

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

KLEMENTINA GODINA

MENTOR: pred. MARKO KOSIN

SOMENTOR: asist. mag. MILAN BRGLEZ

**TERORISTIČNI NAPADI NA DIPLOMATSKE PREDSTAVNIKE,
PROSTORE MISIJ TER PREVOZNA SREDSTVA**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, september 2002

ZAHVALA

Hvala staršem in noni, ker so financirali moj študij.

Zahvaljujem se predavatelju in nekdanjemu veleposlaniku gospodu Marku Kosinu za prevzeto mentorstvo, za napotke pa dr. Jožefu Kuniču, veleposlaniku in vodji Raziskovalnega centra Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije, in gospodu Marjanu Dežmanu, višjemu svetovalcu in vodji Oddelka za varovanje objektov na Uradu za varnost in zaščito - policija.

Za pomoč pri izdelavi diplomskega dela, potrpljenje in konstruktivno kritiko se zahvaljujem asistentu mag. Milanu Brglezu, gospodu Edvinu Skrtu, višjemu svetovalcu na Diplomatskem protokolu Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije, gospodu Milošu N. Miloviću, svetovalcu ministra in vodji Varnostno-tehnične službe Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije, gospodu Zoranu Kofolu, uslužbencu Varnostno-tehnične službe Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije, in obema uslužbencema Urada za varnost in zaščito - policija, ki želita ostati neimenovana.

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

BIH	Bosna in Hercegovina
čl.	člen
DKDO	Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih
DKKO	Dunajska konvencija o konzularnih odnosih
DN	Društvo narodov
DZ RS	Državni zbor Republike Slovenije
EO	Enota za oskrbo
GIA	Oborožena islamska skupina
GS OZN	Generalna skupščina Organizacije združenih narodov
INTERPOL	<i>International Organization of Criminal Police</i> - Mednarodna organizacija kriminalistične policije
IRA	Irska republikanska armada
itn.	in tako naprej
KGB	Komite državne varnosti
MNZ RS	Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije
MZZ RS	Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije
NATO	<i>North Atlantic Treaty Organization</i> - Organizacija severnoatlantskega pakta
npr.	na primer
OEA	Operativna enota A
OEB	Operativna enota B
op.	opomba
OVS	Obveščevalno-varnostna služba Ministrstva za obrambo
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
oz.	oziroma
OZN	Organizacija združenih narodov
RAND	<i>Research and Analysis of National Defense</i> - Center nacionalne obrambe za raziskave in analizo
RS	Republika Slovenija
SE	Svet Evrope
SDV	Služba za državno varnost

SEMNZ	Specialna enota Ministrstva za notranje zadeve
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
SOVA	Slovenska obveščevalno-varnostna agencija
SRS	Socialistična Republika Slovenija
ur.	urednik
Ur. l. RS	Uradni list Republike Slovenije
Ur. l. RS-MP	Uradni list Republike Slovenije - Mednarodne pogodbe
Ur. l. SRS	Uradni list Socialistične Republike Slovenije
UVZ	Urad za varnost in zaščito - policija
VIS	Varnostno-informativna služba
VS OZN	Varnostni svet Organizacije združenih narodov
ZDA	Združene države Amerike
ZRJ	Zvezna Republika Jugoslavija

KAZALO

Vsebina	Stran
1. UVOD	1
1.1. Predmet analize in cilji	2
1.2. Delovna vprašanja	4
1.3. Struktura analize in uporabljene metode	4
2. TEORETIČNE IN PRAVNE OPREDELITVE TEMELJNIH POJMOV	6
2.1. Mednarodni terorizem	6
2.2. Diplomacija	11
2.2.1. Diplomatski predstavniki	12
2.2.2. Prostor misij in prevozna sredstva	13
3. ZNAČILNOSTI MEDNARODNEGA TERORIZMA KOT GROŽNJE VARNOSTI DIPLOMATOV, PROSTOROV MISIJ TER PREVOZNIH SREDSTEV	15
3.1. Subjekti mednarodnega terorizma	15
3.2. Objekti mednarodnega terorizma	16
3.3. Metode in cilji teroristov	18
3.3.1. Atentati	19
3.3.2. Bombni napadi	19
3.3.3. Ugrabitve	20
3.3.4. Zasedba prostorov misij in zajetje talcev	21
4. ZAŠČITA DIPLOMATOV, PROSTOROV MISIJ TER PREVOZNIH SREDSTEV	24
4.1. Zakonodajno-pravna zaščita	24
4.1.1. Mednarodno-pravna zaščita	24
4.1.2. Notranje-pravna zaščita	31
4.1.2.1. Zakonodaja Republike Slovenije	32
4.2. Drugi zaščitni ukrepi	36
4.2.1. Ukrepi države pošiljateljice	38
4.2.1.1. Notranji ukrepi	38
4.2.1.2. Ukrepi izobraževanja diplomatov	40
4.2.2. Ukrepi države sprejemnice	43

4.2.2.1. Ukrepi tehničnega in fizičnega varovanja _____	44
4.2.2.2. Boj proti mednarodnemu terorizmu _____	50
4.2.2.3. Obveščevalne in protiobveščevalne službe _____	51
4.2.2.4. Protiteroristične ali specialne enote _____	53
4.2.2.5. Mednarodno sodelovanje _____	54
5. REPUBLIKA SLOVENIJA IN MEDNARODNI TERORIZEM _____	56
6. SKLEP _____	64
7. SEZNAM TABEL _____	68
8. SEZNAM VIROV _____	69
8.1. Primarni viri _____	69
8.2. Sekundarni viri _____	72
8.3. Opravljeni intervjuji _____	78
9. PRILOGA _____	79
9.1. Seznam prilog _____	79

1. UVOD

V času, ko sem pisala začetno poglavje tega dela, se je očitno, tudi za Republiko Slovenijo (RS), zgodilo neizogibno. Varnostni organi ameriškega diplomatskega predstavništva so opozorili slovensko policijo na avtomobil, ki je bil parkiran pred njihovim poslopjem. Sumili so, da gre za avtomobil bombo. Protibombni oddelek specialnih enot Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije (MNZ RS) je opravil preiskavo in ovrigel sum. Je bil to le lažni alarm ali preskus usposobljenosti slovenske policije za boj proti mednarodnemu terorizmu?

Teroristična dejavnost je dosegla vrhunec v 70. in 80. letih 20. stoletja. V tem obdobju je bilo tudi največ napadov na diplomatske predstavnike in prostore misij. S koncem hladne vojne je prišlo do upada terorističnih aktivnosti, ki pa so ponovno porasle v letih 1994-1996. Kontinuiteta teroristične aktivnosti priča o dejstvu, da kljub številnim mednarodnim konvencijam in sporazumom ter zakonom in zaščitnim ukrepom še vedno nimamo enega pravega in učinkovitega protiukrepa, s katerim bi se lahko zaščitili pred terorizmom. Ali to pomeni, da popolne zaščite ne more biti, dokler obstaja terorizem?

Napadi na diplomatske predstavnike, njihove prostore misij ter prevozna sredstva so "privlačni" za medije, v javnosti in pri ljudeh to zbuja občutke strahu in nelagodja. V nezavidljiv položaj je postavljena država sprejemnica, ki je odgovorna za diplomatovo zaščito, za zaščito prostorov misije ter prevoznih sredstev. V incident je vpletena država pošiljateljica, ker je diplomatski predstavnik njen državljan. Potemtakem imajo teroristi v primežu dve državi, od katerih poskušajo izsiliti maksimalno. Istočasno pa pritegnejo nase še pozornost celotne mednarodne skupnosti. Napadena je bila oseba oz. dobrina, ki uživa mednarodno zaščito. Le-ta pa je bila diplomatskim predstavnikom dana z namenom, da komuniciranje znotraj mednarodne skupnosti poteka nemoteno in urejeno. Napad na diplomatskega predstavnika, prostore misije ter prevozna sredstva pa ni le grožnja delovanju in komuniciranju v mednarodni skupnosti, temveč tudi grožnja državi. Pri tem gre za napad na državo, ki jo diplomatski predstavnik zastopa, na njen politični sistem in zunanjo politiko.

Za izbiro teme diplomskega dela sem se odločila predvsem iz treh razlogov. To področje pri nas sploh ni dovolj obdelano! Obstaja ogromno literature o samem terorizmu, o vrstah terorizmov, o boju proti terorizmu. Veliko knjig in člankov je napisanih o diplomaciji, o diplomatskih predstavnikih in o imunitetah in privilegijih, ki so jim podeljena. Zelo malo

avtorjev pa piše o zaščiti in varnosti diplomatskih predstavnikov in prostorov misij ter njihovih prevoznih sredstvih. Njihova varnost in zaščita sta bistveni prvini, da diplomatski predstavniki lahko v miru in nemoteno izvajajo funkcije, ki so jim dane z Dunajsko konvencijo o diplomatskih odnosih (DKDO) in za katere jih je pooblastila država pošiljateljica. V tretjem tisočletju pa se mednarodni terorizem ponovno kaže kot (naj)večja grožnja varnosti v mednarodnih odnosih. Teroristi so že večkrat dokazali, da ni pred njimi varen nihče in da jih zaščita, ki je dana določenim subjektom v mednarodnih odnosih – med drugim tudi diplomatskim predstavnikom, prostorom misij ter prevoznim sredstvom – pri njihovih dejanjih ne omejuje. Kot zadnje pa tu lahko navedem še dejstvo, da je mednarodna skupnost nesposobna poenotiti se o tem že stoletja obstajajočem problemu in ga učinkovito rešiti. Več upanja za tovrstno rešitev se nudi v zadnjem času, ko so se države članice Organizacije združenih narodov (OZN) pod vodstvom Združenih držav Amerike (ZDA) zbrale v New Yorku, z namenom najti ustrezno opredelitev pojma (mednarodni) terorizem in posledično najti še ustrezne ukrepe za boj proti (mednarodnemu) terorizmu.

1.1. PREDMET ANALIZE IN CILJI

Predmet analize tega dela bodo torej teroristični napadi na diplomatske predstavnike, prostore misij ter prevozna sredstva. Le-ti so zakonsko dobro zaščiteni. Vendar napadi nanje potrjujejo, da ta zakonska zaščita ni dovolj. V ospredje bom postavila zaščito, ki jim pripada v skladu z DKDO in drugimi mednarodnimi konvencijami ter nacionalno zakonodajo, in poskušala odgovoriti, zakaj si teroristi izberejo za svojo tarčo prav diplomatske predstavnike, njihove prostore misij ter prevozna sredstva. Poskušala bom ugotoviti, zakaj kljub že vzpostavljeni zaščiti še vedno prihaja do terorističnih napadov in kaj bi se še lahko naredilo za izboljšanje njihove zaščite.

V tem diplomskem delu v največji meri težim k opisovanju slovenske prakse pri varovanju diplomatskih predstavnikov, prostorov misij ter prevoznih sredstev in v samem boju proti mednarodnem terorizmu. Pri tem se bom osredotočila le na diplomatske in ne tudi na konzularne predstavnike in s tem v skladu le na DKDO. Tako odločitev sem sprejela predvsem zaradi omejitve v številu strani.

Posvetila se bom terorističnim napadom po koncu hladne vojne,¹ predvsem zaradi sprememb, ki so nastale z razpadom Vzhodnega bloka. Številne države Vzhodnega bloka

¹ Sovjetski predsednik Gorbačov in ameriški predsednik Bush sta 3. 12. 1989 po neuradnem srečanju na sovjetski bojni ladji Maksim Gorki, ki je bila zasidrana pred Valetto na Malti, razglasila konec hladne vojne (Hünemann 1998: 111).

so namreč v preteklosti na logističen, finančen ali oborožitven način pomagale številnim terorističnim skupinam. Z razpadom Vzhodnega bloka in nekaterih držav pa je bila ogrožena tudi eksistenca nekaterih terorističnih skupin, ki so si morale najti podporo drugje.

Na področju preučevanja terorizma se že dolgo časa porajajo številne dileme. Za mnoge je to še vedno pereča dilema: kdo je dejansko terorist in kdo borec za svobodo? Kot primer navajam Irsko republikansko armado (IRA) na Severnem Irskem. Za Irce je IRA narodnoosvobodilna vojska, ki skuša doseči priključitev Severne Irske k Republiki Irski, za Angleže pa je le tolpa morilcev in kriminalcev, ki s svojimi secesionističnimi težnjami rušijo mir in celovitost države.

Drugo veliko vprašanje, ki se tu poraja, je, kako spoznati terorista? Teroristi delujejo tajno, prikrito in ne želijo biti razkriti. Zato tudi nimajo uniform, raznih oznak in orožja na vidnem mestu, kot jih imajo vojaki. Pri svojih akcijah ne upoštevajo vojaških zakonov in običajev, prav tako nimajo poveljnika, ki bi zanje odgovarjal, kot je to predpisano za vojake v skladu s pravom oboroženih spopadov.² Izgledajo tako kot mi vsi. To so navadni ljudje, ki imajo svojo družino, hišo, avto in hodijo vsak dan v službo. Potemtakem je lahko terorist tudi moj, (tvoj) sosed, samo da jaz tega ne vem.

Zadnje, največje vprašanje pa že prerašča v problem. Ne znamo si odgovoriti na vprašanje, kaj je to terorizem, ker ga še nismo uspeli definirati. Čisto nasprotno. Skoraj vsak dan se porajajo nove delitve in opredelitve pojma terorizem. Neki ameriški sodnik je v svoji sodbi primerjal terorizem s pornografijo in dejal, da jo je težko opisati, vendar ko jo vidimo, jo takoj spoznamo (Laqueur 1986: 88-89). In če jo takoj spoznamo, zakaj potem določeno dejanje razglasimo za teroristično, neko drugo pa ne?

Na koncu pa moram omeniti še probleme, s katerimi sem se soočila pri pisanju tega diplomskega dela. Najprej je tu ogromno literature iz enega ali drugega področja, o sami temi, ki jo obravnavam, pa je dejansko zelo malo napisanega. To delo je pripeljalo mojo fleksibilnost in iznajdljivost do samih skrajnih meja. Obisk fakultetne knjižnice ni bil dovolj, obiskala sem še številne druge, prav tako sem opravila precej razgovorov z uslužbenci Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije (MZZ RS) in MNZ RS oz. Urada za varnost in zaščito - policija (UVZ), ki so mi svetovali in me usmerjali z informacijami na primeru slovenske prakse. Prav tako sem se soočila z nedostopnostjo

² Sem sodijo: Haaške konvencije (o mirnem reševanju sporov, o načinu bojevanja na kopnem (1. čl.), o pravicah in dolžnostih nevtralnih sil) (Degan 2000: 56), Ženevske konvencije (o ranjencih in bolnikih v kopenski vojski (13. čl.) in v pomorski vojni (13. čl.), o vojnih ujetnikih (4. čl.) in o zaščiti civilistov v primeru vojne) ter še dopolnilna protokola o zaščiti žrtev meddržavnih (43. čl.) in notranjih oboroženih spopadov (Degan 2000: 883-888).

podatkov. Številni so bili zaradi narave varovanja tajni ali pa drugače nedostopni (to so bili predvsem podatki o samih terorističnih napadih na diplomatske predstavnike, prostore misij ter prevozna sredstva), ker jih imajo v obdelavi še številne druge agencije in inštituti.

1.2. DELOVNA VPRAŠANJA

Zaradi nezadostne literature o terorističnih napadih na diplomatske predstavnike, njihove prostore misij in prevozna sredstva ter o njihovi zaščiti sem pričakovala, da bom težko formulirala dobro/-e hipotezo/-e. Zato sem se odločila za delovna vprašanja, ki bodo vodila moje nadaljnje delo in opredelila uporabljene metode. Le-ta so:

DV1: Zakaj teroristi za svojo tarčo izberejo prav diplomatske predstavnike, njihove prostore misij ter prevozna sredstva?

DV2: Kako so zaščiteni diplomatski predstavniki, prostori misij ter prevozna sredstva?

DV3: Ali dosedanji zakonodajno-pravni in drugi zaščitni ukrepi zadostujejo za zavarovanje diplomatskih predstavnikov, prostorov misij ter prevoznih sredstev? Kaj bi bilo možno na tem področju še narediti?

1.3. STRUKTURA ANALIZE IN UPORABLJENE METODE

Na začetku diplomskega dela bom najprej opredelila temeljne pojme. Pri tem bom uporabljala tako primarne kot sekundarne vire. Pri definiranju pojma mednarodni terorizem bom analizirala in interpretirala sekundarne vire (knjige, zbornike in članke). Uporabila bom tudi primerjalno metodo, ko bom opredelila mnenja različnih avtorjev, na tej podlagi pa bom postavila še lastno definicijo. Primarni vir, to je DKDO, in druge sekundarne vire bom uporabila pri definiranju ostalih pojmov: diplomacija, diplomatski predstavniki, prostori misij, prevozna sredstva, država pošiljateljica in država gostiteljica.

Nato bom v tretjem poglavju s pomočjo analize in interpretacije sekundarnih virov ter teoretično-deskriptivne metode poskušala opisati subjekte mednarodnega terorizma in odgovoriti na vprašanje, zakaj si teroristi za svoje tarče izberejo prav diplomatske predstavnike, njihove prostore misij ter prevozna sredstva. Z istimi metodami bom tudi ugotavljala, kakšne metode uporabljajo teroristi in za kakšne cilje.

Z analizo in interpretacijo DKDO in drugih mednarodnih konvencij bom v četrtem poglavju ugotovila, kakšna je mednarodno-pravna zaščita diplomatskih predstavnikov, njihovih prostorov misij ter prevoznih sredstev. Z analizo, interpretacijo in primerjavo

primarnih virov (zakonov, uredb in pravilnikov RS) ter sekundarnih virov bom, prav tako v četrtem poglavju, poskušala predstaviti notranje-pravno zaščito in pa številne druge ukrepe, ki jih za fizično in tehnično zaščito sprejmeta država pošiljateljica in država gostiteljica.

Ker pri nas do sedaj še nihče ni opisal, kakšne in katere zaščitne ukrepe izvaja RS za zaščito diplomatskih predstavnikov, prostorov misij ter prevoznih sredstev, sem morala obiskati za to pristojne osebe na MZZ RS in UVZ. Pogovore oz. intervjuje, ki sem jih izvajala, bi lahko najprej označila za usmerjene, ker mi je bila na začetku znana le tema, o kateri sem se želela pogovarjati. Potem pa, ko sem pridobivala vedno več informacij in spoznavala dejanske razsežnosti izbrane teme diplomskega dela, so postajali moji intervjuji vedno bolj strukturirani. Na razgovore sem hodila z vnaprej zastavljenimi vprašanji. V petem poglavju bom s pomočjo analize že objavljenih uradnih statistik in analiz naredila statistični prikaz ogrožanja diplomatskih predstavnikov, njihovih prostorov misij ter prevoznih sredstev v letih 1990-2000. Poskušala bom opisati ukrepe, ki bi se jih še dalo izvesti, za izboljšanje varnosti diplomatskih predstavnikov, njihovih prostorov misij ter prevoznih sredstev, in predvidevati, kako bo v RS v prihodnjem desetletju.

Temu bo sledil sklep (šesto poglavje), v katerem bom odgovorila na delovna vprašanja. Na koncu bom v prilogi predstavila pregled terorističnih napadov na diplomatske predstavnike, njihove prostor misij ter prevozna sredstva v preteklem desetletju.

2. TEORETIČNE IN PRAVNE OPREDELITVE TEMELJNIH POJMOV

Kot je že iz do sedaj prebranega razvidno, se ponavljajo določeni termini, ki zaradi jasnosti izražanja in nadaljnje uporabe zahtevajo natančnejšo teoretično ali pravno opredelitev. Le-ti so: mednarodni terorizem, diplomacija, diplomatski predstavniki, prostori misij, prevozna sredstva misij, država pošiljateljica in država sprejemnica. V okviru teoretične opredelitve temeljnih pojmov največ zajemam iz prevladujočih, tako eksplicitnih kot implicitnih, teorij mednarodnih odnosov. Prav slednje pa mi pomagajo opredeliti, kaj je pomembno pri mojem predmetu opredeljevanja. V okviru pravne opredelitve pa največ zajemam iz mednarodnih konvencij in notranje zakonodaje RS.

2.1. MEDNARODNI TERORIZEM

Terorizem kot tak je večplasten pojem, ki ga je zelo težko definirati. Vsaka država, vsak posameznik ima svoje predstave o terorizmu, o tem, kaj to je in kako ga preprečevati. Enotne definicije še vedno nimamo, kljub temu da se je s tem problemom ukvarjalo že Društvo narodov (DN) in pozneje OZN. Številne države, zlasti šibkejše in revnejše, so nasprotovale enotni definiciji, ker so se bale, da bi lahko mednarodna skupnost njihove borbe za svobodo označila za teroriste. To bi potem lahko privedlo tudi do potencialne intervencije v njihove notranje zadeve (Guelke 1998: 166; Plant 1997: 70). Higgins (1997: 16) meni, da je definicija terorizma ključna za razumevanje tega pojava in za boj proti njemu. Kajti proti terorizmu se ne moremo boriti, če niti ne vemo, kaj to je.

Etimološki izvor besede izhaja iz francoščine: *terreur* in latinščine: *terror*. Pomeni pa strahovanje ali strahovlado (Verbinc 1997: 711). Izraza teror in pozneje terorizem se uporabljata že vse od francoske revolucije naprej. S tema dvema besedama se je takrat označevalo način vladanja jakobinske diktature. Zato Pašanski (1987: 32) ne pojmuje terorizma izključno le kot nasilno delovanje, pač pa tudi kot “doktrino in način boja za določene cilje s sistematično uporabo nasilja”.

Vendar je tu potrebno poudariti, da je terorizmov več, zato o terorizmu na splošno ne moremo govoriti. Purg (1997: 42-45) deli terorizem glede na vzrok (notranji, zunanji), cilj (ožji, širši ali objektivni, subjektivni ali individualni, skupinski ali revolucionarni, represivni, subrevolucionarni ali politični, ideološki, religiozni, ekonomski itn.),

uporabljena sredstva (bombni, jedrski), izvor izvajalcev oz. kraj izvedbe (bližnjevzhodni, arabski, evropski), storilca (individualni, skupinski in državni), teritorij (državni in mednarodni), motiv (politični, kriminalni, psihološki itn.), politično usmeritev (levi, desni) ter barvo (beli, črni, rdeči in zeleni). Opisovanje in razlaganje vseh vrst terorizmov bi mi vzelo preveč časa in prostora; le-to pa tudi ni namen tega diplomskega dela, zato se bom osredotočila le na mednarodni terorizem, ki je eden izmed terorizmov.

Center nacionalne obrambe za raziskave in analizo - *Research and Analysis of National Defense* (RAND) definira terorizem kot grožnjo in uporabo nasilja z namenom, da se vzbudi občutke strahu. Vsa teroristična dejanja, ki so uperjena zoper civiliste in so izvedena tako, da izzovejo maksimalno publiciteto, so označili za zločine. Ta dejanja so izvedena z namenom, da se neko tretjo stran prisili oz. odvrne od določenega dejanja. Teroristi so običajno povezani v določene skupine ali organizacije, njihovi motivi so politični in za razliko od drugih zločincev sprejmejo odgovornost za svoja dejanja. Ko pa gredo teroristi v tujino in si za svojo tarčo izberejo osebo, zgradbo ali infrastrukturo, ki je kakor koli povezana s to tujo državo, smo soočeni z dejanjem mednarodnega terorizma (Hoffman in Claridge 1996: 139).

Paul Wilkinson (1984: 292) definira mednarodni terorizem kot terorizem, "usmerjen čez državne meje ali ko so tarče tuji državljani ali tuja lastnina, ki je locirana v državi, iz katere izhaja terorist". Dimitrijević (2000: 153) je s terminom mednarodni terorizem najprej označeval dejanje "s tujim [mednarodnim, op. K. G.] elementom". To pomeni, da žrtev, terorist in kraj niso v eni državi. Pozneje je ta termin uporabljal tudi za opis napada na mednarodno zaščitene osebe in stvari. Menil je tudi, da bi terorizem lahko pojmovali kot mednarodni, v kolikor je podprt iz tujine.

Pašanski (1987: 9) pri definiciji mednarodnega terorizma loči dve pomembni lastnosti: da gre za napad na mednarodno-pravno zaščitene osebe in dobrine oz. sredstva in da so v teroristično dejanje "posredno ali neposredno in namerno ali nenamerno vključene dve ali več držav, prek svojih državljanov in dobrin." Bassiouni (Pašanski 1986: 36) izpostavi, da so mednarodne zaščite deležni:

1. nedolžni civilisti,
2. diplomatski in konzularni predstavniki ter predstavniki mednarodnih organizacij,
3. mednarodno civilno letalstvo,
4. pošta in druga sredstva mednarodnega komuniciranja,
5. pripadniki nevojskujočih se vojsk.

Vsak teroristični napad na mednarodno zaščitene osebe in dobrine oz. sredstva, pa čeprav sta vanj vključeni le dve državi, takoj postane dejanje mednarodnega terorizma (Pašanski 1987: 9). Teroristični napadi, v katere sta (ne)posredno in (ne)namerno vključeni dve državi, pa postanejo dejanje mednarodnega terorizma, ko (Pašanski 1986: 54) :

1. "domači" teroristi napadejo tujega državljana ali predstavnika neke druge države;
2. znotraj svoje države napadejo domače državljane in predstavništva s pogojem, da so med pripadniki terorističnih organizacij tudi državljani drugih držav;
3. neka teroristična organizacija deluje v tujini in napade državljane ter dobrine svoje države ali državljane in dobrine neke druge države.

Sam napad pa označuje (Pašanski 1986: 50) kot "sistematični akt na pozorno izbrane osebe ali objekte z željo izzvati določene posledice v družbi".

Thomas J. Badey (1998: 92-105) definira mednarodni terorizem kot politično motivirano in ponavljajoče se nasilje. Izvajajo ga nedržavni akterji z namenom prisile in vplivanja na več držav. Avtor poudarja, da se terorizem loči od drugih zločinov po ponavljalnosti nasilnih dejanj (to pomeni, da ena skupina ljudi oz. organizacija večkrat izvede napad na podobno izbrane tarče) in da ta dejanja izvaja ista oseba ali organizacija. Meni tudi, da politično motivirano ozadje loči terorizem od navadnega kriminala. Namen pa je jasen. Pri ciljni publiku, to so ljudje, sprožiti občutke strahu. Le-ti se potem identificirajo z žrtvami in poskušajo od vladajoče strukture izsiliti mir ali pa jo zamenjati. Za akterje je določil nedržavne akterje, saj bi v nasprotnem primeru že lahko govorili o dejanjih državnega terorizma. Učinek pa, meni, mora biti viden v več kot le eni državi.

Od domačih avtorjev lahko omenim še Kodričevo in Vuka (1999: 8), ki sta mednarodni terorizem opredelila kot grožnjo z nasiljem ali uničenjem in dejansko nasilje ali uničenje v drugih državah ali zoper nje. Teroriste ženejo politični cilji, ki za dosego svojih rezultatov onesposablajo civilne in materialne cilje.

Purg (1997: 33) pa definira mednarodni terorizem kot grožnjo z uporabo in dejansko uporabo nasilja, ki presega meje le ene države in ki ga izvajajo "nedržavne organizacije, skupine ali posamezniki oz. posamezniki in skupine, ki pripadajo specializiranim državnim institucijam". Cilji so politične spremembe. Politično noto terorističnega napada pa predvideva kot konstitutiven element mednarodnega terorizma.

Kot je iz napisanega razvidno, ima vsak avtor svojo predstavo o mednarodnem terorizmu. Skupen element njihovih definicij je v tem, da je v dejanje mednarodnega terorizma vključenih več držav oz. da gre za čezmejno delovanje. Manj avtorjev govori o mednarodnem terorizmu kot o napadu na mednarodno zaščitene osebe in dobrine. Da pa v

nadaljevanju ne bo prihajalo do nesoglasij glede tega, katero definicijo uporabljam, na tem mestu navajam svojo, ki je v bistvu sinteza dosedanjih spoznanj. Mednarodni terorizem pojmem kot sistematično in politično motivirano nasilje z namenom vzbuditi pri ljudeh občutke strahu in utesnjenosti. Teroristi delujejo v matični državi zoper tuje državljane ali tujo lastnino in v drugih državah zoper domače ali tuje državljane ali lastnino, napadajo pa tudi mednarodno zaščitene osebe, njihove prostore in druga sredstva, ki jih le-te uporabljajo.

Na tem mestu pa moram omeniti še naslednje. Številni avtorji: Dimitrijević (2000: 103-122), Hoffman in Claridge (1996: 139), Badey (1998: 92), Kodrič in Vuk (1999: 8), Russet in Starr (1992: 264), Bourrinet (1997: 4), Jean (1997: 218), Rošker (1998: 75), Hoo, Goodman in Greenberg (1997: 135) ter Purg (1997: 33) menijo, da je politična motiviranost teroristov samoumevna. O tem govorijo v svojih razpravah, člankih in definicijah. Menijo, da jim ni potrebno posebej poudarjati, da gre za mednarodni politični terorizem in uporabljajo samo besedno zvezo mednarodni terorizem. Zopet drugi: Der Derian (1992: 98), Tomaševski (1983: 32), Stojanović (1982: 155) in Pašanski (1987: 178) pa menijo, da politična motiviranost teroristov le ni tako samoumevna in zato ločujejo med mednarodnim terorizmom in mednarodnim političnim terorizmom. Teroriste mednarodnega političnega terorizma ženejo izključno politični motivi, medtem ko teroriste mednarodnega terorizma ženejo še številni drugi cilji. Strinjam se z avtorji iz prve skupine, ki predpostavljajo politično motiviranost kot sestavni del mednarodnega terorizma. Politična motiviranost je namreč tisti faktor, s katerim lahko ločimo teroristično dejanje od navadnega kriminalnega dejanja.

Kot sem že omenila, danes še vedno nimamo ene, enotne definicije (mednarodnega) terorizma. Z razmahom terorizma v 70. in 80. letih 20. stoletja so se s tem problemom pričeli ukvarjati tudi številni akademiki in teoretiki. Vendar je bila vsaka definicija močno vezana na avtorjev pristop in teoretsko šolo, katere pripadnik je bil. V bistvu so vsi govorili o isti temi, a iz različnih zornih kotov. Nekatere teoretične šole oz. avtorji so se osredotočali na samo dejanje terorizma, drugi na njegove posledice v družbi, zopet tretji pa na subjekte in objekte mednarodnega terorizma (glej tudi tretje poglavje). V 80. letih 20. stoletja (Smith 1997: 169-171) je z neo-neo sintezo stopila v ospredje racionalistična "družina" teorij. Tako neo-realisti kot neo-liberalisti so govorili o isti temi, a vsak iz svoje perspektive. Obe šoli sta priznali tudi nedržavne akterje mednarodnih odnosov, ki so poskušali v procesu pogajanj ali konfliktov maksimirati lastne cilje.

Pomembno vprašanje, ki se tu pojavi, je racionalnost delovanja akterjev. Ali teroristi delujejo racionalno in so snovalci in izvajalci svojih dejanj ali pa so le izvajalci dejanj, po zamisli drugih ljudi? Nekateri avtorji (Tomaševski 1983: 22-31; Morgolin v Millerju 1986: 394; Guelke 1998: 19 in Dimitrijević 2000: 119-122) ocenjujejo delovanje teroristov kot neracionalno, nenormalno in kot delo psihopatov ter drugih duševno motenih osebnosti. Drugi (Jenkins v Millerju 1986: 394; Rapoport v Vukadinoviću 1978: 69; Schelling v Dougherty in Pfaltzgraff 1990: 521 ter Aćimović 1987: 158) pa menijo, da je delovanje teroristov racionalno in dobro premišljeno. Strinjam se z drugo skupino avtorjev, saj menim, da ni mogoče, da bi bile duševno motene osebe sposobne izpeljati tako težke in tako spektakularne napade na diplomatske predstavnike, njihove prostore misij, pa tudi ugrabitve letal, ladij, zasedbe raznih drugih poslopij in podobno. Nemški psihologi, ki so opazovali manjše število teroristov, so ugotovili, da so le-ti inteligentni, s smislom za humor in brez nevrotičnih ali psihotičnih simptomov (Umek in Areh 2001: 248).

Če torej predpostavim, da je terorizem racionalen, potem smo soočeni z racionalnim delovanjem običajno dveh skupin. Tako teroristi kot vlada, policija in specialne ali protiteroristične enote poskušajo maksimirati svoje pridobitve v dani situaciji. Cilji teroristov in vlad so v diametralnem nasprotju in tako lahko govorimo o igri ničelne vsote, kjer lahko maksimalno pridobijo ali teroristi ali vlada (Miller 1986: 395-396). Obe strani sta soočeni s tveganjem. Za teroriste je to neizpolnitev ciljev in izguba življenja, za vlado pa smrt talcev, materialna škoda in negativna publiciteta. Pridobitve se za obe strani kažejo v realizaciji ciljev, ki pa so nasprotni. Stroški se za teroriste kažejo v potencialnem tveganju, za vlade pa v dejanskem rezultatu napada.

Lahko pa smo soočeni tudi s situacijo igre z neničelno vsoto. V tem primeru sta obe strani pripravljene na pogajanja in v toku pogajanj skušata iztržiti največ zase. Do sporazuma pa lahko pride le, če so sile za sporazumevanje močnejše od sil, ki bi hotele zaostrovati pogajanja. Logično je, da do sporazuma ne more priti v asimetrični situaciji, ko igra ena stran igro ničelne vsote, druga pa igro z neničelno vsoto (Benko 1997: 111; Aćimović 1987: 165-170; Dougherty in Pfaltzgraff 1990: 521-524).

Ker to diplomsko delo obravnava teroristične napade na diplomatske predstavnike, prostore misij ter prevozna sredstva, moram definirati še vse tiste temeljne pojme, ki sodijo v domeno diplomacije.

2.2. DIPLOMACIJA

Pojem diplomacija prav tako kot pojem mednarodnega terorizma ni enoznačen. Odvisen je od uporabe in uporabnika. White (1998: 250) loči mikro- in makroperspektivo diplomacije. Z mikroperspektivo (White 1998: 257-261) razlaga diplomacijo kot orodje oz. sredstvo zunanje politike držav.³ Vsak akter ima določene cilje, h katerim teži, in v ta namen uporablja določena sredstva. Diplomacija je le eno izmed njih. Drugi inštrumenti so še: vojaška sila, ekonomski ukrepi, subverzija itn. Z makroperspektivo (White 1998: 251-257) razume diplomacijo "kot proces komunikacije, ki je v središču delovanja mednarodnega sistema". Diplomacija je način reševanja sporov s pogajanjem in medsebojnim dialogom. Njen cilj je preprečiti oz. miroljubno razrešiti konflikt v mednarodni skupnosti, da se le-ta ne prelevi v oborožen konflikt oz. vojno. Makroperspektiva se osredotoča na mednarodni sistem kot celoto. V tem oziru pa obravnava še vse hotene in nehotene rezultate ter učinke diplomacije v mednarodnem sistemu.

Benko (1997: 256) opredeljuje diplomacijo kot samo eno od sredstev zunanje politike.⁴ Diplomacija je "institucija države", ki ji je poverjena naloga vzdrževanja stikov z "drugimi subjekti v mednarodni skupnosti" in tako uresničevanja interesov države. V ta namen pa ji mednarodno pravo podeljuje privilegiran status in ji omogoča bolj ali manj nemoteno izvajanje svojih funkcij.

Na koncu te kratke razprave pa lahko dodam še lastno opredelitev diplomacije in zunanje politike. Diplomacijo opredeljujem kot le eno, a vendar najpomembnejše sredstvo zunanje politike,⁵ ki omogoča miroljubno urejanje odnosov med subjekti mednarodne skupnosti. Z diplomacijo, ki jo v največji meri izvajajo diplomatski predstavniki, poskuša vsaka država uresničiti svoje cilje in interese v mednarodni skupnosti.

Diplomacijo, pa naj bo to orodje zunanje politike ali proces komunikacije, izvajajo diplomatski predstavniki. Le-ti so na temelju "medsebojnega soglasja"⁶ akreditirani v neki

³ Zunanjo politiko pa razume (White 1998: 257) kot proces oblikovanja (zbiranje informacij, oblikovanje predlogov, pogajanje, zaščita interesov) in izvajanja (diplomatska mašinerija) političnih ciljev ter interesov držav v mednarodni skupnosti.

⁴ Benko (1997: 221) pa opredeljuje zunanjo politiko kot "institucionaliziran proces dejavnosti - akcij", ki jih predstavniki oblasti določene države izvajajo v mednarodni skupnosti z namenom, da uresničijo svoje interese in tako vplivajo na to mednarodno skupnost. Zunanjo politiko opredeljuje torej kot "sistem med seboj bolj ali manj medsebojno povezanih akcij, ki potekajo v mednarodni skupnosti" (prav tam).

⁵ Zunanjo politiko pojmujem kot kompleksno dejavnost države. Vsaka država oz. za to pooblaščen državnih organov poskušajo na temelju svojih vrednot in interesov voditi državo v smeri uresničevanja le-teh. S svojimi akcijami pa vplivajo na to mednarodno skupnost.

⁶ Glej 2. čl. DKDO.

drugi državi. Država pošiljateljica je vsaka tista država, ki v soglasju z drugo oz. drugimi državami pošlje svojega diplomatskega predstavnika v drugo državo in ga akreditira v tej državi. Država gostiteljica – imenovana tudi država sprejemnica – pa je vsaka tista država, v kateri je akreditiran diplomatski predstavnik neke druge države.

2.2.1. Diplomatski predstavniki

Opredeľjuje jih 1. čl. DKDO. Odstavek a definira šefa misije kot “osebo, ki jo je država pošiljateljica pooblastila, da deluje v tej funkciji”. Država pošiljateljica se mora vedno prej prepričati, da se država sprejemnica strinja z osebo, “ki jo želi akreditirati kot šefa misije v državi gostiteljici” (4. čl.). Kandidat za šefa misije mora dobiti privolitev oz. *agrement* države sprejemnice. Država sprejemnica ga lahko zavrne, pri tem pa ni dolžna dati pojasnila za svojo odločitev (prav tam). Ko je ustrezeni kandidat izbran, prevzame svoje funkcije kot šef misije v državi sprejemnici takoj, ko “preda akreditivna pisma ali sporoči svoj prihod in ko preda kopije svojih akreditivnih pisem ministrstvu za zunanje zadeve države sprejemnice ali pa kateremu drugemu ministrstvu, če je to tako dogovorjeno” (13. čl. DKDO). V tem primeru gre za prakso, ki se enotno uporablja.

“Vrstni red predaje akreditivnih pisem ali prepisa (kopij) teh pisem se določa po dnevu in uri prihoda šefa misije” (prav tam). V skladu s 5. čl. DKDO je lahko šef misije akreditiran, drugi člani diplomatskega osebja pa imenovani v več državah, če temu ne nasprotuje katera od držav sprejemnic. V tistih državah, kjer šef misije nima svojega stalnega sedeža, pa njegove funkcije opravlja začasni odpravnik poslov (*chargé d'affaires ad interim*).

Range šefov misij opredeljuje 14. čl. DKDO. Šefe misij deli v tri razrede:

- a) veleposlaniki (ambasadorji) ali nunciji ter drugi šefi misij (visoki komisarji), ki imajo enakovreden rang. Le-ti so akreditirani pri šefih držav gostiteljic;
- b) poslaniki, ministri in internunciji, ki so prav tako akreditirani pri šefu države;
- c) odpravniki poslov (*chargé d'affaires*), ki pa so akreditirani pri ministru za zunanje zadeve. Odpravniki poslov so lahko začasni ali stalni. Med šefi misij ni mogoče na temelju njihovega razreda delati nobenih razlik. Razlike so vidne le pri prednostnem vrstnem redu⁷ in etiketi.

Odstavek d določa člane diplomatskega osebja. To so tisti “člani osebja, ki imajo funkcijo diplomatov”. Diplomatsko osebje sestavljajo pooblašeni ministri, ministri -

⁷ Prednostni vrstni red šefov misij v vsakem razredu se po 16. čl. DKDO “določa po dnevu in uri prevzemanja funkcij v skladu s 13. čl.” DKDO.

svetniki, svetniki, prvi sekretarji, drugi sekretarji, tretji sekretarji in atašeji. Diplomatskega agenta opredeli odstavek e kot “šefa misije ali člana diplomatskega osebja misije”.

Diplomatski predstavniki (v nadaljevanju diplomati) so torej vsi člani diplomatskega osebja misije in šef misije. Diplomati v RS posedujejo diplomatske in službene izkaznice, ki jih na podlagi Zakona o zunanjih zadevah⁸ izda MZZ RS. Te izkaznice so nadomestilo za vizum in dovoljenje za začasno prebivališče. Pred letom 2001, ko ta zakon še ni veljal, je MZZ RS tujim diplomatom, akreditiranim v RS, prav tako izdajalo diplomatske in službene izkaznice.⁹ MZZ RS je v skladu z mednarodnim običajem oz. diplomatsko prakso (prijave na podlagi 10. čl. DKDO) tujim diplomatom izdajalo te službene in diplomatske izkaznice, ki so veljale zgolj kot identifikacijski dokument.

Vendar diplomati niso edine mednarodno zaščitene osebe v mednarodni skupnosti.¹⁰ Tovrstne zaščite so deležni še konzularni predstavniki, člani specialnih misij in delegacij, predstavniki držav v mednarodnih organizacijah, pa tudi šefi držav, predsedniki vlad in ministri za zunanje zadeve, ko se nahajajo v tuji državi, in pa njihovi družinski člani, ki jih spremljajo.

2.2.2. Prostori misij in prevozna sredstva

Odstavek i 1. čl. DKDO opredeljuje prostore misij kot “zgradbe ali dele zgradb in le-tem pripadajoče ozemlje, ki se ne glede na lastništvo uporabljajo za potrebe in delovanje misije”¹¹, vključno z rezidenco šefa misije. Prostori misij so nedotakljivi. Država sprejemnica je dolžna to nedotakljivost spoštovati, prav tako je obvezana, da naredi vse, da se to nedotakljivost ohrani (glej četrto poglavje). Poslopje misije lahko imenujemo tudi diplomatska misija, diplomatsko predstavništvo, veleposlaništvo ali ambasada.

Prevozna sredstva misije niso v nobenem členu DKDO natančno opredeljena. Le 3. odstavek 22. čl. DKDO določa, da tako “/p/rostore misije, pohištvo in drugi predmeti, ki so v misiji, kot tudi prevozna sredstva misije ne morejo biti predmet nikakršne preiskave, rekvizicije, zaplembe ali izvršbe.”

Vozila, ki jih uporabljajo osebe z diplomatskim statusom v RS, se že na zunaj razlikujejo od ostalih vozil, saj so opremljene s posebnimi registrskimi tablicami in

⁸ To določa 62. čl. Zakona o zunanjih zadevah, *Ur. l. RS*, št. 45/01 (7. 6. 2001).

⁹ Telefonski pogovor z gospodom Edvinom Skrtom, višjim svetovalcem na Diplomatskem protokolu MZZ RS, Ljubljana, 19. 6. 2002.

¹⁰ Mednarodno zaščitene osebe opredeljuje 1. čl. Konvencije o preprečevanju in kaznovanju zločinov proti mednarodno zaščitenim osebam, vključno z diplomatskimi agenti.

¹¹ K “pravilni” rabi prostorov misije državo pošiljateljico zavezuje 3. odstavek 41. čl. DKDO, ki državi pošiljateljici prepoveduje uporabo prostorov misije za kateri koli namen, ki “ni združljiv s funkcijami misije”.

eliptičnimi dopolnilnimi registrskimi tablicami. Osmi čl. Pravilnika o spremembah pravilnika o obrazcih prometnih dovoljenj in voznškega dovoljenja ter o registrskih tablicah¹² med drugim določa, da registrska tablica za vozila diplomatsko-konzularnih predstavništev obsega:

- “oznako registrskega območja, v katerem je sedež predstavništva ali začasno prebivališče osebja,
- številčno oznako države, iz katere je predstavništvo, registrirano v RS,
- črkovno oznako dejavnosti predstavništva oz. statusa oseb v teh predstavništvih,
- registrsko oznako vozila.

Črkovne oznake, ki izkazujejo status oseb v teh predstavništvih, so na registrskih tablicah naslednje:

A - za vozila v lasti diplomatsko-konzularnih predstavništev /.../ v RS in njihovega osebja, ki ima diplomatski status;

M - za vozila, katerih lastniki so tujci, ki so zaposleni v diplomatsko-konzularnih predstavništvih /.../ v RS, nimajo pa diplomatskega statusa.”

Vozilom z oznako A se skupaj z registrsko tablico izda tudi eliptično dopolnilno registrsko tablico, in sicer:

“**CMD** - za vozilo, ki ga uporablja šef diplomatskega predstavništva ali misije” in

“**CD** - za vozilo, ki ga uporablja druga oseba z diplomatskim statusom /.../”.

Registrske tablice so oranžne barve, obrobljene s črno črto. Številke in črke na njej so črne barve.

¹² Pravilnik o spremembah pravilnika o obrazcih prometnih dovoljenj in voznškega dovoljenja ter o registrskih tablicah, *Ur. l. RS*, št. 70/95 (8. 12. 1995), je izdal minister za notranje zadeve, na podlagi 4. odstavka 112. čl., 4. odstavka 128. čl. in 3. odstavka 131. čl. Zakona o varnosti cestnega prometa, *Ur. l. SRS*, št. 5/82 (12. 2. 1982), 40/84, 29/86 (18. 7. 1986) in *Ur. l. RS*, št. 1/91-I (25. 6. 1991).

3. ZNAČILNOSTI MEDNARODNEGA TERORIZMA KOT GROŽNJE VARNOSTI DIPLOMATOV, PROSTOROV MISIJ TER PREVOZNIH SREDSTEV

Z mednarodnim terorizmom so neločljivo povezani subjekti, to so izvajalci terorističnih napadov oz. teroristi, in objekti, to so žrtve terorističnih napadov. Teroriste pri svojih dejanjih ženejo določeni cilji, ki jih poskušajo uresničiti z ustreznimi metodami. Teroristi se svojih dejanj dobro zavedajo. So racionalne osebnosti, ki delujejo šele potem, ko so svoje akcije skrbno načrtovali in se nanje pripravili.

3.1. SUBJEKTI MEDNARODNEGA TERORIZMA

Subjekti mednarodnega terorizma so lahko nedržavne ali državne organizacije, skupine ali posamezniki, ki so politično motivirani in pripravljeni uresničiti svoje grožnje z namenom, da dosežejo svoj cilj. Nedržavni akterji so tisti akterji, ki delujejo proti obstoječi oblasti, ji nasprotujejo, državni akter pa je država sama. Država kot akter mednarodnega terorizma lahko deluje posredno ali neposredno. Neposredno deluje s pomočjo varnostno-obveščevalnih služb in specialnih enot, posredno pa s tajnim sponzoriranjem že obstoječih in delujočih terorističnih organizacij. Državna politika, ki se zateka k terorističnim dejanjem, največkrat omejuje temeljne človekove pravice in svoboščine. Če se tovrstno nasilje stopnjuje pridemo do državnega terorja, ki se zrcali v “uporabi sile in pritiskov v mednarodnih odnosih” (Petrič in Stanič 1978: 19). O državnem terorizmu lahko danes govorimo npr. v Izraelu. Državni teror je tu le sredstvo izraelske politike, ki v svoji grozljivosti in številu žrtev presega teroristična dejanja, ki jih izvajajo še tako razvpite teroristične skupine in organizacije (prav tam). Vendar njihove aktivnosti še vedno niso označene za teroristične, medtem ko je nasilje, ki ga uporabljajo Palestinci v boju za lastno državo, ožigosano za teroristično.

Napadi na diplomate, njihove prostore misij ter prevozna sredstva zahtevajo visoko stopnjo profesionalnosti in specializiranosti. Priprave so dolgotrajne in obsežne. Skoraj nemogoče je, da bi tovrstne napade izvedel en sam posameznik, v lastni režiji. Pomoč skupine je nujna. V največji meri tovrstne napade izvajajo organizirane skupine (Pašanski 1987: 82-83, 127).

V primeru terorističnega napada na diplomate, prostore misij ter prevozna sredstva pa Pašanski (1987: 178) dopušča še možnost, da napadalca ne vodijo politični motivi. V tem primeru govori o nepolitičnem terorizmu. Napadalce vodi pohlep po denarju ali pa so to določeni verski fanatiki oz. duševno motene osebe. Če nekdo izvaja npr. atentat na diplomata, njegov/njihov cilj ni uničenje funkcije kot take, temveč fizično uničenje tarče - to je osebe. V primeru ugrabitve navaja, da so tovrstni napadi redki, ker bo v primeru, da nekoga vodi le pohlep po denarju, raje izbral kakega poslovneža, ker bo več iztržil. Verski fanatiki v skladu s svojim prepričanjem, da bo kmalu prišla apokalipsa, svojih žrtev niti ne zbirajo. Njihov cilj je čim večje število mrtvih, ki jim prej prinesejo odrešitev. Duševno motene osebe pa želijo le učakati svoj trenutek slave in zato napadejo neko znano osebo. Vendar so diplomati kot taki javnosti države sprejemnice precej nepoznani in zato je večja verjetnost, da si bodo duševno motene osebe izbrale nekoga drugega, bolj slavnega. To bo lahko znan politik ali pa medijska zvezda.

3.2. OBJEKTI MEDNARODNEGA TERORIZMA

Teroristi bijejo boj proti državi. Ker pa je država močnejši nasprotnik, teroristi za svoje tarče izberejo simbole te države (Tomaševski 1983: 33). Cilj teroristov ni uničiti državo ali obstoječo politično ureditev, njihov cilj so spremembe te politične ureditve in zato so v svojem boju osredotočeni na neko določeno tarčo - na simbol države. To pa so lahko pomembne osebnosti iz javnega in političnega življenja, vladna in vojaška poslopja, komercialne in turistične točke, pa tudi diplomati, njihovi prostori misij ter prevozna sredstva. Diplomati so postali tarče napada, ker "predstavljajo točno določeno politiko države pošiljateljice" (Denza 1998: 212) in ker "napad nanje pravzaprav simbolizira napad na tisto, kar ta oseba predstavlja" (Krunič 1997: 156).

Teroristični napadi na simbolna poslopja se kažejo v obliki diverzij, imajo pa tudi veliko simbolno vrednost. Pri takih napadih običajno nastane velika materialna škoda in naključne žrtve (Pašanski 1986: 75-79). Funkcija tovrstnega terorističnega delovanja je predvsem ustrahovanje ljudi in pa opozorilo vladi države sprejemnice ali pošiljateljice, kaj vse se še lahko zgodi.

Prevozno sredstvo misije je zelo redko tarča terorističnega napada. Napadalci ga lahko zažgejo ali pa vanj podtaknejo eksploziv izključno z namenom, da ga uničijo in tako izrazijo določen protest ali morebiti opozorilo državi sprejemnici ali pošiljateljici. V

primeru, ko se diplomat vozi v avtomobilu in je nanj izveden napad, pa ne gre za neko demonstrativno ali opozorilno dejanje. Tarča napada ni bil avtomobil, temveč diplomat.

Napad na diplomate, njihove prostore misij ter prevozna sredstva nudi teroristom možnost, da izsiljujejo tako državo pošiljateljico kot državo sprejemnico. Država sprejemnica je že mednarodno-pravno zavezana k varovanju tujih diplomatov, njihovih prostorov misij ter prevoznih sredstev. Za prostore misij, prevozna sredstva in same diplomate velja nedotakljivost, a o tem več v četrtem poglavju. Poleg tega se država sprejemnica zaveda (Dimitrijević 2000: 166-167; Milošević 1990: 50), da ima v državi pošiljateljici akreditiranega svojega diplomata in da se bo slaba zaščita diplomata države pošiljateljice kazala tudi v slabi zaščiti njenega diplomata v tej državi. Zato poskuša država gostiteljica narediti vse, kar je v njeni moči, da je diplomat varovan in rešen, in običajno se v takih razmerah ugodi zahtevam teroristov. Poleg tega pa rešitev diplomata oz. dane situacije prispeva k ponovnemu vzpostavljanju ugleda države gostiteljice v mednarodni skupnosti.

Teroristi si za tarče izberejo diplomate, ker pritegnejo medijsko pozornost. V 70. letih 20. stoletja so teroristi zahtevali prisotnost medijev, da so lahko domači in tuji javnosti posredovali svoje zahteve in tako internacionalizirali svoj problem. Televizijske kamere so izkoriščali zato, da so ustražovali ljudi, ki so obnemeli ob opustošenjih, ki so nastala po njihovih napadih. S tem, ko so ustražovali ljudi, so poskušali doseči njihovo nezaupanje v vladajočo strukturo in na ta način doseči njeno zamenjavo.¹³ Večkrat se je zgodilo, da so bili med žrtvami tudi navadni ljudje, čeprav namen teroristov nikoli ni bil masovno ubijanje civilnega prebivalstva. Vedeli so, da bi prevelike civilne žrtve obrnile javno mnenje v njihovo škodo in vladi ter policiji prižgale zeleno luč v boju proti mednarodnemu terorizmu z vsemi (ne)dovoljenimi sredstvi. Brian Jenkins (1998: 230) sam je izjavil, da je namen teroristov ta, da veliko ljudi gleda, ne pa, da jih veliko umre. Danes teroristom ni potrebno več zahtevati prisotnosti medijev. Vsi taki dogodki so že sami po sebi dovolj zanimivi in spektakularni, da pritegnejo njihovo pozornost. Teroristi danes prek medijev še vedno največkrat le prevzamejo odgovornost za svoja dejanja. Na tej točki pa velja izpostaviti medije kot past samim teroristom. Slika iskanega terorista se lahko prav tako hitro pokaže na vseh ekranih sveta, kot ta svet v trenutku obidejo grozljive slike terorističnega napada.

¹³ Že Hobbes je ugotovil, da se je človek v preteklosti odrekel svoji oblasti, odrekel se je svoji svobodi in jo dal suverenu. Dal jo je državi, ki naj bi mu v zameno za to dala in varovala najdragocenejše – življenje in varnost. V kolikor pa predstavniki oblasti svoje naloge ne izpolnjujejo, se jim ta oblast lahko odvzame (Alatri 1980: 51-53).

V primerjavi z rezultati vlagajo teroristi v svoje napade skromne vloške. Tarča, ki jo izberejo, ima maksimalni učinek na ljudi kot ciljno publiko. Poleg tega napad na diplomate, prostore misij ter prevozna sredstva moti opravljanje diplomatske službe in prekinja stike v mednarodni skupnosti (Tomaševski 1983: 72-73). Vsakršen napad na diplomate in druga sredstva ter dobrine, ki jih uporabljajo, je dobro premišljen, izbrana metoda napada pa vedno ustreza zadanemu cilju.

3.3. METODE IN CILJI TERORISTOV

Vrsta aktivnosti je torej povezana s cilji. Akcija, v kateri ostane diplomat živ, ima točno določen namen: publiciteto in izsiljevanje. Tovrstne teroristične akcije vedno naletijo na velik odmev v medijih. Teroristi tako celotni svetovni javnosti najlažje razložijo svoj problem in internacionalizirajo svoj boj. Pri tem izkoriščajo dejstvo, da diplomata lahko vsak hip usmrtijo, in postavijo nasprotni pogajalski strani ultimatum ter jo tako potisnejo v dialog neenakopravnih strani. Interes države sprejemnice je ujeti teroriste, vendar mora rešiti tudi diplomata. V tej dilemi bo njegovo življenje najverjetneje imelo prvo mesto. V kolikor pa teroristi v svoji akciji takoj ubijejo svojo tarčo, prostora za izsiljevanje tu ni. Hočejo le pritegniti pozornost medijev in javnosti ter jim zbuditi občutke strahu (Pašanski 1987: 174-175).

Cilji, ki jih želijo doseči, so kratkoročni in dolgoročni (Pašanski 1987: 178-179). Kratkoročni so tisti cilji, pri katerih se z izpolnitvijo teroristovih zahtev oz. z doseženo kompromisno rešitvijo akcija za teroriste konča. Dolgoročni cilji pa imajo določene politične posledice. Teroristi širijo svoj program in internacionalizirajo svoj boj s pomočjo medijev. Vse to pa privede do upada ugleda države sprejemnice v mednarodni skupnosti. Znotraj države se to lahko kaže v slabljenju moči oblasti, potencialnih nemirih in represiji, s katero odgovori država na novonastale razmere. Ker izbrani cilji močno pogojujejo izbiro metod terorističnega napada, menim, da si je potrebno ogledati najpogosteje uporabljene teroristične metode. Le-te so: atentati, bombni napadi, ugrabitve, zasedbe prostorov misij in zajetje talcev.

3.3.1. Atentati

Atentat je najbolj tradicionalna teroristična taktika. Da je učinek maksimalen, mora dejansko umreti samo tarča - diplomat (Gurr in Cole 2000: 92). Tarča je le simbolična. Cilj (strah) je doseči učinek pri ciljni publiku (javnosti).

Cassidy (Krunic 1997: 133) definira atentat kot uboj nekega "politično ali operativno strateško pomembnega posameznika /.../". Pri tem se uporablja posebne metode in sredstva z namenom izzvati določene posledice. Krunic (1997: 136-138) navaja številne tehnike za izvedbo atentata:

1. Uboj z izstrelkom: orožje je pri tem konvencionalno - standardno ali posebej za to prilagojeno. Lahko pa se uporablja tudi ročne raketomete ali težko orožje (topove, minomete).
2. Eksplozivi: se lahko nahajajo v osebnih telefonih, kot pismo bomba, lahko se ga nastavi tarči v/pod avtomobil ali pa se minira pot, po kateri se pelje.
3. Tehnike neslišnega uboja: v tem primeru se tarčo usmrti z golimi rokami ali zabode z nožem in drugimi bodali. To je najtežje izvedljiva tehnika, ker mora priti napadalec v neposredno bližino tarče, s tem se sam izpostavi in si zmanjša možnosti za beg.
4. Uporaba bioloških in kemičnih sredstev: gre za uporabo raznih strupov, virusov in bakterij. Pri tem je pomembno vzpostaviti stik s tarčo, da se jo lahko okuži oz. zastrupi. Tudi ta tehnika je težko izvedljiva. Če pa je napad dobro izveden, lahko izgleda, kot da je žrtev umrla naravne smrti.
5. Situacijske tehnike: te tehnike vključujejo zrežiranje raznih nesreč (prometne nesreče, požari, eksplozije plinske napeljave) ali pa psihološke metode (napeljevanje na izvršitev samomora).

Priprave na izvršitev atentata so dolgotrajne. Napadalec mora natančno vedeti, kdo je njegova tarča, imeti mora čim več podatkov o njej. Vedeti mora, kakšen čas ima na razpolago za izvedbo atentata, kdo bo tisti dan z njo, kako bo varovana. Atentati predstavljajo relativno majhno tveganje teroristovega življenja.

3.3.2. Bombni napadi

Tudi bombni napadi so pri teroristih zelo priljubljeni, ker predstavljajo majhno tveganje za teroristovo življenje. Clutterbuck (1994: 170) poudarja, da je napredek v znanosti in tehnologiji pripomogel k izdelavi bomb, ki jih je danes težko odkriti, prav tako jih je lažje prikriti. Danes se uporablja samo še plastično razstrelivo, obstajajo pa tudi bombe, ki so že

v celoti narejene iz plastičnih materialov in jih ni mogoče odkriti s pomočjo detektorja kovin. Lahko se jih vstavi v mobilne telefone ali prenosne računalnike. Teroristi se poslužujejo tudi bomb v kovčkih, ki jih pustijo v bližini tarče, lahko podtaknejo eksploziv pod/v njen avtomobil. Avtomobile bombe parkirajo na/ob poti, za katero vedo, da se bo po njej pripeljala njihova tarča. Vse te bombe lahko sprožijo s pomočjo daljinskega upravljalca iz varne razdalje. Poznani so tudi vozniki samomorilci, ki se z avtomobilom, polnim eksploziva zapeljejo v svojo tarčo. V zadnjem času uporabljajo teroristi tudi rakete zemlja-zemlja in zemlja-zrak. Zato so postali prevozi s helikopterjem precej bolj ranljivi (Clutterbuck 1994: 51, 170-171).

Cilj bombnih napadov je zastraševanje. Na ljudi imajo velik psihološki učinek. Z bombnim napadom teroristi ne ubijejo izključno svoje tarče, temveč tudi druge, mimoidoče ljudi. Tovrstni napadi pritegnejo medijsko pozornost. Teroristi tako predstavijo svoje zahteve in ideje, državo pa še enkrat prikažejo kot nesposobno varovati ljudi (Holsti 1995: 200).

3.3.3. Ugrabitve

Ugrabitev je zelo stara in po celem svetu razširjena taktika. Danes je pojem ugrabitve tudi pravno opredeljen v Mednarodni konvenciji proti jemanju talcev.¹⁴ Prvi čl. te konvencije opredeljuje ugrabitev kot dejanje, v katerem ena ali več oseb ugrabi, zadrži in grozi s poškodovanjem oz. s smrtjo te ugrabljenе osebe. S tem hočejo ugrabitelji prisiliti neko tretjo stran (to je lahko država, mednarodna organizacija, pravna ali fizična oseba ali skupina oseb), da nekaj naredi oz. ne naredi. Izpolnitev zahtev je pogoj za izpustitev talcev. Kljub temu da predstavljajo ugrabitve veliko tveganje za teroriste, so se do sedaj še vedno izkazale za uspešne in zato gre pričakovati, da se bo ta taktika v prihodnosti še uporabljala. Ugrabitev se loči od situacije zajetja talcev po tem, da je žrtev prepeljana na skrivno lokacijo.

Priprave na ugrabitev so zelo pomembne (Clutterbuck 1994: 172-176). Teroristi morajo opazovati hišo tarče, njene navade, odhode in prihode, poti, po katerih potuje. Najlažje se jo prestreže na poti med domom in službenim mestom, v zrežirani avtomobilski nesreči ali cestni zavori. Za tako akcijo je potrebno veliko ljudi, dober načrt, dobro skrivališče, oskrba skrivališča in ekipa ljudi, ki se s tretjo stranjo pogaja o izpustitvi talca/talke in ugoditvi njihovim zahtevam.

¹⁴ Vir 11: International Convention Against the Taking of Hostages; http://www.undcp.org/bin/prINTER_FRIENDLY.cgi (6. 6. 2002).

Cilj ugrabitve, pa tudi zajetja talcev je, da država pošiljateljica pritiska na državo sprejemnico, ki je odgovorna za diplomatsko zaščito, da "kupi" njegovo izpustitev (Satow 1979: 200). Teroristi običajno zahtevajo izpustitev zaprtih kolegov, objavo njihovega programa, splošno amnestijo, lahko tudi spremembe v vladi in nenazadnje tudi odkupnino. V interesu druge - vladne strani pa je doseči izpustitev talca/talke in ujeti teroriste. Obe strani se lahko pogajata in pristaneta, da vsaka izvrši dogovorjeno, lahko pa teroristi le postavijo zahteve, ki jih pogojujejo z grožnjami. Da je grožnja učinkovita, meni Dimitrijević (1985: 17-22), ni nujno, da se jo tudi uresniči. Dovolj je že, da nasprotna stran verjame, da se jo lahko kadar koli izvrši. Da pa grožnja deluje zastrašujoče, mora imeti tri elemente: biti mora resna, dejansko izvršljiva in prepričljiva. Talci so lahko vedno tarče teroristovih groženj. Lahko so izpostavljeni poniževanju, mučenju, pohabljanju ali so celo usmrčeni.

V primeru ugrabitve diplomata država sprejemnica naredi vse, kar je v njeni moči, da doseže izpustitev ugrabljenih oseb. To je dolžna tudi narediti glede na to, da ga ni uspela zadostno varovati. Poleg tega pa poskuša na tak način tudi omiliti odziv mednarodne skupnosti in seveda države pošiljateljice.

3.3.4. Zasedba prostorov misij in zajetje talcev

Zajetje talcev je "uporaba nasilja proti eni ali več osebam, ki jim s tem odvzamemo svobodo gibanja" (Maksimovič 1988: 3). Od ugrabitve se razlikuje po tem, da teroristi skupaj s talci in morebitnimi naključnimi mimoidočimi ostanejo na eni znani lokaciji. V primeru, da je to diplomatsko predstavništvo ali rezidenca, so teroristi postavljeni v slabši položaj, ker je to zanje bolj ali manj nepoznano ozemlje. Zasedba prostorov misij običajno traja dalj časa, v tem obdobju pa mora vlada tako talce kot teroriste oskrbovati s hrano in ostalimi potrebščinami. Tudi zajetje talcev postaja vedno pogostejša oblika mednarodnega terorizma. Zahteva prav tako veliko priprav, načrtovanj in drznosti. V tem primeru teroristi običajno zahtevajo izpustitev zaprtih kolegov in objavo njihovega programa, zelo redko pa zahtevajo še odkupnino, samo odkupnine pa nikoli. Denarna sredstva lahko zberejo na druge, preprostejše in njim manj nevarne načine (ropi, izsiljevanja poslovnežev ...).

V pogajanjih z vladno stranjo teroristi svoje zahteve pogojujejo z grožnjami. Če so v svojih grožnjah resni, občutijo posledice talci. Le-ti lahko utrpijo razne telesne poškodbe in

psihične posledice.¹⁵ Lahko pa se zgodi prav nasprotno. Talci navežejo pozitiven odnos v razmerju do teroristov in sodelujejo z njimi.¹⁶

Teroristi lahko nasprotno pogajalsko stran izsiljujejo z življenjem talcev, zato Noesner (1999: 7) meni, da dokler so talci živi, protiteroristične enote najverjetneje ne bodo posredovale. Talci, ki jih ne ubijejo v prvih 24 urah, praviloma preživijo. Ko pa teroristi pričnejo s sistematičnim ubijanjem talcev, se veča tudi možnost, da bodo protiteroristične enote posredovale.

Varnostne oblasti lahko rešujejo situacijo z zajetimi talci na dva načina: ali politično, v procesu pogajanj, ali operativno, s pomočjo protiterorističnih enot. Lahko se pogajajo z namenom, da se bodo tudi izpogajale, ali pa le poskušajo zavlačevati in se pri tem pripravljati na vojaško posredovanje. Pogajanja, ki jih vodijo, pa morajo voditi tako dobro, da si pridobijo zaupanje teroristov, da imajo teroristi občutek, da so oni tisti, ki držijo vse niti v rokah in da postanejo nepazljivi. V primeru propada pogajanj in posredovanja protiterorističnih enot so ogrožena tudi življenja zajetih diplomatov (Noesner 1999: 10-14). Pri reševanju situacije s talci se vlada, če je uspešna, lahko proslavi tako doma kot v svetu, če pa se kaj zalomi, je deležna obsežnih kritik.

Najbolj medijsko odmevna zasedba prostorov misije se je zgodila 4. 11. 1979, potem ko je skupina iranskih versko-ekstremističnih študentov najprej tri ure demonstrirala pred poslopjem ameriškega diplomatskega predstavništva v Teheranu (Lee 1991: 462-464). Po treh urah se je pritisk množice na ameriško diplomatsko predstavništvo okrepil, iranske varnostne sile pa so se tiho umaknile oz. se niso posebej potrudile, da bi preprečile študentom vdor v poslopje misije. Te zasedbe ne morem imeti za "klasičen" terorističen napad, gre bolj za incident oz. nasilno dejanje. Vso pozornost pa si zasluži zato, ker so ZDA po neuspešni reševalni akciji vložile tožbo zoper Iran na Meddržavnem sodišču. ZDA so iransko vlado obtožile kršitve tako DKDO kot DKKO. Sodišče, ki je pri svoji odločitvi upoštevalo tudi Konvencijo o preprečevanju in kaznovanju zločinov proti mednarodno zaščitenim osebam, vključno z diplomatskimi agenti, in Sporazum med ZDA in Iranom o prijateljstvu, gospodarskih odnosih in konzularnih pravicah iz leta 1955, je

¹⁵ Telesne poškodbe so vse fizične poškodbe. To so poškodbe vida in sluha, ki nastanejo zaradi predolgega zadrževanja v pretemnem ali preglasnem prostoru. Talci so lahko konstantno omamljeni. Sem sodijo tudi razna iznakaženja, ko žrtvi odrežejo prst, uho in ga kot opozorilo pošljejo nasprotni pogajalski strani ali pa ubijajo talce v določenem časovnem intervalu, vse do izpolnitve njihovih zahtev. Psihične posledice so vidne pozneje in so dolgotrajne. Po osvoboditvi se pri mnogih pojavljajo občutki krivde, ker so oni preživeli, njihovi kolegi pa ne, pojavlja se apatija, nespečnost, depresija, določene fobije in paranoja. Pojavljajo se tudi občutki strahu, nemoči, ponižanosti, prihaja do izgube samospoštovanja (Milošević 1990: 22-24).

soglasno odločilo, da mora iranska vlada nemudoma izvesti vse potrebne ukrepe za odpravo nastale situacije. V ta namen je predlagalo izpustitev vseh talcev, da se vsem vrne potne liste in druge osebne predmete ter omogoči, da mirno zapustijo državo in da prostori misije ter le-tem pripadajoči arhivi preidejo v roke sile zaščitnice. Prav tako je sodišče odločilo, da mora iranska vlada plačati ustrezno odškodnino. Ker se iranska vlada ni ustrezno odzvala na odločitev sodišča, so ZDA skupaj z nekaterimi evropskimi državami uvedle sankcije proti Iranu zaradi kršitve določil mednarodnega prava.

Po 444 dneh se je kriza s talci končala. ZDA je uspelo doseči izpustitev talcev, odškodnine niso nikoli dočakali, prav tako so umaknile tožbo zoper Iran. Po drugi strani pa tudi iranskemu vodstvu ni uspelo uresničiti nobenega cilja. Šah se ni nikoli vrnil v Iran, ZDA se niso nikoli javno opravičile in mednarodna skupnost ni nikoli izrazila Iranu javne podpore (Vir 29¹⁷).

¹⁶ To je tako imenovani stockholmski sindrom, imenovan tudi sindrom zdrave pameti ali identifikacijski sindrom preživetja. Znanstvenikom ta pojav še vedno ni popolnoma jasen, domnevajo pa, da se razvije v situaciji, ki je za talca smrtno nevarna (Fuselier 1999: 23-25; Milošević 1990: 23-24).

¹⁷ Vir 29: Hostage to History;
<http://www.iranian.com/History/Nov97/444> (6. 6. 2002).

4. ZAŠČITA DIPLOMATOV, PROSTOROV MISIJ TER PREVOZNIH SREDSTEV

Diplomati, njihovi prostori misij ter prevozna sredstva so zaščiteni zakonodajno-pravno (z mednarodnimi dokumenti in konvencijami ter z notranjo zakonodajo države gostiteljice in pošiljateljice) in fizično - z drugimi ukrepi in nasveti, ki jih svojim diplomatom in predstavništvom daje država pošiljateljica, ter z njenimi ukrepi za boj proti mednarodnemu terorizmu. Zaščiteni so tudi z ukrepi organov varnosti države sprejemnice za fizično zaščito diplomatov, če je to potrebno, s fizično in tehnično zaščito njihovih prostorov misij ter drugih sredstev, ki jih uporabljajo, ter z ukrepi za preprečevanje mednarodnega terorizma.

4.1.ZAKONODAJNO-PРАВNA ZAŠČITA

Zakonodajno-pravno zaščito je možno opredeliti kot mednarodno-pravno zaščito in notranje-pravno zaščito. V domeno mednarodnega prava sodijo mednarodne konvencije in drugi mednarodni pravni akti ter mednarodno obče pravo.¹⁸ V notranje pravo pa sodi vsa zakonodaja neke države, z vsemi zakonskimi in podzakonskimi akti, uredbami in pravilniki.

4.1.1. Mednarodno-pravna zaščita

Pravica vsake neodvisne države je, da pošilja in sprejema diplomate. Da le-ti nemoteno izvajajo svoje obveznosti, imajo določene imunitete in privilegije. Te pa so zapisane v DKDO.¹⁹ "DKDO je v veliki meri kodificirala tedanje obče pravo in je na določenih mestih rešila še nerešena vprašanja"²⁰ (Andrassy 1984: 269). Preambula pa tudi pove, da se

¹⁸ Osemintrideseti čl. Statuta meddržavnega sodišča določa tri glavne vire mednarodnega prava (Degan 2000: 64). In sicer že zgoraj omenjena: mednarodno pogodbeno pravo in mednarodno obče pravo ter splošna pravna načela, ki jih priznavajo civilizirani narodi. Točka d opredeljuje še dva pomožna vira mednarodnega prava: sodne odločbe s pridržkom 59. čl. (ki pove, da sodišča vedno razsojajo v konkretnem primeru in da sodba velja le za ta primer) in nauki najbolj kvalificiranih pravnih strokovnjakov. Drugi odstavek 38. čl. opredeljuje načelo pravičnosti (sodišče lahko odloča po načelu pravičnost - *ex aequo et bono*, če se stranke za to sporazumejo). Kot posebni vir mednarodnega prava (Degan 2000: 202) pa je potrebno omeniti še enostranski pravni akt.

¹⁹ Komisija za mednarodno pravo OZN je že leta 1954 imenovala posebnega poročevalca A. E. F. Sandstroma za "vprašanje kodifikacije diplomatskih odnosov in imunitet". Komisija je na podlagi njegovega poročila tri leta pozneje pripravila prvi osnutek členov in ga poslala državam članicam. Leto pozneje pa je pripravila še končni osnutek in ga predložila Generalni skupščini Organizacije združenih narodov (GS OZN). Le-ta pa je "z resolucijo 1450 (XIV) sklicala konferenco o diplomatskih odnosih in imunitetah". Potekala je na Dunaju od 2. 3. do 14. 4. 1961. "Rezultat konference je bil sprejem DKDO in dveh opsijskih protokolov" (Brglez 1998: 72-73).

²⁰ DKDO je dala večjo zaščito diplomatski misiji in njenemu osebju (Andrassy 1984: 269).

bo vsa vprašanja, ki niso eksplicitno rešena v tej konvenciji, reševalo v skladu z mednarodnim obćim pravom. DKDO postavi v središće stalno diplomatsko misijo kot ustanovo, na čelu katere je šef misije (Andrassy 1984: 269-270).

Zaščita prostorov misij je določena v 1. odstavku 22. čl., ki predpisuje **nedotakljivost prostorov misije**. To pomeni, da se mora država gostiteljica “vzdržati izvajanja svojih suverenih pravic nad prostori misije, osebjem in lastnino misije. Organi države sprejemnice lahko vstopijo v prostore misije le s privoljenjem šefa misije” (Denza 1998: 112). Nedotakljivost je državi pošiljateljici podeljena, kot meni Janković (1988: 89-90), z namenom, da se zagotovi neodvisnost delovanja misije in da diplomati ter drugi uslužbenci diplomatske misije ohranjajo delovne dokumente in arhive v tajnosti. Nekateri predhodni osnutki in mnenja so predvidevali vstop države gostiteljice v prostore misije v izjemnih okolišćinah (požar, mrzlica, naravne nesreće itn.). Temu pa so nasprotovale številne države, zlasti države Vzhodnega bloka, ker so menile, da si država gostiteljica pod pretvezo izjemnih okolišćin lahko zagotovi dostop v prostore misije. Denza (1998: 120-121) kot v zagovor navaja nazoren primer, kako so agenti Komiteja državne varnosti (KGB), preoblećeni v gasilce, dobili dostop do ameriškega veleposlaništva v Moskvi v času požara. Do takih incidentov lahko prihaja, ker ima država sprejemnica dejansko namen vohuniti ali pa ker sumi, da šef misije ali drugi uslužbenci zlorabljaajo imunitete in privilegije ter samo poslopje misije. Funkcije misije natančno opredeljuje 3. čl. DKDO.²¹

Drugi odstavek 22. čl. nalaga državi sprejemnici posebno dolžnost. “Ukreniti mora vse potrebno, da prepreči tako nasilen vstop v prostore misije kot pošćkodovanje prostorov in vsako ogrožanje miru misije ali žalitev njenega dostojanstva.” Če 1. odstavek 22. čl. izpostavlja “obveznost države gostiteljice, da se vzdrži izvajanja vseh svojih suverenih pravic nad prostori, osebjem in lastnino misije” (Denza 1998: 112), pa daje 2. odstavek državi gostiteljici “pozitivno pravico”, da zavaruje osebje misije, same prostore misije in njeno lastnino ter ji omogoči normalno opravljanje funkcij. Satow (1979: 111) meni, da mora država sprejemnica izvesti vse ukrepe, s katerimi bo nudila zaščito, ki bo enakovredna grožnji misije. To pomeni, da večje kot so grožnje, večje zašćitne ukrepe mora izvajati država sprejemnica in obratno. Manjše kot so grožnje, manjši so zašćitni ukrepi. Istočasno pa se ne sme od države sprejemnice pričakovati, da bo organizirala in izvajala stalno policijsko varstvo pred vsakim poslopjem misije. Murty (1989: 379) meni,

²¹ Tretji čl. DKDO določa naslednje funkcije diplomatske misije: a) predstavljanje države; b) zaščita interesov države pošiljateljice v državi sprejemnici; c) pogajanja med državama; ć) obveščanje in poročanje o dogodkih v državi gostiteljici; d) pospeševanje prijateljskih odnosov med državama; e) konzularne funkcije (“Nobena določila te konvencije se namreć ne more tolmaćiti kot prepoved diplomatski misiji, da le-te opravlja”).

da lahko šef misije, v skladu z 2. odstavkom 22. čl., zaprosi lokalne oblasti za pomoč pri ohranjanju miru in reda v neposredni bližini predstavništva. Država gostiteljica jim v takem primeru navadno ustreže. Denza (1998: 2) poudarja, da se vsaka država zaveda, da ni le država gostiteljica, temveč je tudi država pošiljateljica. Zato ve, da če bo slabo varovala diplomata neke države, bo tudi njen diplomat v tej državi slabo varovan. V primeru, ko državi gostiteljici ne uspe zaščititi prostorov misije države pošiljateljice, je dolžna plačati odškodnino.

V skladu s 3. odstavkom 22. čl. pa “/p/rostori misije, pohištvo in drugi predmeti, ki so v misiji, vključno s prevoznimi sredstvi, ne morejo biti predmet nikakršne preiskave, rekvizicije, zaplembe ali izvršbe.” Ta odstavek nalaga državi gostiteljici obveznost varovanja in ne pozitivne pravice. S 3. odstavkom 22. čl. so torej **zaščitena prevozna sredstva misije**. V svojem komentarju Denza (1998: 134) izpostavlja, da je to le za malenkost manjša zaščita, kot je dana prostoru misije v 1. odstavku. Omeniti pa moram še vsebino 45. čl. DKDO, ki zavezuje državo sprejemnico, da tudi v vojnem času ščiti prostore misije, skupaj z njenim premoženjem, in arhive. In to kljub temu, da je že prej prišlo do prekinitve odnosov med državama ali pa da je bila misija začasno ali za stalno odpoklicana.

Devetindvajseti čl. DKDO izpostavi **osebno nedotakljivost diplomatov**. Država sprejemnica ne sme nad njimi izvajati svojih suverenih pravic, kar pomeni, da “ne smejo biti prijeti ali priprti”. Do njih se mora vesti “z vsem dolžnim spoštovanjem. Sprejeti mora tudi vse ustrezne ukrepe, da prepreči napad na njihovo osebnost, svobodo in dostojanstvo” (prav tam). Satow (1979: 122) definira ustrezne ukrepe kot ukrepe, o katerih se dogovorita država sprejemnica in država pošiljateljica. Skoraj nemogoče je, da bi država sprejemnica zagotovila vsem diplomatom in drugemu osebju misije ter njihovim družinskih članom, ki uživajo določene imunitete in privilegije, policijsko varstvo. Zato pa ima država pošiljateljica pravico zahtevati, da ji država gostiteljica ob utemeljenem sumu, da bo prišlo do napada na mednarodno zaščiteno osebo ali poslopje, odredi posebno varstvo. Satow (prav tam) nadalje navaja, da termin “ustrezni ukrepi” ne obvezuje države sprejemnice, da v primeru ugrabitve diplomata ali zajetja talcev popusti in ugoti vsem ugrabiteljevim zahtevam.

Prvi odstavek 40. čl. zagotavlja šefu misije in članom diplomatskega osebja misije nedotakljivost in druge imunitete, če se nahajajo na ozemlju tretje države: “Ta država jim podeli vizum, če je potreben.” Na ozemlju te tretje države pa se nahajajo samo zato, ker “so na poti v državo sprejemnico, kjer bodo nastopili svojo službo ali pa se bodo v to

službo vrnili oz. se vračajo v državo pošiljateljico”. Četrty odstavek 40. čl. pa izpostavi dolžnost tretjih držav, da spoštujejo predhodne tri točke tudi v primeru, ko “se diplomati, uradna sporočila in diplomatska pošiljka znajdejo na ozemlju tretje države zaradi višje sile (*force majeure*)”. Šef misije je prav tako kot drugi člani misije, v 41. čl. DKDO, obvezan k spoštovanju zakonov države sprejemnice in se ne sme vmešavati v njene notranje zadeve.

Nedotakljivost zasebnih stanovanj diplomatov je določena v 1. odstavku 30. čl. DKDO. Člen predvideva enako varstvo in nedotakljivost za zasebna stanovanja kot za prostore misij. Z izjemo 3. odstavka 31. čl.²² pa je tudi njihova lastnina nedotakljiva.

Kljub kodifikaciji takratnega mednarodnega občega prava DKDO še vedno nima učinkovitega orodja, s katerim bi odpravila fizične grožnje diplomatom, njihovim prostorom misij ter prevoznim sredstvom. DKDO se ne nanaša na diplomatske odnose v varnostnem smislu. To so najverjetneje kmalu spoznali tudi sami, saj je Jeraj (1993: 32) navedel, da je GS OZN že leta 1967 od držav članic zahtevala sprejetje vseh potrebnih ukrepov, s katerimi bi zagotovili zaščito diplomatskih misij in omogočili njihovo normalno delovanje.

Leta 1973 je bila po kratkem kodifikacijskem procesu sprejeta Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločinov proti mednarodno zaščitenim osebam, vključno z diplomatskimi agenti. Imenovana je tudi Newyorška konvencija. V veljavo (Vir 12²³) je stopila 20. 2. 1977. RS jo je s sukcesijo nasledila 6. 7. 1992. Junija 2002 pa je bilo uradno zabeleženih 25 podpisnic in 119 pogodbenic.

Drugi čl. te konvencije je opredelil kazniva dejanja,²⁴ za katera morajo države podpisnice v svojih nacionalnih zakonodajah določiti ustrezne kazni. V 3. čl. je država obvezana, da sproži postopek, ko je zločin storjen na njenem ozemlju, ladji ali letalu, ki je v tej državi registrirano, če je osumljeni storilec njen državljan in ko je zločin storjen zoper osebo pod mednarodno zaščito. Ta konvencija vsebuje v 7. čl. klavzulo “ali izroči ali sodi” (*aut dedere aut iudicare*), kar pomeni, da če država osumljencu noče soditi, ga mora izročiti tisti državi, ki to zahteva ali obratno. Če ga noče ali ne more izročiti, mu mora soditi v skladu s svojo zakonodajo. Poleg tega se države podpisnice v 8. čl. zavezujejo, da

²² Diplomatski agenti uživajo imuniteto pred kazenskim sodstvom države sprejemnice. Prav tako uživajo imuniteto pred civilnim in upravnim sodiščem, razen ko gre za: a) stvarno tožbo, b) tožbo, ki se nanaša na dediščino, c) tožbo, ki se nanaša na poklicno in trgovsko dejavnost. Vendar so “ukrepi zoper njih izvedeni samo, če se s tem ne krši njihova osebna nedotakljivost in nedotakljivost stanovanja”.

²³ Vir 12: Status; http://untreaty.un.org/ENGLISH/Status/Chapter_xviii/trety7.asp (6. 6. 2002).

²⁴ Drugi čl. določa naslednja kazniva dejanja: a) “uboj, ugrabitev ali kakšen drug napad na mednarodno zaščiteni osebo; b) nasilen napad na uradne prostore, zasebno stanovanje ali na prevozno sredstvo osebe pod mednarodno zaščito, ki spravi v nevarnost njeno osebnost ali svobodo”; c) grožnja, da bo izvršen tak napad; č) poskus takšnega napada; d) soudeležba v takšnem napadu.

bodo vsa tista kazniva dejanja, določena v 2. čl., uvrstila med dejanja, za katere je možno izročiti osumljenca. Ta konvencija služi kot “pravna podlaga za izročitev”, če dve državi nimata podpisanega nobenega drugega sporazuma o izročanju.

Pomembno vlogo pri vsem tem igra generalni sekretar OZN. On je obveščen o vseh napadih na mednarodno zaščitene osebe, te informacije pa posreduje drugim državam z namenom, da se pridobi dodatne informacije o napadalcu, za katerega se domneva, da je pobegnil iz države, v kateri je storil kaznivo dejanje zoper mednarodno zaščitene osebe in sredstva (5. čl.). Države, ki pa domnevajo, da se na njihovem ozemlju nahaja storilec kaznivega dejanja, podvzamejo vse ustrezne ukrepe, da storilca privedejo pred sodišče ali pa ga izročijo. V tem primeru lahko posredno ali neposredno s pomočjo generalnega sekretarja OZN obvestijo vse v napad vpletene strani (6. čl.). Generalni sekretar tudi obvesti vse države o razsodbi sodišča, ki je sodilo osumljencu napada na mednarodno zaščitene osebe. Konvencija je pomenila velik korak naprej, saj je kodificirala nadaljnje ukrepe, ki so nudili učinkovitejšo zaščito, prav tako pa je zavezovala države k večjemu mednarodnemu sodelovanju.

V okviru OZN so nastale še številne druge konvencije in protokoli za zaščito mednarodno zaščitene osebe in za boj proti mednarodnemu terorizmu. RS je ali nasledila ali podpisala in ratificirala naslednje konvencije OZN:

- Konvencija o kaznivih dejanjih, storjenih na krovu letal - *Convention on Offences and Certain Other Acts Committed on Board Aircraft*. Sprejeta je bila 14. 9. 1963 v Tokiu. V veljavo je stopila 4. 12. 1969. Konvencija ima 173 pogodbenic. RS jo je s sukcesijo nasledila 18. 12. 1992 (Vir 14²⁵). Konvencija (Vir 13²⁶) obravnava kazniva dejanja na krovu civilnih potniških letal v času leta na odprtem morju ali kjer koli zunaj ozemlja držav. Država, v kateri je letalo registrirano, ima pravico izvajati svoje pristojnosti pri zločinih, ki so bili storjeni na krovu letala. Država, v kateri letalo ni bilo registrirano, pa ima to pravico le, če je bilo to dejanje narejeno na njenem ozemlju oz. če so bili subjekti zločina njeni državljani.
- Konvencija o nezakonitem zajetju letal - *Convention for the Unlawful Seizure of Aircraft*. Konvencija je bil sprejeta 16. 12. 1970 v Haagu. Veljati je začela 14. 10. 1971. RS jo je s sukcesijo nasledila 27. 5. 1992. Konvencija ima 175 pogodbenic (Vir 16²⁷). Konvencija (Vir 15²⁸) natančno opredeljuje dejanje ugrabitve letal in daje

²⁵ Vir 14: Status; <http://www.icao.int/icao/en/leb/Tokyo.htm> (6. 6. 2002).

²⁶ Vir 13: *Convention on Offences and Certain other Acts Committed on Board Aircraft*; <http://untreaty.un.org/English/tersumen.htm#5> (6. 6. 2002).

²⁷ Vir 16: Status; <http://www.icao.int/icao/en/leb/Hague.htm> (6. 6. 2002).

državam pravico izvajati svoje pristojnosti nad ugrabitelji (ali jim sodijo ali jih izročijo).

- Konvencija o preprečevanju nezakonitih dejanj proti varnosti v letalskem prometu - *Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation.* Konvencija je bila podpisana 23. 9. 1971 v Montrealu. V veljavo je stopila 26. 1. 1973. Ima 176 pogodbenic. RS jo je s sukcesijo nasledila 27. 5. 1992 (Vir 18²⁹). Tudi ta konvencija (Vir 17³⁰) zadeva le civilna letala in natančno obravnava določila o pristojnosti, pregonu in izročitvi storilcev kaznivih dejanj. Konvencija poskuša vzpostaviti univerzalno pristojnost nad storilci kaznivih dejanj.
- Konvencija proti jemanju talcev - *International Convention Against the Taking of Hostages.* Podpisana je bila 17. 12. 1979 v New Yorku, v veljavo pa je stopila 3. 6. 1983. RS jo je s sukcesijo nasledila 6. 7. 1992. Konvencija ima 39 podpisnic in 107 pogodbenic (Vir 19³¹). Konvencija definira ugrabitev in obveže državo, da izvede vse potrebne ukrepe, s pomočjo katerih bo lahko izvajala svoje pristojnosti v primeru ugrabitve, ko je le-ta izvedena na njenem ozemlju, na njenem letalu ali ladji, ko so v zločin vpleteni njeni državljani (Vir 11³²).
- Konvencija o fizičnem varovanju jedrskih snovi - *Convention on the Physical Protection of Nuclear Material.* Konvencija je bila podpisana na Dunaju in v New Yorku 3. 3. 1980, v veljavo pa je stopila 8. 2. 1987 (Vir 21³³). Konvencija zavezuje podpisnice, da vzpostavijo določeno raven za fizično zaščito jedrskih snovi, ki se jih uporablja v 'miroljubne' namene, in da v svojih nacionalnih zakonodajah inkriminirajo dejanja, ki so navedena v 7. čl. te konvencije (Vir 20³⁴).
- Protokol o preprečevanju nezakonitih nasilnih dejanj na mednarodnih letališčih, v dopolnilo konvenciji o preprečevanju nezakonitih dejanj proti varnosti v letalskem prometu - *Protocol for the Suppression of Unlawful Acts of Violence at Airports Serving International Aviation, supplementary to the Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation.* Protokol je bil podpisan 24. 2. 1988

²⁸ Vir 15: Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft; <http://untreaty.un.org/English/tersumen.htm#6> (6. 6. 2002).

²⁹ Vir 18: Status; <http://www.icao.int/icao/en/leb/Mtl71.htm> (6. 6. 2002).

³⁰ Vir 17: Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation; <http://untreaty.un.org/English/tersumen.htm#7> (6. 6. 2002).

³¹ Vir 19: Status; http://untreaty.un.org/ENGLISH/Status/Chapter_xviii/treaty5.asp (6. 6. 2002).

³² Vir 11: International Convention Against the Taking of Hostages;

http://www.undcp.org/bin/printer_friendly.cgi (6. 6. 2002).

³³ Vir 21: Status; <http://www.iaea.org/worldatom/Documents/Legal/cppn.shtml> (6. 6. 2002).

³⁴ Vir 20: Convention on the Physical Protection of Nuclear Material; <http://untreaty.un.org/English/tersumen.htm8> (6. 6. 2002).

v Montrealu. V veljavo je stopil 6. 8. 1989. RS ga je s sukcesijo nasledila 27. 5. 1992. Protokol ima 118 pogodbenic (Vir 23³⁵). Ta protokol (Vir 22³⁶) je le dopolnil definicije zločinov iz montrealske konvencije iz leta 1971.

- Mednarodna konvencija za preprečevanje terorističnih bombnih napadov - *International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings*. Sprejeta je bila 15. 12. 1997 v New Yorku, v veljavo je stopila 23. 5. 2001. RS jo je podpisala 30. 10. 1998, a je ni še ratificirala. Konvencija ima 58 podpisnic in 62 pogodbenic (Vir 25³⁷). Konvencija obravnava zločine podtikanja, nezakonitega prenašanja, sprožitve eksplozivnih naprav z namenom povzročiti smrt in druge telesne poškodbe (Vir 24³⁸).
- Konvencija za preprečevanje financiranja terorizma - *International Convention for the Prevention of Terrorism Financing*. Konvencija je bila sprejeta 9. 12. 1999 v New Yorku, v veljavo je stopila 10. 4. 2002. Ima 132 podpisnic in 34 pogodbenic. RS jo je podpisala 10. 11. 2001 (Vir 27³⁹). Konvencija obvezuje podpisnice, da sprejmejo vse ustrezne in potrebne ukrepe, s katerimi odkrijejo, zamrznejo ali zasežejo vsa tista finančna sredstva, s katerimi se lahko financira zločine, ki so opredeljeni v aneksu k tej konvenciji (Vir 26⁴⁰).

Boj proti mednarodnemu terorizmu pa je tudi naloga regionalnih organizacij. Tako je v okviru Sveta Evrope (SE) nastala Konvencija o zatiranju terorizma - *Convention for the Suppression of Terrorism*. Nastala je že 27. 1. 1977 v Strasbourgu, v veljavo pa je stopila 4. 8. 1978. Konvencijo je do sedaj ratificiralo že 38 držav. Med drugimi tudi RS, in sicer 29. 11. 2000. Pet držav jo je le podpisalo, ne pa tudi ratificiralo (Vir 28⁴¹). Namen te konvencije je olajšati ekstradikcijo vseh tistih, ki so zagrešili teroristična dejanja. Konvencija vsebuje seznam zločinov, za katere velja izročitev.

³⁵ Vir 23: Status; <http://www.icao.int/icao/en/leb/Via.htm> (6. 6. 2002).

³⁶ Vir 22: Protocol on the Suppression of Unlawful Acts of Violence at Airports serving International Civil Aviation, supplementary to the Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation;

<http://untreaty.un.org/English/tersumen.htm#9> (6. 6. 2002).

³⁷ Vir 25: Status; http://untreaty.un.org/ENGLISH/Status/Chapter_xviii/treaty9.asp (6. 6. 2002).

³⁸ Vir 24: International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings;

<http://untreaty.un.org/English/tersumen.htm#3> (6. 6. 2002).

³⁹ Vir 27: Status; http://untreaty.un.org/ENGLISH/Status/Chapter_xviii/treaty11.asp (6. 6. 2002).

⁴⁰ Vir 26: International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism;

<http://untreaty.un.org/English/tersumen.htm#4> (6. 6. 2002).

⁴¹ Vir 28: European Convention on the Suppression of Terrorism;

<http://conventions.coe.int/treaty/EN/cadreprincipal.htm> (6. 6. 2002).

4.1.2. Notranje-pravna zaščita

Na področju notranje-pravne zaščite država posveča večjo pozornost samemu boju proti mednarodnemu terorizmu in poskuša z različnimi ukrepi zaščititi celotno skupnost pred terorističnimi napadi in ne samo izključno diplomate, njihove prostore misij ter prevozna sredstva. Napadi na diplomate in druga sredstva, ki jih uporabljajo, so v mednarodnih aktih že dobro opredeljeni in to olajša notranjo zakonodajo. Zaščita diplomatov, prostorov misij ter prevoznih sredstev predstavlja le en del te splošne zaščite oz. boja proti mednarodnemu terorizmu. Več aretiranih, obsojenih in zaprtih teroristov ter več razbitih terorističnih organizacij in mrež pomeni manjše število teroristov, ki bi v prihodnosti med drugim utegnili napasti tudi mednarodno zaščitene osebe, prostore misij in sredstva, ki jih uporabljajo.

Vsaka država ima na tem področju svojo notranjo zakonodajo. Zaradi mednarodnega sodelovanja in številnih mednarodnih sporazumov, s katerimi so države podpisnice sprejele določene obveznosti, pa so si te notranje zakonodaje precej podobne. Določene države so obstoječe kazenske zakonike le dopolnile s členi, ki prepovedujejo ugrabitve letal, ljudi, jemanje talcev, ogrožanje varnosti diplomatskih predstavništev in diplomatov (Pašanski 1987: 205), zopet druge pa so se odločile napisati protiteroristično zakonodajo na novo. Te države so definirale terorizem "kot samostojno kaznivo dejanje" (Viltušnik 1994: 37). K temu so veliko pripomogle pretekle izkušnje držav, ki so jih imele z (mednarodnim) terorizmom. Države, v katerih že dalj časa obstajajo in delujejo teroristične organizacije ali pa so pogosto žrtve dejanj mednarodnega terorizma, so bile vedno bolj angažirane pri pisanju protiteroristične zakonodaje. Države, ki so se z dejanji mednarodnega terorizma soočile razmeroma pozno ali poredkoma, so izbrale drugačen pristop pri pisanju zakonov in sprejemanju zaščitnih ukrepov. Dejansko so se pričele ukvarjati s protiteroristično zakonodajo šele, ko so postale žrtve mednarodnega terorizma.

Za številne države, vključno z nekdanjo Socialistično federativno republiko Jugoslavijo (SFRJ), katere del je bila tudi RS, so bila to 70. in 80. leta 20. stoletja. Takrat so se jugoslovanske oblasti soočale s terorističnimi napadi na svoje diplomatske predstavnike v tujini. Eden izmed najbolj odmevnih terorističnih napadov se je zgodil 7. 4. 1971 na Švedskem (Pašanski 1987: 245-246). Jugoslovanska državljana Brajković in Barešić sta tistega dne prišla na jugoslovansko diplomatsko predstavništvo z namenom, da podaljšata veljavnost potnih listin. V trenutku, ko je jugoslovanski veleposlanik Vladimir Rolović prišel v poslopje misije, sta Brajković in Barešić vanj namerila pištoli in zahtevala, da se preda. Rolović je to odklonil in takrat sta nanj streljala, ga ranila in se skupaj z njim

zaklenila v njegovo pisarno. Veleposlanikovo izpustitev sta pogojevala z izpustitvijo “ustaških teroristov” iz jugoslovanskih zaporov. V tem času je švedska policija obkolila poslopje misije. Ko sta ugrabitelja spoznala brezizhodnost nastale situacije, sta izpustila ranjenega veleposlanika, sama pa sta se predala švedskim oblastem. Veleposlanik Rolović je nekaj dni za tem v bolnišnici podlegel strelnim ranam. Na ozemlju same SFRJ pa sta nekajkrat delovali tudi teroristični organizaciji Hrvatsko revolucionarno bratstvo in Sivi volkovi. S prvim pravim oz. “klasičnim” terorističnim napadom so se jugoslovanske oblasti soočile 10. 6. 1980, ko so neznani teroristi podtaknili bombo v avtomobil iraškega vojaškega atašėja v Beogradu (Pašanski 1987: 247). Marca 1983 pa so neznanci v Beogradu ustrelili turškega diplomatskega predstavnika Galipa Balkara.

Z osamosvojitvijo je v RS na začetku še veljal stari jugoslovanski Kazenski zakonik, potem pa je leta 1994 Državni zbor Republike Slovenije (DZ RS) sprejel nov Kazenski zakonik, ki v 35. poglavju obravnava problematiko mednarodnega terorizma. Zakonik je bil pozneje dopolnjen in spremenjen, a o tem več v nadaljevanju. Na področju varovanja diplomatov, prostorov misij in prevoznih sredstev ter samega boja proti mednarodnemu terorizmu pa veljajo še številni drugi zakoni, uredbe in pravilniki.

4.1.2.1. Zakonodaja Republike Slovenije

RS je kot naslednica Konvencije o preprečevanju in kaznovanju zločinov proti mednarodno zaščitenim osebam, vključno z diplomatskimi agenti in DKDO vnesla v svoj Kazenski zakonik⁴² obveznosti, h katerim se je zavezala. Zapisane so v 35. poglavju, ki nosi naslov “Kazniva dejanja zoper človečnost in mednarodno pravo”. V 1. odstavku 388. čl. je posameznik ali skupina obtožena dejanja mednarodnega terorizma, če s svojimi dejanji namerno škoduje tuji državi ali mednarodni organizaciji, če “ugrabi kakšno osebo ali stori kakšno drugo nasilje, povzroči eksplozijo ali požar ali s kakšnim splošno nevarnim dejanjem” ali s sredstvi povzroči “nevarnost za življenje ljudi ali za premoženje velike vrednosti”. Ta odstavek predvideva zaporno kazen od enega do desetih let. Drugi odstavek 388. čl. kaznuje z zaporom najmanj enega leta vsakogar, ki namerno “prisili kako pravno osebo, mednarodno organizacijo ali državo, da kaj stori ali ne stori” ali kdor namerno zagrozi, da bo z uporabo “jedrske snovi ali kakšnih drugih sredstev za množično pobijanje” ogrozil ali prizadel “življenje ljudi ali premoženje velike vrednosti”. Tretji odstavek istega čl. obsodi storilca na zaporno kazen najmanj petih let, če ima “dejanje iz 1. in 2. odstavka

tega čl. za posledico smrt ene ali več oseb”. Če pa je storilec pri izvršitvi kaznivega dejanja iz 1. in 2. odstavka “naklepno vzel življenje eni ali več osebam”, je v skladu s 4. odstavkom obsojen na zaporno kazen najmanj od desetih do tridesetih let.

Med kazniva dejanja, ki kažejo na pojavne oblike mednarodnega terorizma, sodi tudi “Ogrožanje oseb pod mednarodnim varstvom”, ki je zapisano v 389. čl. Z zaporno kaznijo od enega do desetih let se kaznuje vsakega, ki ogrozi varnost osebe, ki je pod mednarodnim varstvom, “z resno grožnjo, da bo napadel njo, njene uradne prostore, zasebno stanovanje ali prevozno sredstvo” (1. odstavek 389. čl.). Drugi odstavek kaznuje vsakogar, ki ugrabi osebo, ki je pod mednarodnim varstvom, ali “stori zoper njo kakšno drugo nasilje ali napade njene uradne prostore, zasebno stanovanje ali prevozno sredstvo”, z zaporno kaznijo najmanj enega leta. Tretji in 4. odstavek tega čl. sta identična 3. in 4. odstavku 388. čl.

Z mednarodnim terorizmom so povezana še druga dejanja, med drugim tudi “Jemanje talcev”, kar obravnava 390. čl. Prvi odstavek predvideva zaporno kazen najmanj enega leta za vsakogar, ki “ugrabi kakšno osebo in grozi, da jo bo ubil, poškodoval ali zadržal kot talca z namenom”, da bi prisilil neko tretjo stran, da nekaj stori ali pa ne stori. Ugodena zahteva je pogojena z izpustitvijo talca. Drugi odstavek predpisuje zaporno kazen najmanj petih let za vsakogar, čigar dejanje iz prejšnjega odstavka ima “za posledico smrt ene ali več oseb”. Če pa nekdo naklepno vzame življenje, je v skladu s 3. odstavkom tega čl. kaznovan z zaporo najmanj od desetih do tridesetih let.

RS je kot naslednica Newyorške konvencije zavezana tudi k načelu “ali izroči ali sodi”. Postopek za izročitev obdolžencev in obsojencev pa je zapisan v 31. poglavju Zakona o kazenskem postopku.⁴³ To poglavje obsega 17 členov. Petsto enaindvajseti čl. določa, da se obsojence in obdolžence izroča v skladu s tem zakonom, če ni v mednarodni pogodbi kako drugače določeno. Postopek za izročitev se poda po diplomatski poti, pogoji za izročitev so določeni v 522. čl., in sicer:

1. da obsojeni ni državljan RS;
2. da preganjano dejanje ni bilo izvedeno na ozemlju RS “zoper njo ali njenega državljana”;
3. da je to dejanje, “zaradi katerega se zahteva izročitev”, kaznivo v obeh državah;
4. da po domačem zakonu kazenski pregon ali izvršitev kazni nista zastarala;

⁴² Zakon o kazenskem zakoniku Republike Slovenije, *Ur. l. RS*, št. 63/94 (13. 10. 1994). Zakonik je pozneje dočakal en majhen popravek, leta 1999 pa je nastal Zakon o spremembah in dopolnitvah kazenskega zakonika Republike Slovenije, *Ur. l. RS*, št. 23/99 (8. 4. 1999).

⁴³ Zakon o kazenskem postopku, *Ur. l. RS*, št. 63/94 (13. 10. 1994).

5. da ni bil tujec še obsojen ali pravnomočno oproščen ali da je bil zoper njega “kazenski postopek pravnomočno ustavljen in obtožba pravnomočno zavrnjena” ali da ni bil zoper njega v RS že uveden kazenski postopek;
6. da je “ugotovljena istovetnost tistega, katerega izročitev se zahteva”;
7. da je o tem dovolj dokazov.

RS je podpisala Konvencijo za preprečevanje financiranja terorizma (leta 2001). Naš pravni red pa nam je že prej omogočal nadzor nad finančnimi transakcijami, ki bi bile lahko povezane s financiranjem mednarodnega terorizma. Dvesto dvainpetdeseti čl. Kazenskega zakonika opredeljuje kaznivo dejanje pranja denarja. Tovrstno pridobljeni denar se v vsakem primeru odvzame in se v skladu s 1. odstavkom z zaporno kaznijo do treh let kaznuje vsakega, ki je zavedno s tem denarjem upravljal in “drugače z njim razpolagal”. Enaka zaporna kazen je v 2. odstavku namenjena vsem soudeležencem. V primeru, da je denar in premoženje iz prejšnjih dveh odstavkov velike vrednosti, je predpisana denarna kazen in zaporna kazen do osmih let. Četrty odstavek predpisuje zaporno kazen od enega do desetih let, če se pri kaznivem dejanju združi več oseb. Zaporna kazen dveh let je predvidena za vsakega, ki je s tem denarjem upravljal, ni pa vedel ali ni mogel vedeti, da je pridobljen na nezakonit način.

Nadalje je zaščita diplomatov, prostorov misij ter prevoznih sredstev opredeljena v Zakonu o policiji.⁴⁴ Že 3. čl. tega zakona nalaga policiji “varovanje določenih oseb, organov, objektov in okolišev”. Najpomembnejši je 36. čl., ki pooblašča policijo, da lahko zaradi “varovanja določenih oseb, organov, objektov, okolišev, delovnih mest in tajnih podatkov” varnostno preverja osebe.

Na podlagi 36. čl. Zakona o policiji je vlada RS izdala Uredbo o varovanju določenih oseb, objektov in okolišev objektov, v katerih so sedeži državnih organov.⁴⁵ Drugi čl. te uredbe predvideva preventivno operativno, tehnično in fizično varovanje. V okviru preventivno operativnega varovanja se zbira in obdeluje podatke, ki “se nanašajo na ogrožanje varovanih oseb, objektov in okolišev”. Rezultat analize in vrednotenja razpoložljivih podatkov ter informacij je ocena ogroženosti. Poznamo potencialno, povečano ali visoko stopnjo ogroženosti. Pri zbiranju podatkov sodeluje policija tudi z drugimi državnimi organi in službami. Tehnično varovanje obsega vse tiste varnostne

⁴⁴ Zakon o policiji, *Ur. l. RS*, št. 49/98 (17. 6. 1998).

⁴⁵ Uredba o varovanju določenih oseb, objektov in okolišev objektov, v katerih so sedeži državnih organov, *Ur. l. RS*, št. 103/00 (14. 11. 2000). Z dnem, ko je pričela veljati ta uredba, sta prenehali veljati dve uredbi: o določitvi oseb in objektov, ki jih varujejo organi za notranje zadeve in o opravljanju nalog varovanja, *Ur. l. RS*, št. 38/92 (1. 8. 1992), 48/93 in 68/96 (29. 11. 1996), ter Uredba o varovanju predsednika vlade RS, *Ur. l. RS*, št. 48/93.

ukrepe, “ki temeljijo na uporabi tehničnih sredstev”, s pomočjo katerih se odkriva in preprečuje “ogrožanje varovanih oseb, objektov in okolišev”. Fizično varovanje obsega “neposredno fizično varovanje in druge ukrepe fizičnega varovanja”. Izvajajo ga policisti z namenom preprečevanja “ogrožanja varovane osebe, objekta ali okoliša”. Dvanajsti čl. uredbe zavezuje policijo k varovanju “sedežev diplomatskih in konzularnih predstavništev ter misij mednarodnih organizacij v RS”. Na podlagi predhodnega soglasja ministra za notranje zadeve odredi generalni direktor policije stopnje varovanja le-teh. Stopnja varovanja pomeni predvideno “količino in vrsto varnostnih ukrepov za posamezen razred pomembnosti funkcij varovanih oseb, objektov in okolišev” glede na oceno ogroženosti. Uredba predvideva štiri stopnje varovanja, ki se jih določi na podlagi “pomembnosti funkcije, ki jo izvaja varovana oseba, oz. na podlagi pomembnosti objekta ali okoliša ter glede na njeno oz. njegovo stopnjo ogroženosti”. V pogovoru z uslužbencem z UVZ⁴⁶ pa sem izvedela, da so na to vladno uredbo vezani še drugi interni podakti, ki so zaradi narave varovanja in zaščite tajni.

Na podlagi 29. čl. Zakona o policiji pa je bil izdan Pravilnik o policijskih pooblastilih.⁴⁷ Deveti čl. tega pravilnika vsebuje načelo imunitete. To pomeni, da morajo policisti pri izvajanju svojih dolžnosti upoštevati imunitete določenih oseb. V skladu z 52. čl. policisti ne smejo aretirati osebe, ki uživa “diplomatsko imuniteto in se nanjo sklicuje”. Če že pred privedbo oz. ob prijemu ugotovijo, da ima ta oseba diplomatske imunitete, te privedbe prav tako ne smejo opraviti. V skladu z 91. čl. policisti “ne smejo vstopiti v prostore diplomatske misije”. Izjemoma se to lahko naredi, če to zahteva šef misije. Policist pa ima pravico zahtevati, da se mu vstop v prostore diplomatske misije pisno potrdi. V pogovoru z uslužbencema UVZ⁴⁸ sem izvedela, da je RS oz. UVZ s tujimi diplomatskimi predstavništvi dogovorjen za bolj liberalno politiko. V nujnih primerih, ko so potrebni nujni varnostni ukrepi, lahko vstopijo policisti v prostore misije brez dovoljenja oz. povabila. Kaj je to nujen primer, ni nikjer eksplicitno navedeno, vendar se v skladu z Zakonom o kazenskem postopku in drugo zakonodajo v RS sem vključuje vse tiste primere, pri/v katerih je ogroženo življenje in premoženje ljudi (npr. požar in druge nesreče). Policisti pa ne smejo brez posestnikovega soglasja “uporabiti prevoznih sredstev in sredstev za veze diplomatskih /.../ predstavništev /.../” (94. čl.). Pri opravljanju svojih nalog in v procesu odvrnitve napada na varovano osebo ali objekt lahko policisti uporabijo

⁴⁶ Pogovor z uslužbencem A z UVZ, Ljubljana, 10. 4. 2002.

⁴⁷ Pravilnik o policijskih pooblastilih, *Ur. l. RS*, št. 51/00 (9. 6. 2000).

⁴⁸ Pogovor z uslužbencema A in B z UVZ, Ljubljana, 10. 4. 2002 in 14. 5. 2002.

psa brez nagobčnika in vrvice (128. čl.), “sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev” (131. čl.) - to so npr. bodičasti trakovi in pa strelno orožje (134. čl.). V skladu z 39. čl. opravljajo policisti tudi protiteroristične preglede. To pomeni, da iščejo, preučujejo, odstranjujejo in onesposablajo naprave in sredstva, ki bi lahko “ogrozile varnost ljudi, premoženja, določenih oseb, objektov in tajnih podatkov”. Poleg teh zakonskih določil pa obstajajo še drugi ukrepi za varovanje diplomatov, prostorov misij ter prevoznih sredstev. Le-te pa določi in izvaja vsaka država sama v skladu z oceno ogroženosti za posamezno diplomatsko predstavništvo v državi.

4.2. DRUGI ZAŠČITNI UKREPI

Določene države so se v preteklosti bolj soočale z dejanji mednarodnega terorizma, druge manj. Predstavnikom držav se še vedno ni uspelo poenotiti o definiciji (mednarodnega) terorizma, in če ni enotne definicije, ne more biti niti učinkovitega boja proti terorizmu, ker ne vemo, proti čemu se sploh borimo. Zaradi politične nepripravljenosti številnih držav se je mednarodna skupnost izkazala za nesposobno pri preprečevanju mednarodnega terorizma, zato je morala vsaka vlada posebej organizirati svoj način boja proti mednarodnemu terorizmu. Na začetku so se skoraj vse države poskušale pogajati s teroristi, potem pa so sprevidele, da to ni prava rešitev. Tako so države razvile strogo, milo ali fleksibilno politiko. Miller (1986: 388) definira strogo politiko držav kot pogajanje “brez odkupnine in koncesij”. To pomeni, da nikoli ne ugodijo teroristovim zahtevam. Menijo namreč, da taka stroga politika, ki predvideva stroge in dolge zaporne kazni, deluje zastraševalno in odvrča potencialne teroriste od načrtovanih dejanj. Stroga politika pa se, kot meni Bourrinet (1997: 6-7), ne obnese v tistih primerih, ko hočejo teroristi pritegniti izključno medijsko pozornost, in v akcijah, kot so npr. atentati, ko se sploh nimajo o čem pogajati. Države, ki izvajajo milo politiko, menijo, da lahko le tako pokažejo teroristom, da se je z njimi mogoče o vsem pogajati in da ni nobene osnove za spor. To naj bi potem zmanjševalo teroristične aktivnosti. Tovrstne politike pa vlade običajno nikoli javno ne razglasijo. Miller (1986: 389) meni, da lahko v takem primeru obstaja tudi tihi dogovor med vlado in teroristi. Vlada pristane na to, da ne bo preganjala teroristov, le-ti pa potem ne napadajo njenih poslopij, ustanov, njenih predstavnikov in državljanov. Med strogo in milo politiko je fleksibilna politika. To pomeni, da se vlade glede na razvoj dogodkov v primeru terorističnega napada sproti odločijo, katero politiko in katere ukrepe bodo izvajale. Strogo politiko brez pogajanj s

teroristi vodita Izrael in ZDA.⁴⁹ Izraelske oblasti se danes včasih še pogajajo, a to vedno le v funkciji pridobivanja časa, da lahko potem oboroženo posredujejo. Ameriška administracija pa ostro nasprotuje dajanju kakršnih koli odkupnin in koncesij, svoje državljane pa naproša, da v primeru ugrabitve njihovih sorodnikov in prijateljev ne plačujejo nobenih odkupnin. Milo politiko vodi japonska vlada, fleksibilno pa nemška vlada. V RS⁵⁰ nimamo opredeljene politike do terorizma. V primeru terorističnega napada bi jo najverjetneje *ad-hoc* določili in še to pod pritiski v teroristični napad vpletenih držav. V skladu s svojo politiko pa sta tako država pošiljateljica kot država sprejemnica sprejeli še ostale zaščitne ukrepe.

Pašanski (1986: 176) razume ostale zaščitne ukrepe kot tiste ukrepe, ki “se nahajajo izven domene pravnih aktov”. Vendar o tem govori samo pogojno, ker ima vsak ukrep svojo pravno osnovo. Država pošiljateljica poskuša varovati svoje predstavnike s številnimi notranjimi ukrepi in z izobraževanjem diplomatov in drugega osebja misij. S številnimi ukrepi se prav tako kot država sprejemnica bori proti mednarodnemu terorizmu. Država sprejemnica skrbi tudi za tehnično in fizično varovanje prostorov misij in po potrebi varuje same diplomate.

4.2.1. Ukrepi države pošiljateljice

Ukrepe države pošiljateljice lahko opredelim kot notranje ukrepe (ti se vežejo na tehnično zavarovanje prostorov misij in s tem posredno na varovanje diplomatov) in na ukrepe izobraževanja diplomatov (o tem, kako ravnati, da se izognejo nevarnim situacijam, oz. če so že postali talci teroristov, kako ravnati, da ohranijo svoje življenje, kako sprejemati stranke na diplomatskem predstavništvu in podobno). Organi države pošiljateljice se proti mednarodnemu terorizmu borijo z različnimi ukrepi.

4.2.1.1. Notranji ukrepi

V primeru, da se diplomati tuje misije v državi sprejemnici počutijo ogrožene, lahko kadar koli zaprosijo organe države sprejemnice za zaščito oz. za pomoč pri varovanju njihovega diplomata ali prostorov misije. Država sprejemnica je v skladu z 22. in 29. čl.

⁴⁹ To politiko je po umoru ameriškega veleposlanika v Sudanu leta 1973 oblikoval ameriški predsednik R. Nixon in od takrat dalje jo ameriška administracija še vedno uporablja (Pašanski 1986: 185). Ta politika predvideva, da se oblasti nikoli ne pogajajo s teroristi oz. da nikoli ne ustrezajo njihovim zahtevam, da se jim sodi za vse zločine, da se izvaja maksimalen pritisk na države, ki podpirajo terorizem in da se krepi sodelovanje med državami v boju proti terorizmu (Anžič 2001: 257).

⁵⁰ Pogovor z gospodom Edvinom Skrtom, višjim svetovalcem na Diplomatskem protokolu MZZ RS, Ljubljana, 7. 5. 2002.

DKDO to dolžna narediti. MZZ RS⁵¹ je z diplomatsko noto obvestilo vsa diplomatska predstavništva v RS, da se lahko v primeru vzpostavitve tehničnega varovanja direktno obrnejo na UVZ. Dana jim je bila posebna telefonska številka, na katero lahko pokličejo 24 ur na dan in vse dni v letu. Na UVZ sta za to nalogo pristojni dve kontaktni osebi, ki sta prav tako dosegljivi 24 ur na dan. Za tovrstni ukrep⁵² sta se skupaj odločili pristojni službi na MZZ RS in MNZ RS. UVZ je operativna služba in kot taka je pristojna za takojšnje ukrepanje. Na podlagi diplomatske note MZZ RS so predstavniki UVZ stopili v stik z vsemi diplomatskimi predstavništvi v RS, jim predstavili sam Urad, dosegljivost in varnostne ukrepe, ki jih lahko izvajajo. Diplomati jih lahko pokličejo v primeru varovanja diplomatskih predstavništev. V primeru prometnih prekrškov in nesreč pa lahko pokličejo na telefonsko številko 133 kot ostali državljani RS. Da bi delo z UVZ lahko nemoteno potekalo, so na vsakem diplomatskem predstavništvu imenovali enega diplomata, ki je dosegljiv in uslužbencem UVZ na razpolago 24 ur na dan.

V interesu države pošiljateljice je, da ob odprtju novega predstavništva pridobi varne in funkcionalne prostore. Pri tem ji lahko pomaga država sprejemnica. Država pošiljateljica lahko izbere že obstoječo infrastrukturo ali pa se odloči za adaptacijo starejšega oz. gradnjo popolnoma novega objekta. V primeru gradnje novega objekta država pošiljateljica upošteva svoje varnostne standarde in v ta namen včasih potrebuje velike parcele. To pomeni, da bi se morala diplomatska predstavništva včasih preseliti na obrobje prestolnic. To na prvi pogled ni delovalo kot ovira, a se je pozneje izkazalo, da vse le ni tako preprosto. Šefi misij se sestajajo z drugimi šefi misij in s predstavniki oblasti države sprejemnice in morajo v ta namen potovati v druge predele mesta. Pot, vstopanje in izstopanje iz avtomobila pa predstavlja določeno stopnjo ogroženosti za samega diplomata.

Clutterbuck (1994: 77-82) je predlagal učinkovit sistem nadzora diplomatskih misij s pomočjo koncentričnih krogov. Predvideva tri koncentrične kroge. Prvi je proceduralen. Gre za nadzor na vstopni točki v poslopje. To je običajno pri glavnih, vhodnih vratih, kjer varnostniki popišejo obiskovalčevo identiteto, ga preiščejo z detektorjem kovin in mu predajo osnovne informacije o gibanju po poslopju. Obiskovalec gre potem naprej do drugega kroga. Tu se sooči z mrežo, zidom ali ograjo. Varnostniki na tej točki izvajajo redne obhode, v pomoč so jim tudi številni senzorji in detektorji, lahko uporabljajo tudi pse čuvaje. Zadnji krog sestavljajo zidovi, vrata in okna samega poslopja misije, znotraj poslopja pa je obiskovalec pod stalnim nadzorom z video kamero.

⁵¹ Glej op. 50.

⁵² Pogovor z uslužbencem B z UVZ, Ljubljana, 14. 5. 2002.

O'Hara (2000: 43-44) predlaga uporabo svetlečega stekla na diplomatskih predstavništvih. Svetleče steklo je narejeno tako, da zdrži udarce s pestmi, opeko in orodjem. Ob eksploziji steklo samo popoka, vendar ga ne raznese. Steklo ostane v svojem okvirju. Leteči delčki stekla ob eksploziji namreč predstavljajo največjo grožnjo človekovemu življenju. Določena svetleča stekla pa so neprebojna za strele iz pušk, pištol ter pol- in avtomatskega orožja.

Sam diplomat pa naj ne bi, po Clutterbuckovem (1994: 182-183) mnenju, nikoli nosil orožja, razen če ga ni sposoben hitro in natančno uporabljati. V nasprotnem primeru se lahko zgodi, da terorist ali kak drug napadalec opazi pištolo v diplomatovi roki in ob predpostavki, da jo bo uporabil, prvi strelja in diplomata ubije. Na tej točki pa moram dodati, da RS⁵³ kot država sprejemnica prepoveduje diplomatom vnos, posest in nošenje varnostnega orožja⁵⁴ na svojem ozemlju. Države pošiljateljice oz. njihni predstavniki so že v preteklosti zaprosili za orožni list, vendar pristojni organi v RS še nobenemu niso odobrili dovoljenja. Zaradi imunitet, ki jih imajo, RS nima pristojnosti nad orožjem in zato jim ga raje niti ne da. Zakon o orožju tako med drugim predpisuje, kako naj bo orožje hranjeno, vendar policija tega ne more nadzorovati. V primeru, da je diplomat to orožje uporabil in z njim zagrešil kaznivo dejanje, pa mu v RS zaradi imunitet, ki mu pripadajo, ne morejo soditi. Za samo fizično varovanje diplomatov skrbijo njihovi osebni telesni stražarji oz. varnostniki. Le-ti so za tako varovanje izurjeni, ne morejo pa nositi orožja, v kolikor jim to ne dovoli država sprejemnica - RS. Ko policija v RS npr. spremlja šefa misije, se izjemoma dovoljuje varnostnikom države pošiljateljice, da nosijo orožje. To pa zato, ker so prisotni tudi slovenski policisti, ki lahko izvajajo nadzor nad tem orožjem in njegovo uporabo.

Eno izmed največjih nevarnosti za diplomatovo življenje predstavlja potovanje, pa čeprav le med njegovo rezidenco in službenimi prostori. Običajno se diplomati držijo določenega urnika odhodov in prihodov in poti, po kateri potujejo. Prav to je zelo primerno za potencialne ugrabitelje in atentatorje. Clutterbuck (1994: 83, 181-182) predlaga, da bi diplomati spreminjali ure odhodov in prihodov oz. da bi ostali nepredvidljivi, prav tako pa naj bi spreminjali pot, po kateri se vozijo. To slednje bi bilo mogoče, ker med njihovim zasebnim stanovanjem in službenimi prostori verjetno ni le ene poti, težje pa je spreminjati določene ure prihodov in odhodov, ker so na le-te vezane določene obveznosti. Pogosto se

⁵³ Pogovor z gospodom Edvinom Skrtom, višjim svetovalcem na Diplomatskem protokolu MZZ RS, Ljubljana, 26. 4. 2002.

⁵⁴ Zakon o orožju, *Ur. l. RS*, št. 61/100 (6. 7. 2000).

tu postavlja vprašanje, ali je bolje, da diplomati uporabljajo blindirane limuzine, ki so že na prvi pogled bolj opazne in potencialno varnejše, ali navadne avtomobile, ki so malo manj varni, vendar pa zato manj opazni. Glede na to, da so blindirane limuzine odporne le na določene strele iz pušk in pištol ter da jih je vseeno mogoče uničiti z različnimi raketometi in eksplozivnimi napravami, menim, da je bolje imeti navaden avto, če je mogoče dva. Tako lahko diplomat potuje vsak dan ali teden z drugim avtom, po drugi poti in je manj opazen in potencialno bolj varen. Dobro je, meni Clutterbuck (1994: 181-182), da je njihov avto ne glede na to, ali gre za blindirano limuzino ali navaden avtomobil, opremljen s sledilnimi napravami in dvosmernim radiom, za primer napada, če bi bilo potrebno poklicati pomoč.

4.2.1.2. Ukrepi izobraževanja diplomatov

Države pošiljateljice dajejo svojim diplomatom številne nasvete za njihovo splošno varnost, kako sprejemati stranke na diplomatskem predstavništvu in kako se zavarovati pred ugrabitvijo oz. kako ravnati, če je do ugrabitve že prišlo. Osnove samozaščite predstavlja Aleksić (1980: 151). Le-te so:

1. Pozorni morajo biti na to, komu dajejo svoje osebne podatke.
2. Pozorni morajo biti na ljudi, ki se dalj časa zadržujejo v njihovi okolici brez kakšnega posebnega razloga.
3. Družina naj bo vedno obveščena o uri njihovega odhoda in prihoda ter o poti, po kateri bodo šli. Tako lahko člani družine dovolj hitro obvestijo varnostne organe države sprejemnice, če je kaj narobe.
4. Potrebno je spreminjati pot, po kateri se vozijo v službo in obratno.
5. Pozorni morajo biti na telefonske klice, ki se končajo z opravičilom, da je šlo za napačno številko ali za napačen naslov.
6. Pozorni morajo biti na odebeljene poštne pošiljke.
7. Pozorni morajo biti na predmete, ki jih obiskovalec pozabi v sobi ob odhodu.
8. Pozorni morajo biti na kovčke in druge predmete, ki jih nekdo pusti prislonjene ob zid poslopja.

Pri točki šest bi še dodala, da morajo biti pozorni na morebitne oljne madeže ali trdne predmete v poštah pošiljkah, ker vse to nakazuje na potencialen eksploziv v pošiljki. Menim, da morajo biti diplomati sami pozorni na razmere v državi in da se morajo izogibati tistih predelov države oz. mesta, ki jim predstavlja potencialno nevarnost. Tovrstna podobna navodila daje RS kot država pošiljateljica tudi svojim diplomatom, ki so akreditirani v drugih državah. Za to je pristojna Varnostno-tehnična služba MZZ RS. V

pogovoru z uslužbencem Varnostno-tehnične službe MZZ RS⁵⁵ sem izvedela, da so leta 1994 sestavili Varnostno priporočilo, na podlagi katerega svetujejo našim diplomatom pred odhodom v tujino. Slovenska varnostno-obveščevalna agencija (SOVA) pripravi poročilo o stopnji ogroženosti v dotični državi sprejemnici in na tej podlagi lahko predlaga ustrezne ukrepe. Tako imajo npr. slovenski šefi misij v Skopju, Sarajevu in Tel Avivu blindirana vozila.

V Varnostno-tehnični službi jim svetujejo, kako naj si poiščejo varno in ustrezno stanovanje, kaj narediti v primeru, če izgubijo ključe stanovanja in podobno. Slovenska diplomatska predstavništva v tujini so opremljena z alarmnimi sistemi, ki so vezani na policijo ali druge za to pristojne službe v državi gostiteljici. Tako lahko ob sprožitvi alarma pristojni organi države gostiteljice preiščejo okolico diplomatskega predstavništva. Ob sumu, da se nekdo zadržuje v prostorih misije, pa lahko s privoljenjem slovenskega šefa misije vstopijo v prostore misije.

Za lastno varnost lahko poskrbijo diplomati sami z ukrepi samovarovanja. Uslužbenci Varnostno-tehnične službe (prav tam, op. 55.) jim pred odhodom na službeno mesto v tujino predlagajo naslednje ukrepe samovarovanja:

1. Bodite pozorni, ko se vozite v službo. Če menite, da vas nekdo zasleduje, obvestite o tem pristojne organe v državi gostiteljici. Če je mogoče spreminjajte pot, po kateri se vozite v službo.
2. V pisarni in v stanovanju imejte zagrnjene zavese ali spuščene žaluzije.
3. Z neznanimi osebami se ne sestajajte na odročnih in neznanih krajih.
4. Z družinskimi člani, sorodniki in sodelavci se dogovorite o opozorilnih šifrah.
5. Zbirajte informacije o varnosti mesta in se izogibajte nevarnim predelom mesta.
6. Uporabljajte taksije na označenih mestih in se izogibajte tistih, ki so v zakotnih ulicah.
7. S seboj ne nosite večjih količin denarja in ne razkazujte svojih kreditnih kartic, tako se boste najlažje izognili ropom.
8. Vzdržite se daljših pogovorov po telefonu, da se lahko izognete morebitnim prisluškovanjem. Po nezaščitenem telefonu se ne pogovarjajte o svojih potovanjih in ciljih potovanja.
9. Ob sumu, da vam prisluškujejo, dajte pregledati prostor.
10. Počitnice preko agencije rezervirajte na drugo ime. Svojo prtljago, če res ni pretežka, nosite sami.

⁵⁵ Pogovor z gospodom Zoranom Kofolom, uslužbencem Varnostno-tehnične službe MZZ RS, Ljubljana, 28. 5. 2002.

V primeru, če bodo postali žrtev ugrabitve, jim svetujejo naslednje (prav tam, op. 55):

1. Izogibajte se nadaljnjih eskalacij konfliktov in agresije s strani ugrabitelja, a se mu istočasno ne prilizujte.
2. Ne opozarjajte ga na nezakonnost njegovega početja.
3. Poskusite pobegniti, vendar le če ste popolnoma prepričani, da vam bo to tudi uspelo.
4. Ne izolirajte se! Išcite prostorsko in človeško bližino z ugrabitelji in soujetimi. Vodite pogovor z ugrabitelji na čim bolj osebni ravni.
5. Opazujte ga/jih. Bodite pozorni na morebitne tetovaže in materina znamenja. To vam lahko pozneje pomaga pri identifikaciji storilca, istočasno pa vas to zaposli in si s tem zmanjšate stresnost situacije.
6. Ostanite mirni. Tako storilci menijo, da imajo vse pod kontrolo.
7. Ne izzivajte svojih ugrabiteljev.
8. Poskusite stopiti v stik z zunanjim svetom. Če ste lačni, žejni ali če potrebujete zdravila mu/jim to tudi jasno povejte in to zahtevajte. S tem je dana možnost policiji, da lahko posreduje od zunaj.

Uslužbenci Varnostno-tehnične službe svetujejo tudi, kaj storiti v primeru sumljivih poštnih pošiljk (prav tam, op.55). Same poštno pošiljke se pregleda že na pošti, vendar morajo biti pozorni na napačne nazive v naslovu, na prirejeno pisavo, na razne vonje v pošiljki, na pošiljko, ki izgleda, da je že bila odprta, na večjo količino lepilnega traku, kar nakazuje, da je pošiljka že bila odprta in ponovno zalepljena. Diplomatska predstavništva imajo železne blagajne, v katere lahko postavijo tovrstne sumljive pošiljke, ter obvestijo varnostnike in policijo. Le-ta potem to pošiljko pregleda.

V primeru telefonske najave o podtaknjeni bombi si je potrebno zapisati, kdo je klic sprejel ter kdaj (datum in čas). Prav tako je zaželeno, da klicatelja povprašate o tem, kje je bomba, kako izgleda, kdaj bo eksplodirala, kakšen je eksploziv, kakšna je sprožitev. Prav tako se ga lahko povpraša po njegovem imenu in priimku. Potrebno je določiti spol klicatelja, jezik in morebitne dialekte, naglas, šume v ozadju, ton glasu itn.

4.2.2. Ukrepi države sprejemnice

Globalizacija, sodelovanje in povezovanje držav je privedlo do intenzivnejših stikov med državami. Danes je večji in hitrejši pretok ljudi. Države še vedno odpirajo nova diplomatska predstavništva in tako je v državi lahko lociranih več deset diplomatskih misij in s tem več sto ljudi, ki jih je potrebno zaščititi. Varovanje le-teh predstavlja za državo sprejemnico določen izziv.

Država gostiteljica z namenom varovanja tujih diplomatov, njihovih prostorov misij ter prevoznih sredstev tehnično in fizično varuje objekte, prevozna sredstva in po potrebi same diplomate. Številni državni organi, med drugim predvsem MNZ RS, se s številnimi ukrepi borijo proti mednarodnemu terorizmu, kar zmanjšuje tudi možnost za napade na same diplomate, njihove prostore misij ter prevozna sredstva. Skoraj vsaka država ima svoje specialne ali protiteroristične enote, ki so pripravljene in izurjene, da posredujejo v kriznih situacijah. Pomembno vlogo v boju proti terorizmu igrajo tudi obveščevalne in protiobveščevalne službe. Le-te zbirajo in analizirajo podatke in informacije, predvidevajo, kaj naj bi se in kje bi se lahko zgodilo ter s kakšnimi posledicami. Obveščevalne in protiobveščevalne službe lahko potem te podatke posredujejo varnostnim silam, ki jih potrebujejo pri svojem delovanju, ali pa si jih izmenjavajo z drugimi državami in službami in tako dobijo celovitejši pregled nad teroristično dejavnostjo, ki jim olajša boj proti mednarodnemu terorizmu. V današnjem času pa postaja mednarodno sodelovanje v boju proti mednarodnemu terorizmu vse bolj nepogrešljivo.

4.2.2.1. Ukrepi tehničnega in fizičnega varovanja

Država sprejemnica je zadolžena za varovanje diplomatov, prostorov misij ter prevoznih sredstev. Varovanje lahko delimo na varovanje pred izvedenim terorističnim napadom oz. na preventivno delovanje in na varovanje oz. ukrepanje po izvedenem terorističnem napadu (Pašanski 1986: 189).

V okvir varovanja pred izvedenim napadom lahko uvrstimo pomoč države sprejemnice, ki jo nudi državi pošiljateljici pri iskanju ustreznih prostorov za njeno misijo, rezidenco za šefa misije in zasebna stanovanja za njene uslužbence. Če želi država pošiljateljica vzpostaviti tehnično varovanje (alarmi in kamere) v svojem predstavništvu ali zasebnih stanovanjih svojih diplomatov, se v RS⁵⁶ lahko obrne na UVZ, kjer jim pomagajo z nasveti o vgraditvi alarmnih naprav in postavitvi kamer. Ti alarmi so potem na željo diplomatskih predstavništev povezani z operativnimi centri, ki so dežurni 24 ur na dan in tako pripravljene za posredovanje. Za vsako diplomatsko predstavništvo izdelajo načrt varovanja, ki opredeljuje ukrepe, ki jih je potrebno izvesti ob sprožitvi alarma. Slovenska policija izvaja različne oblike varovanja (patruljiranje in neposredno fizično varovanje), če je potrebno pa izvaja še dodatne, poostrene ukrepe. Če policijske patrulje zaznajo takšne okoliščine, ki nakazujejo, da gre za teroristično ali kriminalno dejanje, to sporočijo operativnemu centru, ki o tem obvesti odgovorne osebe varovanih objektov. V tem primeru

je potrebno obvestiti pristojne iz dotičnega diplomatskega predstavništva. Ti skupaj s policisti pregledajo poslopje, kajti slovenska policija ne sme brez dovoljenja šefa misije vstopiti v poslopje misije.⁵⁷ Primer neposrednega fizičnega varovanja je npr. varovanje ameriškega diplomatskega predstavništva, ki ga slovenske oblasti izvajajo vse od terorističnega napada na ZDA, 11. 9. 2001. S trakovnimi oznakami je bilo omejeno parkiranje na parkirnih mestih ob ameriškem diplomatskem predstavništvu. Štiriindvajset ur na dan ga neposredno fizično varuje(jo) uniformiran(i) policist(i). Vsi ukrepi varovanja se izvajajo glede na oceno ogroženosti, ki ni stalna, temveč se spreminja v skladu s spremenjenimi okoliščinami.

RS⁵⁸ varuje tudi diplomate, če je to potrebno. Neposredno fizično ga/jih načeloma ne morejo varovati, ker policisti ne morejo biti ob njem 24 ur na dan. To bi prej ali slej privedlo do kršitve katere od konvencij. Lahko pa zavarujejo vse kritične točke ob/na poti med službenimi prostori in zasebnim stanovanjem ali kjer koli drugje na poti. Neposredno fizično policijsko varovanje diplomatov je npr. izvedeno, ko potuje diplomat, ki je zelo ogrožen, čez ozemlje RS. V tem primeru mu pristojni uradi dodelijo blindirano vozilo in policijsko spremstvo. Ker je prisotna slovenska policija, so lahko oboroženi tudi vsi njegovi osebni stražarji.

Demonstracije so postale skoraj nepogrešljiv del demokratičnih držav in nemalokrat se zgodi, da se demonstranti zberejo pred prostori diplomatske misije. Praksa v RS⁵⁹ je taka, da v primeru najavljenih demonstracij MZZ RS svetuje osebju diplomatske misije, ali je bolje, da se takrat ne nahajajo v prostorih misije ali pa da lahko tam ostanejo. Velikokrat je ta odločitev pogojena z navodili, ki jih osebje diplomatske misije dobi od države pošiljateljice. Tako je npr. Bela hiša po terorističnem napadu na ZDA septembra 2001, ukazala svojim diplomatom, da ne smejo zapustiti poslopij misij. Običajna praksa pa je, da se diplomati ob napovedanih množičnih demonstracijah umaknejo iz prostorov misij, pred katerimi potekajo demonstracije. Na tem mestu pa moram poudariti, da demonstracije in morebitne izgrede ob teh demonstracijah UVZ⁶⁰ opredeljuje bolj kot incidente oz. nasilno dejanje in ne kot teroristično dejanje, čeprav je v tovrstno dejanje vključenih več držav in so prostori misij, ki so lahko tarča demonstrantov, mednarodno zaščitene dobrine.

⁵⁶ Pogovor z uslužbencem A z UVZ, Ljubljana, 10. 4. 2002.

⁵⁷ To določa 22. čl. DKDO. V RS pa velja po dogovoru z diplomatskimi predstavništvi bolj liberalna politika, ki dovoljuje, da v nujnih primerih, ko so potrebni nujni varnostni ukrepi, policisti lahko brez predhodnega povabila oz. dovoljenja šefa misije vstopijo v prostore misije.

⁵⁸ Pogovor gospodom Edvinom Skrtom, višjim svetovalcem na Diplomatskem protokolu MZZ RS, Ljubljana, 7. 5. 2002.

⁵⁹ Prav tam, op. 58.

⁶⁰ Pogovor z uslužbencem B z UVZ, Ljubljana, 14. 5. 2002.

Fizično varovanje oz. ukrepanje po izvedenem terorističnem napadu je lahko izvedeno nasilno, nenasilno ali pa kombinirano (Pašanski 1986: 189). Tovrstno varovanje vsebuje posredovanje protiterorističnih ali specialnih enot.

Nenasilno metodo pojasnujem na primeru ugrabitve diplomata. Po tem, ko teroristi že povedo svoje zahteve, se najvišji državni organ odloča o možni rešitvi. Glede na njihove odločitve tu vstopijo še drugi strokovnjaki, psihologi, policaji, specialne enote. V času, ko se politiki dogovarjajo o rešitvi, se te protiteroristične enote pripravljajo na posredovanje. Četudi se politiki odločijo za nenasilno metodo, se situacija z ubojem talca lahko tako spremeni, da vlada odredi posredovanje protiterorističnih metod (Pašanski 1987: 225-226).

Varnostni organi države sprejemnice se v primeru ugrabitve diplomata ravnaajo po naslednjih osnovnih načelih (Pašanski 1987: 227):

1. V primeru ugrabitve je primarna naloga ohranjanje diplomatovega življenja, aretacija teroristov je sekundarnega pomena.
2. Vsak primer ugrabitve je primer *sui generis* in zato ni nobenega univerzalnega načrta, kako posredovati oz. delovati.
3. Če so okoliščine napada take, ki ne omogočajo rešitve diplomata, morajo specialne enote poskrbeti za ustvarjanje tovrstnih okoliščin.
4. V celoti ali le delno se ugotovi zahtevam teroristov samo, če se s tem zmanjša tveganje za reševanje diplomata.
5. Načeloma se ne izmenjuje ugrabljenih diplomatov za druge talce - prostovoljce, razen če je na ta način mogoče v poslopje pretihotapiti pripadnike specialnih enot.

Država sprejemnica pa lahko v primeru ugrabitve sprejme naslednje ukrepe (Pašanski 1987: 227-230):

1. Najprej se angažira skupino ljudi, ki zbira informacije o nastali situaciji, analizira dogodke in naredi načrt. Nenazadnje se angažira tudi specialne enote.
2. Lokalne policijske oblasti morajo imeti vedno na voljo vse zemljevide, denar za odkupnino, kamere, specialna vozila in puške.
3. Lokalna policija ima vse pod nadzorom, vendar le do prihoda specialnih enot. Potem te prevzamejo nadzor, diskretno nadzorujejo območje in poročajo o morebitnih spremembah.
4. Lokalna policija lahko do prihoda specialnih enot zbira vse podatke o napadu, zaslišuje priče, poskuša dobiti slike ugrabljenih ali zajetih diplomatov.
5. Država sprejemnica mora dobiti pisni pristanek države pošiljateljice za posredovanje in izvajanje nadaljnjih ukrepov.

6. Šef specialnih enot določi nekoga, ki je v nenehnem stiku z družino ugrabljenega diplomata, državnim tožilstvom in mediji.
7. O vseh aktivnostih se piše zapisnik in zbira dokumentacijo.
8. Specialne enote lahko s pisnim dovoljenjem pregledajo službene prostore in rezidenco ugrabljenega diplomata, če seveda ni zadržan na eni izmed teh dveh lokacij. Prav tako se pogovarjajo s člani družine in prijatelji ter poskušajo zbrati odkupnino, če je bila le-ta zahtevana.
9. Specialne enote se morajo na začetku akcije malo potuhniti, da dobijo teroristi občutek, da so oni tisti, ki dejansko nadzorujejo situacijo in da imajo vse pod kontrolo.
10. Družino ali/in državo pošiljateljico je potrebno stalno obveščati o poteku pogajanj in nadaljnjem razvoju dogodkov.
11. Potrebno je snemati telefonske pogovore, z namenom, da se poskuša ugotoviti, od kod kličejo ugrabitelji.
12. Če je diplomat še živ in če ni druge možnosti, se oblasti države sprejemnice lahko odločijo za predajo odkupnine. Predajalec kovčka z denarjem naj bo, če je le mogoče, član specialnih enot.
13. V primeru, da teroristi zahtevajo izpustitev zaprtih tovarišev, morajo specialne enote najprej ugotoviti povezavo med ugrabitelji in zaprtimi teroristi. Odobritev o izpustitvi zapornikov mora dati notranje ministrstvo. S samo izpustitvijo pa se morajo strinjati tudi zaporniki.
14. Osvobojenega diplomata je potrebno zaščiti pred radovedneži in mediji.
15. Mediji pa morajo biti že na začetku akcije opozorjeni na diskretno poročanje, da s svojim poročanjem ne ogrožajo same akcije in ne prizadenejo članov diplomatove družine.

Metoda nenasilnega reševanja določene situacije na določeni stopnji pomeni pogajanja. Le-ta so lahko dolgotrajna, zaradi občutljivosti situacije pa jih mora voditi dober in spreten pogajalec. Wright (1999: 40) našteva načela, ki jih mora upoštevati dober pogajalec, ki se pogaja s teroristi:

1. Pred očmi mora vedno imeti življenje ljudi, tako talcev, policajev kot teroristov.
2. Biti mora potrpežljiv. Da se s teroristom vzpostavi minimalno zaupanje, je potreben čas, določeno zaupanje pa znižuje stresne situacije in povečuje racionalno razmišljanje na obeh straneh.

3. Vzpostavitev zaupanja pa je pomembna tudi za to, da ugrabitelj čuti, da ga pogajalec razume in da mu želi pomagati.
4. Ker stres lahko povzroči nespametne situacije, mora pogajalec konstantno skrbeti za to, da ne pride do eskalacije stresa.
5. Pogajalec mora biti zavezan k pogajanjem in ne k temu, da bo nasprotno stran prevaral, saj pogajalec na nasprotni strani to prej ali slej tudi občuti in ugotovi. Prav tako ne sme biti kritičen, ne sme groziti in osramotiti ugrabitelja.
6. Pogajalec mora biti pozoren na interese obeh strani.
7. Pogajalec mora paziti na to, da on in ugrabitelj govorita isti jezik oz. da se razumeta, kaj govorita. Njune besede morajo imeti enak pomen.
8. Dobro je poznati osebnost ugrabitelja in na tej osnovi predvideti njegove nadaljnje korake.
9. Ugrabitelj mora vedeti, da se pogaja s kredibilno osebo in da bodo njegove besede obveljale. Pogajalec mora poznati svoja pooblastila, vedeti mora, s čim se vlada strinja in s čim ne, ker bo le tako lahko obljubil določene koncesije ali izmenjave. Poznati mora tudi pooblastila specialnih enot, njihov način delovanja in učinkovitost.
10. Pogajalec pa mora pustiti ugrabitelju vtis, da je on tisti, ki vodi pogajanja.
11. Nihče, ne pogajalec ne vlada, ne sme postavljati roka, do kdaj naj bo kriza rešena. Za pogajanja je potreben čas.
12. Ko je pogajalec utrujen, naj ne sprejema odločitev.
13. Pogajalec se mora znati tudi upreti pritiskom policije, če bi le ta postala nestrpna in bi želela posredovati.
14. Med pogajalcem, policijo, enotami, ki so obkolile zgradbo, in vlado mora komunikacija potekati hitro in gladko.

Če se posredovanju specialnih policijskih enot ni mogoče izogniti, Wright (1999: 40) svetuje, naj bodo ob posredovanju prisotne gasilske in zdravstvene enote. Priporoča tudi, da če so v prostoru zaprti otroci, naj specialne enote ne uporabljajo solzivca, ker jih to lahko poškoduje.

Noesner (1999: 6-14) meni, da je napredek v pogajanjih narejen že, če:

1. ni [novih, op. K. G.] žrtev med talci,
2. je manj groženj in nasilja,
3. so se ugrabitelji pomirili,
4. so se ugrabitelji še vedno pripravljani pogajati,

5. so že izpustili nekatere talce,
6. je že vzpostavljeno zaupanje med teroristi in pogajalcem,
7. se pogovarjajo o predaji.

Tovrsten napredek pa lahko služi pogajalcu za argumente, ki jih navaja nestrpni policiji, če bi rada posredovala. Noesner (1999: 6-14) se ne strinja niti s tem, da bi bil pogajalec en sam. Vedno govori o pogajalskem "timu", ki ga sestavljajo najmanj tri osebe. Eden prevzame vlogo glavnega pogajalca, druga dva pa sta njegova pomočnika, ki mu svetujeta ter komunicirata s policijo in vlado.

Nasilno reševanje situacije s talci pa pomeni, da gre za posredovanje specialnih enot. Pašanski (1987: 231-235) navaja naslednjo situacijo talcev, ki se lahko odvija v prostorih misije:

1. Prve pridejo na kraj dogodka policijske enote, ki določijo obseg akcije, blokirajo okolico, določijo ljudi, ki so pristojni za stike z mediji, pokličejo strokovnjake za pogajanja in protiteroristične oz. specialne enote ter poskrbijo za materialno predpripravo (poskrbijo za vozila, orožje, kamere, zemljevide ...).
2. Potem se določi vodjo akcije. To je običajno specialna enota in tega se več ne spreminja.
3. Teroriste je potrebno zadržati v sami rezidenci ali na diplomatskem predstavništvu. Do razrešitve situacije naj pride tam, kjer je bil teroristično dejanje tudi izvršeno. Odhod se teroristom dovoli samo, če so bili vsi predhodni ukrepi neuspešni, če so prostori misije taki, da onemogočajo posredovanje specialnih enot, če je diplomatov položaj nevzdržen in če dobijo s tem ukrepom specialne enote nove možnosti za posredovanje.
4. Če ni predvidena hitra rešitev situacije, morajo biti pozorni na ljudi, ki se nahajajo med radovedneži v okolici. Le-ti so lahko zunanji sodelavci teroristov, ki obveščajo kolege v prostorih misije.
5. Prepovedani so neposredni televizijski in radijski prenosi s kraja napada. Lahko bi se zgodilo, kot se je že, da so televizijske kamere snemale vdor specialnih enot v diplomatsko predstavništvo in to prikazovale v svojem neposrednem prenosu. Če bi kateri izmed teroristov v prostorih misije ravno takrat prižgal televizijo, bi videl kaj se dogaja in celotna akcija bi propadla.
6. Prevozna sredstva protiterorističnih enot niso opremljena s sirenam.
7. S teroristi se že na začetku vzpostavi zvezo, ki se jo ohranja. Vse pogovore z ugrabitelji se snema. Ko se jih enkrat identificira, če se sami prej ne predstavijo in

se le skrivajo za imenom teroristične skupine, se jih poslej naslavlja z njihovim imenom.

8. Celotna akcija, tudi pogajanja so v domeni specialne enote in ta lahko v pogajanja vključi družino, psihologe, zdravnike.
9. Ena izmed taktik specialne enote je tudi ta, da le obkolijo poslopje in čakajo. Po daljšem času postanejo teroristi panični in talci lahko imajo možnost za beg.
10. Sestavni del specialnih enot so ostrostrelske enote. Ko te delujejo, morajo vedno streljati vsi istočasno, na vsakega terorista morata meriti po dva ostrostrelca. Le tako je uspeh zagotovljen.
11. Če teroristi zahtevajo prevoz do letališča ali kam drugam in se specialne enote odločijo, da jim bodo ustregle, morajo poskrbeti za posebna vozila. To so vozila, ki imajo le troje vrat in v katere je vstopanje zamudnejše. Ob dovolj veliki razdalji med avtomobilom in prostori misije lahko dobijo ostrostrelci svojo priložnost za strel. Avtomobil naj ima tudi sledilne naprave, tank za bencin naj bo napol prazen, števec pa naj pri tem kaže, da je poln. Zasedovanje takega avtomobila naj poteka diskretno.
12. Ko specialne enote posredujejo v prostorih misije, se morajo zavedati, da taki posegi predstavljajo največjo grožnjo za varnost diplomatov.

Tudi v tem primeru so pogajanja zelo pomembna, le da se, ko je država odločena nasilno posredovati, poslužuje pogajanj bolj v taktiki zavlačevanja in pripravljanja na posredovanje. Tovrstna posredovanja so zelo občutljiva. Celotna akcija je praktično v rokah protiterorističnih enot, ki imajo v primerjavi s teroristi zmanjšan manevrski prostor. Vedno morajo razmišljati o talcih in njihovih življenjih. Po drugi strani pa nimajo teroristi nikakršnih ovir in ozirov.

V pogovoru s svojim mentorjem in nekdanjim veleposlanikom, gospodom Markom Kosinom,⁶¹ pa sem izvedela, da včasih države kljub svojim mednarodnim obveznostim ne spoštujejo določil 22. in 29. čl. DKDO. Samo v času njegovega službovanja v Rimu, v Republiki Italiji, je slovensko diplomatsko predstavništvo dvakrat zaprosilo italijansko zunanje ministrstvo za fizično zaščito, ki je ni nikoli dobilo.

⁶¹ Pogovor z gospodom Markom Kosinom, predavateljem na Fakulteti za družbene vede in nekdanjim veleposlanikom, Ljubljana, 24. 6. 2002.

4.2.2.2. Boj proti mednarodnemu terorizmu

Boj držav proti mednarodnemu terorizmu je zelo kompleksen in nikakor ni enosmeren. Skoraj nemogoče je, da bi država ustanovila le en oddelek, ki bi se ukvarjal samo z bojem proti mednarodnemu terorizmu. Tak oddelek bi moral imeti zelo širok spekter področij delovanja, potreboval bi ogromno ljudi in sredstev. Tak oddelek bi bilo tudi nesmiselno ustanavljati poleg že obstoječih državnih organov, služb, uradov in agencij. Pomembno je, da ti organi in službe sodelujejo, si pri svojem delu pomagajo in imajo natančno določena področja delovanja in naloge, ki jih opravljajo.

V RS se tako mnoga delovna področja znotraj MNZ RS ukvarjajo s problematiko mednarodnega terorizma in boja proti njemu, ki medsebojno sodelujejo. V največji meri pa se s tem ukvarjata kriminalistična služba in protibombni oddelek. Znotraj kriminalistične službe obstajajo številne organizacijske enote MNZ RS, ki se ukvarjajo s terorizmom in ekstremnim nasiljem. Njihove naloge so (Purg 1997: 132-133): usklajevanje dela različnih organizacijskih enot in dela protibombnega oddelka, načrtovanje vseh prvih ukrepov, ki jih izvajajo operativno-komunikacijski centri ob napadu, skrb za mednarodno sodelovanje z drugimi protiterorističnimi enotami. Pomembno vlogo ima tudi UVZ, ki je pristojen za varovanje določenih oseb in objektov, ter operativno-komunikacijski centri.

Tako lahko država na sodnem področju najprej spiše protiteroristično zakonodajo ali pa že dopolni obstoječ kazenski zakonik z dejanji, ki imajo teroristične značilnosti, in tako postavi preventivni okvir. V RS je bil obstoječi zakonik dopolnjen z dejanji, ki prepovedujejo nasilna dejanja zoper mednarodno zaščitene osebe in prostore misij ter jemanje talcev.

Pomembno je delovanje obmejnih varnostnih organov, ki nadzorujejo prehod državne meje in preprečujejo ilegalne migracije. V določenih situacijah je pomemben nadzor nad gibanjem in prebivanjem tujcev v državi. V skladu s tem je pomembno sodelovanje policije z obveščevalnimi in protiobveščevalnimi službami.

4.2.2.3. Obveščevalne in protiobveščevalne službe

Njihova naloga je zbirati, analizirati in interpretirati podatke v zvezi s teroristično dejavnostjo, vendar moram takoj poudariti, da je to le eno področje iz njihovega spektra dejavnosti. Da so v svojem delu učinkovite, uporabljajo posebne metode in sredstva. Lahko tajno prisluškujejo v prostoru ali telefonskim razgovorom, tajno kontrolirajo pisemske in druge pošiljke ter preiskujejo stanovanja. Poudarek na vsem tem je, kot je že iz napisanega razvidno, tajno delovanje. V vsaki državi deluje vsaj ena obveščevalna in

vsaj ena protiobveščevalna služba. Tu navajam obveščevalno-varnostni službi, ki delujeta v RS.

SOVA je dejansko nastala šele s preimenovanjem na seji vlade RS leta 1993, ko je vlada z odlokom preimenovala Varnostno-informativno službo (VIS) v SOVA. VIS pa je nastala s preimenovanjem Službe za državno varnost (SDV) kmalu po parlamentarnih volitvah leta 1990 z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o notranjih zadevah⁶² (Purg 1997: 128). Zakon je v 11. čl. uredil področje poseganja v človekove pravice do zasebnosti, tajnosti pisem in drugih občil ter do varstva osebnih podatkov. Zakon je v 19.a čl. določil uporabo posebnih metod in sredstev. VIS je dobila še dodatne naloge na področju državne varnosti, in sicer: varovanje ustavne ureditve, protiteroristična dejavnost, zbiranje podatkov, ki zadevajo varnost in obrambo države, varovanje države pred delom tujih obveščevalnih služb (6. čl.). Leta 1993 je SOVA z Zakonom o vladi Republike Slovenije⁶³ postala vladna služba in notranje organizacijska enota ministrstva za notranje zadeve (39. čl.). Njeno delovno področje je bilo določeno z Zakonom o organizaciji in delovnem področju republiške uprave⁶⁴ ter z Zakonom o notranjih zadevah⁶⁵ (Purg 1997: 129). Leta 1999 je DZ RS sprejel nov Zakon o slovenski varnostno-obveščevalni agenciji.⁶⁶ S tem zakonom je SOVA postala samostojna služba vlade. Njena naloga je pridobivati in ovrednotiti podatke ter posredovati informacije z namenom, da se zagotovi “varnostne, politične in gospodarske interese države” (2. čl.). Pridobivati mora informacije o vseh osebah in skupinah, ki bi kakor koli lahko ogrozile varnost države. Pri svojem delu sodeluje s pristojnimi organi in službami. Naloge ji določi vlada na osnovi nacionalno varstvenega programa, ki ga sprejme DZ RS. V 7. čl. ji je dovoljeno izmenjavanje informacij s tujimi varnostno-obveščevalnimi službami. Agencija se pri izvajanju svojih nalog poslužuje tudi tajnega opazovanja in sledenja, dovoljen ji je tajen odkup dokumentov in predmetov ter “spremljanje mednarodnih sistemov zvez” (20. čl.).

Obveščevalno-varnostna služba Ministrstva za obrambo (OVS) je bila ustanovljena z Zakonom o obrambi.⁶⁷ Izvaja obveščevalne, protiobveščevalne in varnostne naloge. Obveščevalne naloge na področju obrambe “obsegajo zbiranje, dokumentiranje in analiziranje informacij in podatkov o tujini, ki so pomembni za obrambne interese države”

⁶² Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o notranjih zadevah, *Ur. l. RS*, št. 19/91 (17. 10. 1991).

⁶³ Zakon o vladi Republike Slovenije, *Ur. l. RS*, št. 4/93 (16. 1. 1993).

⁶⁴ Zakon o organizaciji in delovnem področju republiške uprave, *Ur. l. RS*, št. 27/91 (29. 11. 1991).

⁶⁵ Zakon o notranjih zadevah, *Ur. l. SRS*, 28/80, 38/88 (4. 11. 1988) in 27/89 (28. 7. 1989) in *Ur. l. RS*, št. 19/91 (17. 10. 1991) in 4/92 (25. 1. 1992).

⁶⁶ Zakon o slovenski varnostno-obveščevalni agenciji, *Ur. l. RS*, št. 23/99 (8. 4. 1999).

⁶⁷ Zakon o obrambi, *Ur. l. RS*, št. 82/94 (30. 12. 1994).

(32. čl.). Protiobveščevalne in varnostne naloge na področju obrambe pa obsegajo “odkrivanje, preiskovanje in preprečevanje dejavnosti tujih držav” (prav tam), njihovih služb, organov in organizacij, ki “ogrožajo obrambne interese države, njene vojske in ministrstev”. Pri svojem delu se poslužuje posebnih metod in sredstev (34. čl.).

Na podlagi podatkov obveščevalno-varnostnih služb pa lahko delujejo tudi protiteroristične enote, ki so usposobljene, da posredujejo, kjer koli in kadar koli je to potrebno.

4.2.2.4. Protiteroristične ali specialne enote

Specialne policijske enote ali protiteroristične enote, v policijskem žargonu imenovane tudi specialci, se uporablja, ko so izrabljene že vse možnosti za milejšo rešitev nastale situacije, ko je za izvedbo določene naloge potrebna posebna izurjenost (bombologi, ostrostrelci, potapljači itn.), ko so jim dana že vsa pooblastila, ko izvajajo naloge, ki so posebnega pomena za državo, in ko izvajanje naloge predstavlja veliko tveganje za izvajalce in lahko pusti velike posledice (Bezjak 1994: 4). Tovrstne enote so organizirane po zgledu vojaških enot. Stalno so pripravljene na posredovanje, delujejo izredno samostojno in so izredno mobilne. Delujejo po že izvedenem terorističnem napadu. Kovač (1999: 44) poudarja, da se v primeru “odrejene najvišje stopnje varovanja” specialne enote priključijo k varovanju, ki ga že izvajajo druge policijske enote. Skoraj vsaka država ima svoje specialne enote, ki so si zaradi narave dela in nalog, ki jih izvajajo precej podobne. Tu predstavljam specialne enote MNZ RS.

Specialna enota Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije (SEMNZ RS) je organizacijska enota MNZ RS. Ločimo:

- Poveljstvo specialne enote: v okviru katerega deluje 24-urno dežurstvo, ki je pripravljeno na posredovanje. Poveljnik poveljstva odgovarja neposredno ministru za notranje zadeve.
- Operativna enota A (OEA): opravi večino operativnih nalog, ki so opredeljene v delovnem področju SEMNZ. Razdeljena je v več skupin. Sestavlja jo 40 specialcev in štiri starešine.
- Operativna enota B (OEB): deluje lahko samostojno ali kot podpora OEA. Skrbi za organiziranje, načrtovanje, nadziranje in vodenje usposabljanja specialcev. Sestavlja jo 30 specialcev in dve starešini.

- Enota za oskrbo (EO): skrbi za nabavo tehničnih sredstev in ostale opreme za vzdrževanje.
- Mehanizirane enote.
- Enote za protidiverzijsko zaščito: ki skrbijo za odkrivanje in deaktiviranje terorističnih naprav, skrbijo pa tudi za protidiverzijske preglede oseb in objektov.

SEMNZ se podajo v akcijo, potem ko pristojna oseba odobri in odredi njihovo posredovanje.

Enote SEMNZ RS sodelujejo pri varovanju objektov in najvišjih predstavnikov domače in tuje oblasti tako, da se priključijo že obstoječemu varovanju. Ukvarjajo pa se tudi z vrsto protiterorističnih aktivnosti (Kovač 1999: 74-78; Purg 1997: 90-91).

4.2.2.5. Mednarodno sodelovanje

Na tej točki ne smem zanemariti sodelovanja med državami v okviru številnih organizacij. Mednarodna organizacija kriminalistične policije - *International Organization of Criminal Police* (INTERPOL) deluje kot mednarodna nevladna organizacija oz. nekakšen policijski sistem v funkciji podpore nacionalnim policijam po svetu. Leta 1956 je organizacija na Dunaju pridobila sedanje ime in nov statut. Pomanjkljivost INTERPOL je, da naj bi bil nepolitičen, kar pomeni, da "mu je prepovedano udejstvovanje ali intervencija v primerih s političnim, verskim ali rasnim ozadjem" (Purg 1997: 85). Zato se je tudi izpostavil problem, kako obravnavati terorizem. Članice so zanemarile njegov političen značaj in ga opredelile le kot "izvršeno dejanje, proti kateremu je potrebno nastopiti s silo" (prav tam). Na tej osnovi pa je lahko steklo sodelovanje med državami na področju boja proti mednarodnemu terorizmu. RS je postala polnopravna članica novembra 1992. Od takrat dalje deluje v RS Biro INTERPOL, in sicer pod okriljem Uprave kriminalistične službe MNZ RS (prav tam).

Države lahko sklenejo razne bilateralne sporazume z drugimi državami in se tako obvežejo k sodelovanju pri zatiranju mednarodnega terorizma. Tako je RS podpisala sporazum z naslednjimi državami:⁶⁸ Republiko Albanijo (1994), Hrvaško (1994),

⁶⁸Ti sporazumi so: Zakon o ratifikaciji dogovora med Vlado RS in Vlado Republike Albanije o sodelovanju v boju proti terorizmu, ilegalnemu prometu z mamili in organiziranemu kriminalu, *Ur. l. RS-MP*, št. 18/94 (20. 10. 1994); Zakon o ratifikaciji pogodbe o sodelovanju med Vlado RS in Vlado Republike Hrvaške v boju proti terorizmu, tihotapljenju in zlorabi mamil, kot tudi proti organiziranemu kriminalu, *Ur. l. RS-MP*, št. 3/94 (28. 2. 1994); Zakon o ratifikaciji dogovora med Vlado RS in Vlado Republike Madžarske o sodelovanju v boju proti terorizmu, ilegalnemu prometu z mamili in organiziranemu kriminalu, *Ur. l. RS-MP*, št. 1/94 (14. 1. 1994); Zakon o ratifikaciji dogovora med Vlado RS in Vlado Republike Makedonije o sodelovanju v boju proti terorizmu, ilegalnemu prometu z mamili in organiziranemu kriminalu, *Ur. l. RS-MP*, št. 18/94 (20. 10. 1994); Zakon o ratifikaciji dogovora med vlado RS in Vlado Slovaške republike o sodelovanju v boju proti terorizmu, ilegalnemu

Madžarsko (1994), Makedonijo (1994), Slovaško (1995), Avstrijo (1996), Poljsko (1997), Češko (1999), Romunijo (2001), Rusko federacijo (2001) in Zvezno republiko Jugoslavijo (ZRJ) (2001). Države so se medsebojno obvezale k preprečevanju terorizma in da si bodo v ta namen izmenjavale podatke o načrtovanih in že izvedenih terorističnih akcijah, o udeleženih osebah, uporabljenih sredstvih, samih terorističnih skupinah in njihovih članih. Države so se tudi obvezale k izmenjavi informacij o morebitnih terorističnih napadih na ozemlju druge podpisnice in k ohranitvi tajnosti podatkov.

Teroristi so danes precej nepredvidljivi. Skoraj nemogoče je napovedati kdaj, kje in kako bodo ponovno napadli. Zato sem se odločila sestaviti pregled terorističnih napadov na diplomatske predstavnike, prostore misij ter prevozna sredstva, da ugotovim, čigavi diplomati so najbolj izpostavljeni, kje je izvedenih največ terorističnih napadov, kako so izvedeni in kakšna je smrtnost. Prav tako upam, da mi bo tovrsten pregled nudil dovolj možnosti za špekulativen pogled v prihodnje desetletje in mi omogočil napovedati, ali je realno pričakovati možnost terorističnega napada na tuje diplomate in druga sredstva, ki jih uporabljajo v RS.

prometu z mamili, psihotropnimi snovmi in prekurzorji ter organiziranemu kriminalu, *Ur. l. RS-MP*, št. 6/95 (14. 4. 1995); Zakon o ratifikaciji dogovora med MNZ RS in zveznim ministrstvom za notranje zadeve Republike Avstrije o sodelovanju pri zatiranju mednarodno organiziranega kriminala, mednarodnega ilegalnega trgovanja z mamili in mednarodnega terorizma, *Ur. l. RS-MP*, št. 4/96 (29. 3. 1996); Zakon o ratifikaciji sporazuma med Vlado RS in Vlado Republike Poljske o sodelovanju v boju proti terorizmu, organiziranemu kriminalu ter ilegalnemu prometu z mamili, psihotropnimi snovmi in prekurzorji, *Ur. l. RS-MP*, št. 3/97 (21. 3. 1997); Zakon o ratifikaciji sporazuma med Vlado RS in Vlado Češke republike o sodelovanju pri zatiranju nedovoljenega prometa z mamili in psihotropnimi snovmi ter proti organiziranemu kriminalu in v boju proti terorizmu, *Ur. l. RS-MP*, št. 9/99 (16. 4. 1999); Zakon o ratifikaciji sporazuma med Vlado RS in Vlado Romunije o sodelovanju v boju proti organiziranemu kriminalu, nedovoljenemu prometu z mamili, psihotropnimi snovmi in prekurzorji, terorizmu in drugim hujšim kaznivim dejanjem, *Ur. l. RS-MP*, št. 6/01 (16. 3. 2001); Zakon o ratifikaciji sporazuma med Vlado RS in Vlado Ruske federacije o sodelovanju v boju proti organizirani kriminaliteti, nedovoljenemu prometu z mamili, terorizmu in drugim oblikam kriminalitete, *Ur. l. RS-MP*, št. 26/01 (15. 11. 2001) in Zakon o ratifikaciji sporazuma med Vlado RS in Vlado Zvezne republike Jugoslavije o sodelovanju v boju proti organiziranemu kriminalu, nezakoniti trgovini z mamili, psihotropnimi snovmi in predhodnimi sestavinami, terorizmu in drugim hujšim kaznivim dejanjem, *Ur. l. RS-MP*, št. 17/01 (13. 7. 2001).

5. REPUBLIKA SLOVENIJA IN MEDNARODNI TERORIZEM

V prilogi A sem sestavila pregled terorističnih napadov na diplomate, njihove prostore misij ter prevozna sredstva v obdobju po koncu hladne vojne, in sicer za vsako leto posebej. Primere terorističnih napadov na diplomate, njihove prostore misij ter prevozna sredstva sem našla v različnih revijah, časopisih (strokovno časopisje in vsakdanji tisk) in na spletnih straneh. V veliko pomoč so mi bile publikacije, ki jih je izdalo ameriško zunanje ministrstvo. Primere so navajali različni avtorji, v skladu s teoretičnimi šolami, ki so jim pripadali. Na tej točki pa moram še opozoriti na problem "sekundarne statistike" (Bučar, Šabič in Brglez 2000: 31), ki sem jo uporabljala. Svoj prikaz sem gradila na že obstoječih seznamih, objavah in rezultatih drugih raziskav. Vse pridobljene podatke pa sem še dodatno ovrednotila v skladu s svojo definicijo mednarodnega terorizma, tako da obstaja realna možnost, da v mojem prikazu niso zajeti vsi teroristični napadi na diplomate, njihove prostore misij ter prevozna sredstva v letih 1990-2000.

Na podlagi pridobljenih podatkov sem sestavila tudi tabelo 1, v kateri sem prikazala število terorističnih napadov v posameznem letu.

Tabela 1: Število terorističnih napadov v posameznem letu

Leto	Število terorističnih napadov	%
1990	3	4
1991	2	3
1992	2	3
1993	/	/
1994	25	32
1995	10	13
1996	9	12
1997	1	1
1998	4	5
1999	8	11
2000	12	16
Skupaj	76	100

Takoj po koncu hladne vojne in po razpadu blokvske delitve so številne države, pa tudi teroristične skupine iskale svojo novo identiteto v novonastalem svetu. Zato je bilo v letih 1990-1993 le 10 % vseh terorističnih napadov na diplomate, njihove rezidence in poslopja

misije ter prevozna sredstva. V letu 1994 sem jih zabeležila največ, kar 32 %, naslednji dve leti se je število terorističnih napadov gibalo okoli 12 % na leto. Temu je sledil upad v letu 1997, ko sem zabeležila le 1 %, potem pa se je pričel trend ponovno dvigati.

Teroristi so v napadih uporabljali tiste metode, za katere so menili, da so najbolj učinkovite in da zanje predstavljajo najmanjšo stopnjo tveganja. Le-te sem prikazala v spodnji tabeli.

Tabela 2: Število terorističnih napadov glede na taktiko

Taktika	Število napadov	%
Ugrabitev	7	9
Bombni napad	36	48
Atentat s strelnim orožjem	17	22
Zavzetje talcev in vdor v prostore misije	6	8
Napad ⁶⁹	9	12
Grožnje	1	1
Skupaj	76	100

Daleč največ je bilo bombnih napadov (48 %). Teroristi so podtikali bombe v/ob prostore misij, v avtomobile, nekateri so raketirali prostore misij. Tovrstni napadi so bili zelo pogosti, ker je storilce najtežje uloviti. Izvedeni so lahko z velikih razdalj in to daje napadalcu možnost za beg. Veliko je bilo napadov, ki so jih teroristi izvedli s strelnim orožjem (22 %), ne gre pa zanemariti vdorov in zasedb prostorov misij. Najbolj spektakularna je bila zagotovo zasedba rezidence šefa misije japonskega diplomatskega predstavništva v Limi v Peruju leta 1996. Kriza s talci je trajala 125 dni, končala pa se je z vdorom perujske vojske v rezidenco (Silke 2001: 58-59; Consecro 1997: 6-9). Val zasedb prostorov misij se je zgodil 16. 2. 1999 v Evropi, potem ko so turške oblasti aretirale voditelja kurdske delavske stranke Abdullaha Ocalana (Vir 8⁷⁰). Tovrstnih napadov ne morem imeti za "klasične" teroristične napade. V največji meri so se odvijali spontano in hitro. Protestniki, ki so zasedli prostore misije, pa so jih v naslednjih 24 urah zapustili. Ponovno moram poudariti, da tako UVZ kot ameriško zunanje ministrstvo tovrstne napade na prostore misij opredeljujejo kot incidente. Kot incidente pa pojmujejo tudi vse nasilne demonstracije pred prostori misij, ki se končajo z razbijanjem prevoznih sredstev

⁶⁹ Pod tem terminom razumem napad na prevozna sredstva, napad kot fizičen obračun in požige.

⁷⁰ Vir 8: Patterns of Global Terrorism: 1999 (april 2000) ;

<http://www.state.gov/www/global/terrorism/1999report/appa.html> (30. 1. 2002).

diplomatskih misij, samih prostorov misij, z obmetavanjem prostorov misij z različnimi topimi predmeti, hrano ali barvo. Tovrstnih nasilnih demonstracij je bilo zlasti veliko v letu 1999. V času vojaške operacije Organizacije severnoatlantskega pakta - *North Atlantic Treaty Organization* (NATO) v ZRJ so se te demonstracije vrstile dnevno, po vseh kontinentih in v največji meri prav pred ameriški diplomatski predstavništvi.

Zato sem si ogledala še geografsko razprostranjenost terorističnih napadov na diplomate, prostore misij ter prevozna sredstva in sestavila spodnjo tabelo.

Tabela 3: Število terorističnih napadov po regijah

Regije	Število napadov	%
Azija	15	20
Evropa	24	32
Latinska Amerika	11	14
Bližnji vzhod in Severna Afrika	18	23
Severna Amerika	/	/
Subsaharska Afrika	8	11
Skupaj	76	100

Iz tabele je razvidno, da je bilo največ terorističnih napadov izvedenih prav v Evropi, in sicer 32 %. Malo manj jih je bilo v Aziji ter na Bližnjem vzhodu in v Severni Afriki. Na območju Severne Amerike nisem zabeležila niti enega samega terorističnega napada na diplomate, prostore misij ter prevozna sredstva.

Po drugi strani pa je struktura tarč popolnoma drugačna. V nasprotju z "varnostjo" severnoameriškega kontinenta za tuje diplomatske predstavnike, prostore misij ter prevozna sredstva pa so bili največkrat tarče terorističnega napada prav ameriški diplomati, njihovi prostori misij ter prevozna sredstva. Zabeležila sem, da je bilo v preteklem desetletju nanje izvedenih kar 19 % vseh terorističnih napadov. Temu sledijo še francoski, turški in izraelski ter britanski diplomati, na katere je bilo izvedenih v povprečju 7 % vseh terorističnih napadov. Na podlagi pridobljenih podatkov sem sestavila tabelo 4, ki je v prilogi B.

Kot je razvidno iz tabele 5 so bili teroristični napadi precej usmerjeni na svoje tarče,

Tabela 5: Število terorističnih napadov po številu smrtnih žrtev

Število žrtev	Število napadov	%
1 žrtev ⁷¹	10	14
2 žrtvi	2	3
3 žrtve	1	1
4 žrtve	1	1
5 žrtev	1	1
Nad 10 žrtev	2	3
Nad 20 žrtev	1	1
Nad 30 žrtev	/	/
Nad 200 žrtev	1	1
Samo ranjeni	5	6
Brez žrtev in ranjenih	53	69
Skupaj	76	100

naključnih žrtev je bilo bolj malo. Izjema sta bombna napada na ameriški veleposlaništvi v Keniji in Tanzaniji leta 1998. Od 247 mrtvih je bilo 35 uslužbencev diplomatske misije, ostali so bili ljudje s ceste. V napadu je bilo ranjenih 4200 ljudi (Ankomah 1998: 14; Hempstone 1998: 53-55). Zabeležila sem 76 terorističnih napadov, od tega jih je bilo 25 % s smrtnim izidom. Samo ranjeni so bili le v 6 % vseh terorističnih napadov. Največ pa je bilo napadov, v katerih je nastala le materialna škoda.

Kot je razvidno iz priloge A, v RS v letih 1990-2000 ni bil izveden noben teroristični napad na diplomate, prostore misij ter prevozna sredstva. Prav tako tudi slovenski diplomati v tujini niso bili niti tarča niti žrtev terorističnih napadov. To pa ne pomeni, da groženj ni bilo. Purg (1997: 119-120) je v letih 1990-1995 zabeležil šest anonimnih groženj, usmerjenih zoper diplomatska predstavništva. Grožnje pa so bile podane tudi pozneje, po letu 1995.⁷² Tovrstne grožnje so bile v največji meri anonimne, v pisni obliki, včasih poslane po elektronski pošti. Vsako tako grožnjo so resno preučili pristojni na UVZ, podali oceno ogroženosti, na tej podlagi pa so bili odrejeni nadaljnji operativno preventivni, tehnični in fizični ukrepi. Kot opozorilo pa je mogoče vzeti tudi "dogodek," ki se je zgodil 18. 1. 2002. Varnostniki na ameriškem diplomatskem predstavništvu so opozorili slovenske oblasti na avtomobil, parkiran pred njihovim poslopijem. Sumili so, da gre za avtomobil bombo. Pripadniki protibombnega oddelka SEMNZ RS so avtomobil preiskali in ovrgli sum (K. D. 2002: 2).

⁷¹ Med žrtve štejem diplomate in drugo osebje diplomatske misije, mimoidoče, teroriste in pripadnike varnostnih sil.

⁷² Pogovor z uslužbencem B z UVZ, Ljubljana, 14. 5. 2002.

Kljub temu da v zadnjih desetih letih na ozemlju RS ni bilo izvedenega nobenega terorističnega napada, se mi zastavi vprašanje: kako varna je RS za tuje diplomate, njihove prostore misij ter prevozna sredstva tudi v prihodnjem desetletju. Geografsko gledano smo majhna država, ki je locirana na prehodu s severa na jug in z vzhoda na zahod Evrope in obratno. Kot taki bi lahko bili zanimivi za tranzit teroristov in orožja, o čemer nam tudi pričajo pretekle akcije slovenskih policistov, ko so zasegli določene količine orožja, po drugi strani pa imamo še vedno nerešene primere najdb in kraj določenih količin orožja na samem ozemlju RS. Do nedavnega smo imeli tudi precej transparentno mejo, ki pa so jo policisti zaradi prevelikega pritiska ilegalnih prebežnikov v RS morali dodatno zastražiti in zavarovati.

Opozoriti moram na našo zahodno sosedo - Republiko Italijo, kjer se, kot izgleda, ponovno prebujajo Rdeče brigade. Pregled njihovih dejanj mi jasno pove, da jim napadi na tuje državljane in diplomate, prostore misij ter prevozna sredstva niso bili tuji (Vir 8⁷³). In če so stare Rdeče brigade delovale le v Italiji, ali to pomeni, da bodo tudi nove?

Poznan je fenomen "spečih teroristov" (Arsić 2001: 10), ki več let mirno živijo znotraj neke skupnosti oz. neke države in samo čakajo, da bodo mobilizirani. Ali to pomeni, da lahko na ozemlju RS že dalj časa živijo tovrstni teroristi, ki čakajo na pravi klic?

Po drugi strani pa je prav naša geografska majhnost hkrati tudi naša prednost. Kot sem že omenila, so slovenski policisti učinkovito zavarovali naše meje in tako omejili pritok ilegalnih prebežnikov v RS. V kolikor bi bilo naše ozemlje večje in s tem daljše tudi naše meje, bi bilo to težje narediti. Ozemeljska majhnost tudi onemogoča teroristom, da bi na našem ozemlju imeli svoje baze. Zaradi majhnosti in poseljenosti države, bi tovrstni objekti in poligoni hitro pritegnili pozornost ljudi.

RS je etnično precej homogena in nimamo nekih večjih, tujih etničnih skupnosti, znotraj katerih bi se lahko nastanili tako imenovani "speči teroristi," ki bi mirno čakali na pravi klic. Imamo svoje specialne enote, v katerih so elitni pripadniki slovenske policije, ki so vedno usposobljeni in pripravljene na posredovanje. Prav tako je DZ RS sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah kazenskega zakonika RS, s katerim je povečal kazni za vse storilce kaznivih dejanj zoper mednarodno zaščitene osebe in za jemanje talcev. Te večje zaporne kazni lahko delujejo zastraševalno. Zmanjšujejo se tudi sodni zaostanki in s tem zmanjšuje možnost, da bi kateri primeri lahko zastareli.

⁷³ Vir 8: Patterns of global Terrorism: 1999 (april 2000); <http://www.stae.gov/www/global/terrorism/1999report/appa.html> (30. 1. 2002).

RS ima v svetu oznako relativno varne države. Če tega ne bi imeli, najverjetneje ne bi nekdanji ameriški predsednik Bill Clinton v času svojega predsedovanja prišel na obisk v RS in tu ostal nekaj dni. Tudi vrhunsko srečanje med sedanjim ameriškim predsednikom Georgem Bushem in predsednikom Ruske federacije Vladimirjem Putinom nakazuje na to, da nas mednarodna skupnost obravnava kot (relativno) varno državo. Varnostne službe, tako ZDA kot Ruske federacije, si najverjetneje ne bi upale priti v RS, če bi menile, da se njunima predsednikoma tu lahko kaj zgodi. Uslužbenec Varnostno-tehnične službe MZZ RS⁷⁴ je v najinem pogovoru pripomnil, da sam izgled ameriškega diplomatskega predstavništva nakazuje na to, da se v RS diplomati počutijo varne. Ameriška diplomatska predstavništva v tujini so precej bolj zavarovana, težje dostopna in bolj ograjena.

Kljub vsemu naštetemu ne morem v popolnosti izključiti možnosti terorističnega napada na diplomate, prostore misij ter prevozna sredstva v RS. Možnost, da pride do incidenta ali drugega nasilnega dejanja zoper diplomate, njihove prostore misij ter prevozna sredstva, je sicer bolj verjetna in realnejša kot možnost, da pride do dejanskega terorističnega napada. Vendar RS sedaj že vrsto let (so)deluje na mednarodnem prizorišču. Bili smo nestalna članica Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov (VS OZN), v prihodnosti bomo prevzeli vodenje Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE). Bili smo in bomo še postali del tistih struktur, ki urejajo in odločajo v mednarodni skupnosti. Lahko se zgodi, da naše vodenje, predlogi in odločitve pri glasovanjih komu ne bodo posebno po godu. In s tem bo postala RS dodatno izpostavljena.

Potrebno si bo zastaviti vprašanje, kaj RS še lahko naredi za dodatno zaščito diplomatov, prostorov misij ter prevoznih sredstev. Mednarodni terorizem je namreč tu, je prisoten in idealistično bi bilo pričakovati, da bo mogoče odkriti takšne ukrepe, ki bi privedli do popolne eliminacije mednarodnega terorizma. Še več, mednarodni terorizem kot grožnja diplomatom, njihovim prostorom misij ter prevoznim sredstvom ni neka konstanta, temveč bolj spremenljivka, ki se v skladu s spremenjenimi okoliščinami spreminja. To pomeni, da je lahko neka država oz. njena diplomatska misija v določenem času bolj ogrožena ali pa manj oz. da neka država, ki do sedaj sploh ni bila ogrožena, kar naenkrat postane tarča terorističnih napadov. Da bi se tovrstnim presenečenjem lahko izognili, države pošiljateljice ne smejo varčevati, ko gre za varnost njene diplomatske misije in osebja. Minimalno, kar lahko naredijo za varnost, je, da objekte zavarujejo z alarmnimi napravami in se povežejo z UVZ, ki lahko ob sprožitvi alarmov nemudoma

⁷⁴ Pogovor z gospodom Zoranom Kofolom, uslužbencem Varnostno-tehnične službe MZZ RS, Ljubljana, 28. 5. 2002.

posreduje. Menim, da je zelo dobro, če države pošiljateljice svoje objekte zavarujejo tudi z video kamerami. Res je, da pomeni tovrsten nadzor velik strošek, saj je potrebno zaposliti tudi veliko ljudi, ker en sam ne more skoncentrirano zreti v monitorje računalnikov po več ur na dan. Vendar je tovrsten nadzor garancija za večjo varnost. To države pošiljateljice najverjetneje same dobro vedo, vendar zakaj bi objekte tehnično zavarovali, če je ocena ogroženosti morda zelo majhna in če lahko tako varčujejo?

Naslednji potencialni ukrep bi bil, da se vse prostore misij postavi oz. zgradi skupaj, da predstavljajo en sklop zgradb, ki je še dodatno ograjen in ločen od okolice. Tovrstni sklopi zgradb diplomatskih misij že obstajajo ponekod po svetu in ocenjujem jih zelo pozitivno. Največ terorističnih napadov, pa naj bo to atentat s strelnim orožjem, bombni napad ali ugrabitev, se zgodi ravno na poti med diplomatovim delovnim mestom in njegovim zasebnim stanovanjem. V kolikor pa so te zgradbe skupaj, se diplomati izognejo tveganju, ki ga predstavlja pot. Zavedam se, da tovrstni ukrep predstavlja tako finančen kot logističen zalogaj za državo sprejemnico in pošiljateljico. Tovrstne objekte je potrebno zgraditi na novo, za to pa so potrebne velike parcele. Ob tem predlogu me je gospod Kosin⁷⁵ opozoril na psihološki učinek, ki ga ima tovrsten sklop zgradb na ljudi. Marsikdo, med drugim tudi slovenski diplomati, se ne počutijo prav dobro, če živijo v neposredni bližini svojih službenih prostorov. Tovrstni neprijetni učinki pa se prej ali slej pokažejo pri delu in učinkovitosti samih diplomatov.

Naslednji potencialni ukrep, ki prav tako zahteva velika finančna sredstva in je logistično zahteven, v RS, pa menim, da celo neizvedljiv, je, da se vsa tuja diplomatska predstavništva locira v enem delu glavnega mesta države sprejemnice. S tem pa ne mislim, da bi se diplomate osamilo od dogajanja v državi. Ne. V kolikor so v določenem delu mesta samo diplomatska predstavništva in ni drugih funkcionalnih zgradb, ki bi jih uporabljali državljani države sprejemnice, je takoj manj prometa in vsak, ki pride v ta del mesta, je bolj opažen in lahko nadzorovan.

RS lahko veliko prispeva k varnosti diplomatov, njihovih prostorov misij ter prevoznih sredstev že z doslednim izpolnjevanjem svojih obveznosti, ki izhajajo iz DKDO in vseh drugih mednarodnih konvencij, ki jih je podpisala. Sam boj proti mednarodnemu terorizmu, ki ga morata voditi tako država sprejemnica kot država pošiljateljica, pa je naslednji velik korak pri zaščiti diplomatov, njihovih prostorov misij ter prevoznih sredstev. Vsaka preprečena teroristična akcija, vsak aretiran terorist in vsaka razbita

⁷⁵ Pogovor z gospodom Markom Kosinom, predavateljem na Fakulteti za družbene vede in nekdanjim veleposlanikom, Ljubljana, 24. 6. 2002.

teroristična organizacija zmanjšuje tudi tveganje napada na mednarodno zaščitene osebe, prostore in druga sredstva, ki jih uporabljajo. S tem se zmanjšuje število teroristov in terorističnih organizacij, ki bi v prihodnosti lahko ponovno napadli mednarodno zaščitene osebe, prostore in druga sredstva, ki jih uporabljajo, ali pa bi hoteli na tak način internacionalizirati svoj problem. Svet se neprestano spreminja in "skupaj s svetom se spreminja in razvija tudi terorizem" (Umek in Areh 2001: 252). To pomeni, da bomo morali spremeniti in prilagoditi naša stara spoznanja o terorizmu in biti dovolj fleksibilni v boju proti mednarodnemu terorizmu.

6. SKLEP

Diplomati predstavljajo državo pošiljateljico, njeno moč in politiko. So simbol vsega, kar ta oblast predstavlja. Kot taki so idealna tarča za teroriste, ki nasprotujejo obstoječi politiki in politični ureditvi v državi pošiljateljici oz. želijo od nje ali pa od države sprejemnice iztržiti določene koncesije. Njihov cilj pa ni uničenje te politike oz. politične ureditve, temveč spremembe. Teroristični napadi na prostore misij, prevozna sredstva se lahko kažejo v obliki diverzij in imajo veliko simbolno vrednost. So izraz demonstrativnega terorizma in v milejši obliki izražajo nestrinjanje teroristov z obstoječo oblastjo.

Napadi na mednarodno zaščitene osebe, prostore in druga sredstva, ki jih uporabljajo, povlečejo v konflikt najmanj dve državi. Tako izvajajo teroristi pritisk na dve državi. Na državo sprejemnico, ki je odgovorna za diplomatsko zaščito in zaščito prostorov misije ter prevoznih sredstev. Država pošiljateljica, katere državljan je diplomat, pa pritiska na državo sprejemnico, da naredi vse, kar je mogoče, in zagotovi izpustitev oz. rešitev diplomata. Država sprejemnica, ki ni dolžna ugoditi vsem teroristovim zahtevam v zameno za diplomata, se potemtakem hitro znajde v nerodnem položaju. Če pa država sprejemnica, tako kot RS, še nima izdelane politike, kako ravnati v primeru terorističnega napada na mednarodno zaščitene osebe, prostore in druga sredstva, je njen položaj še dodatno nezavidljiv.

Diplomati, njihovi prostori misij ter prevozna sredstva, ki jih uporabljajo, so pogosto tarče napadov, ker so že same tarče dovolj zanimive, da pritegnejo pozornost medijev in s tem ljudi. Mediji obširno poročajo o tovrstnih dogodkih in s tem nenamerno internacionalizirajo njihov boj in širijo ozračje strahu in panike. Teroristi predvidevajo, da bi tako prestrašeni ljudje lahko postali nezaupljivi do svojih voditeljev in bi ob prihodnjih volitvah lahko izvolili druge, nove predstavnike oblasti. Vendar je že zgodovina pokazala, da se ti načrti teroristov le redko uresničijo. Predstavniki oblasti se velikokrat menjajo, vendar določene politike držav ostajajo nespremenjene.

Diplomate, njihove prostore misij ter prevozna sredstva ščiti mednarodno pravo in notranje pravo države sprejemnice, pa tudi države pošiljateljice. V okvir zaščite sodijo še številni zaščitni ukrepi, ki jih izvajata tako država sprejemnica kot država pošiljateljica. Kljub temu da se DKDO ne nanaša na diplomatske odnose v varnostnem smislu, nudi diplomatom, njihovim prostorom misij ter drugim sredstvom, ki jih uporabljajo, določeno

osnovno varstvo. Za diplomate in prostore misij velja nedotakljivost. To pomeni, da se mora država sprejemnica vzdržati izvajanja svojih suverenih pravic nad prostori misij, osebjem in lastnino misij in da mora sprejeti vse potrebne ukrepe, da “prepreči nasilen vstop v prostore misij in žalitev njihovega dostojanstva” (22. čl. DKDO) in da “prepreči napad na osebnost diplomatov, njihovo svobodo in dostojanstvo” (29. čl. DKDO). Diplomatska misija države pošiljateljice ima pravico opozoriti varnostne organe države sprejemnice na vse grožnje in dobiti ustrezno varstvo. Večjo mednarodno-pravno zaščito daje diplomatom Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločinov proti mednarodno zaščitenim osebam, vključno z diplomatskimi agenti. Ta konvencija opredeljuje kazniva dejanja, za katere je država dolžna določiti ustrezne kazni v svoji notranji zakonodaji. Uvaja klavzulo “ali izroči ali sodi,” vidno vlogo pri obveščanju in posredovanju pa daje generalnemu sekretarju OZN.

Na področju notranje-pravne zaščite so vse države posvečale večjo pozornost samemu boju proti mednarodnemu terorizmu in zaščiti celotne skupnosti pred terorističnimi napadi in ne samo zaščiti diplomatov, njihovih prostorov misij ter prevoznih sredstev. RS je v 35. poglavju Kazenskega zakonika definirala mednarodni terorizem in inkriminirala napad na osebe pod mednarodnim varstvom in jemanje talcev. Kot podpisnica oz. naslednica Newyorške konvencije je zakonsko opredelila pogoje za izročitev. Že leta 1994 pa je opredelila oz. določila nadzor nad finančnimi transakcijami, ki bi lahko bile povezane s financiranjem teroristov in terorističnih dejavnosti. Prav tako je podpisala Konvencijo za preprečevanje financiranja terorizma. Zaščito določenih oseb in objektov je zakonsko določila z Zakonom o policiji, na katerega se veže še uredba vlade RS in Pravilnik o policijskih pooblastilih. Vlada RS je z Uredbo določila tri oblike varovanja: preventivno operativno, tehnično in fizično. V procesu preventivno operativnega varovanja se zbira podatke in določa oceno ogroženosti. Poznamo potencialno, povečano in visoko stopnjo ogroženosti. Na podlagi predhodnega soglasja ministra za notranje zadeve in ocene ogroženosti generalni direktor policije odredi eno od štirih stopenj varovanja. Tehnično varovanje obsega vse tiste ukrepe, ki “temeljijo na uporabi tehničnih sredstev” (2. čl.), fizično varovanje pa obsega “neposredno fizično varovanje in druge ukrepe fizičnega varovanja” (2. čl.). Zakonsko, s pravilnikom, pa so določena tudi policijska pooblastila. Policisti morajo pri svojem delu spoštovati imunitete diplomatov. V prostore misije lahko vstopijo le na povabilo diplomata in to se jim mora tudi pisno potrditi (izjema so nujni primeri, ki zahtevajo nujne varnostne ukrepe). Brez njihovega dovoljenja tudi ne smejo

uporabljati prevoznih sredstev in vez komunikacije diplomatske misije. V nasprotnem primeru bi prišlo do kršitve nedotakljivosti.

Država pošiljateljica sprejme določene ukrepe, s katerimi poskuša zavarovati svojega diplomata, prostore misije in druga sredstva, ki jih uporablja. Pridobiti mora varne in funkcionalne prostore in jih tehnično (z alarmi in kamerami) zavarovati. Pri tem jim v RS lahko pomaga UVZ. Prav tako dajejo svojim diplomatom številne napotke, kako sprejemati stranke na diplomatskem predstavništvu, kako se izogniti potencialnemu napadu oz. kako ukrepati, ko je do napada že prišlo.

Za zaščito diplomatov, njihovih prostorov misij ter prevoznih sredstev skrbi predvsem država sprejemnica. Z ukrepi tehničnega varovanja (to so preventivni ukrepi) lahko pomaga UVZ tehnično zavarovati prostore misije, če diplomatska misija to želi. V primeru večje ogroženosti lahko slovenska policija neposredno fizično varuje prostore misij. Same diplomate se fizično varuje samo v primeru resne ogroženosti. Še v tem primeru policisti ne varujejo neposredno diplomata, temveč kritične točke ob/na poti, po kateri potuje. RS je dolžna opozoriti osebje diplomatskega predstavništva na najavljene demonstracije v (ne)posredni bližini prostorov misije in jim svetovati, ali je varno ali ne, da se v času demonstracij tam zadržujejo. Po že izvršenem napadu na diplomata ali prostore misije bi lahko posredovale SEMNZ in rešile nastalo situacijo. RS si s številnimi ukrepi prizadeva tudi za boj proti mednarodnemu terorizmu in s tem posredno zmanjšuje tveganje za napad na mednarodno zaščitene osebe in sredstva. Pri tem so ji v veliko pomoč obveščevalno-varnostni službi SOVA in OVS. RS je z namenom boja proti mednarodnemu terorizmu podpisala številne bilateralne sporazume in postala članica INTERPOL.

Od nastanka samostojne države v RS ni bilo izvedenega nobenega terorističnega napada na diplomate, njihove prostore misij ter prevozna sredstva. Z globalizacijo in medsebojnim sodelovanjem držav prihaja do vedno večjega povezovanja držav v boju proti mednarodnemu terorizmu in zaščiti pred njim. Vzporedno s tem pa teroristične organizacije izkoriščajo rezultate globalizacije in tehnološkega napredka in tako postajajo vedno bolj tehnološko podkovane, njeni pripadniki pa oboroženi in mobilni. Njihove akcije so vedno bolj načrtovane in drznejše. Zato ne izključujem napada na mednarodno zaščitene osebe v RS. Razmere v mednarodni skupnosti se praktično stalno spreminjajo in nekoč varne države so postale tarče in žrtve mednarodnega terorizma, na videz nepomembne države pa so se znašle v svetovnem časopisju. Mednarodni terorizem je nepredvidljiv. Je pojav, ki je tu, da bo ostal. To dejstvo moramo sprejeti, ne smemo pa ga podcenjevati in se z njim sprijazniti.

7. SEZNAM TABEL

Št. tabele	Naziv tabele	Stran
TABELA 1:	Število terorističnih napadov v posameznem letu	56
TABELA 2:	Število terorističnih napadov glede na taktiko	57
TABELA 3:	Število terorističnih napadov po regijah	58
TABELA 4:	Število terorističnih napadov glede na državljanstvo žrtev	XVIII
TABELA 5:	Število terorističnih napadov po številu smrtnih žrtev	59

8. SEZNAM VIROV

8.1. PRIMARNI VIRI

- Convention for the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, including Diplomatic Agents 1035 UNTS 167, 14. 12. 1973.
- Pravilnik o policijskih pooblastilih, *Ur. l. RS*, št. 51/00 (9. 6. 2000).
- Pravilnik o spremembah pravilnika o obrazcih prometnih dovoljenj in vozniškega dovoljenja ter o registrskih tablicah, *Ur. l. RS*, št. 70/95 (8. 12. 1995).
- Uredba o varovanju določenih oseb, objektov in okolišev objektov, v katerih so sedeži državnih organov, *Ur. l. RS*, št. 103/00 (14. 11. 2000).
- Vienna Convention on Consular Relations 596 UNTS 261, 24. 4. 1963.
- Vienna Convention on Diplomatic Relations 500 UNTS 95, 18. 9. 1961.
- Vir 11: International Convention Against the Taking of Hostages;
http://www.undcp.org/bin/printer_friendly.cgi (6. 6. 2002).
- Vir 12: Status Konvencije o preprečevanju in kaznovanju zločinov proti mednarodno zaščitenim osebam, vključno z diplomatskimi agenti;
http://untreaty.un.org/ENGLISH/Status/Chapter_xviii/treaty7.asp (6. 6. 2002).
- Vir 13: Convention on the Offences and Certain other Acts Committed on Board Aircraft;
<http://untreaty.un.org/English/tersumen.htm#5> (6. 6. 2002).
- Vir 14: Status of Convention on the Offences and Certain other Acts Committed on Board Aircraft;
<http://www.icao.int/icao/en/leb/Tokyo.htm> (6. 6. 2002).
- Vir 15: Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft;
<http://untreaty.un.org/English/tersumen.htm#6> (6. 6. 2002).
- Vir 16: Status of Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft;
<http://www.icao.int/icao/en/leb/Hague.htm> (6. 6. 2002).
- Vir 17: Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation;
<http://untreaty.un.org/English/tersumen.htm#7> (6. 6. 2002).
- Vir 18: Status of Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation;

<http://www.icao.int/icao/en/leb/Htl171.htm> (6. 6. 2002).

- Vir 19: Status of International Convention Against the Taking of Hostages;
http://untreaty.un.org/ENGLISH/Status/Chapter_xviii/treaty5.asp (6. 6. 2002).
- Vir 20: Convention on the Physical Protection of Nuclear Material;
<http://untreaty.un.org/English/tersumen.htm#8> (6. 6. 2002).
- Vir 21: Status of Convention on the Physical Protection of Nuclear Material;
<http://www.iaea.org/worldatom/Documents/Legal/cppn.shtml> (6. 6. 2002).
- Vir 22: Protocol on the Suppression of Unlawful Acts of Violence at Airports Serving International Civil Aviation, supplementary to the Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation;
<http://untreaty.un.org/English/tersumen.htm#9> (6. 6. 2002).
- Vir 23: Status of Protocol on the Suppression of Unlawful Acts of Violence at Airports Serving International Civil Aviation, supplementary to the Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation;
<http://www.icao.int/icao/en/leb/Via.htm> (6. 6. 2002).
- Vir 24: International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings;
<http://untreaty.un.org/English/tersumen.htm#3> (6. 6. 2002).
- Vir 25: Status of International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings;
http://untreaty.un.org/ENGLISH/Status/Chapter_xviii/treaty9.asp (6. 6. 2002).
- Vir 26: International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism;
<http://untreaty.un.org/English/tersumen.htm#4> (6. 6. 2002).
- Vir 27: Status of International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism;
http://untreaty.un.org/ENGLISH/Status/Chapter_xviii/treaty11.asp (6. 6. 2002).
- Vir 28: European Convention on the Suppression of Terrorism;
- <http://conventions.coe.int/treaty/EN/cadreprincipal.htm> (6. 6. 2002).
- Zakon o kazenskem postopku, *Ur. l. RS*, št. 63/94 (13. 10. 1994).
- Zakon o kazenskem zakoniku Republike Slovenije, *Ur. l. RS*, št. 63/94 (13. 10. 1994).
- Zakon o obrambi, *Ur. l. RS*, št. 82/94 (30. 12. 1994).
- Zakon o orožju, *Ur. l. RS*, št. 61/00 (6. 7. 2000).
- Zakon o policiji, *Ur. l. RS*, št. 49/98 (17. 6. 1998).

- Zakon o ratifikaciji dogovora med Vlado RS in Vlado Republike Albanije o sodelovanju v boju proti terorizmu, ilegalnemu prometu z mamili in organiziranemu kriminalu, *Ur. l. RS-MP*, št. 18/94 (20. 10. 1994).
- Zakon o ratifikaciji dogovora med Vlado RS in Vlado Republike Madžarske o sodelovanju v boju proti terorizmu, ilegalnemu prometu z mamili in organiziranemu kriminalu, *Ur. l. RS-MP*, št. 1/94 (14. 1. 1994).
- Zakon o ratifikaciji dogovora med Vlado RS in Vlado Republike Makedonije o sodelovanju v boju proti terorizmu, ilegalnemu prometu z mamili in organiziranemu kriminalu, *Ur. l. RS-MP*, št. 18/94 (20. 10. 1994).
- Zakon o ratifikaciji dogovora med Vlado RS in Vlado Republike Slovaške o sodelovanju v boju proti terorizmu, ilegalnemu prometu z mamili, psihotropnimi snovmi in prekursorji ter organiziranemu kriminalu, *Ur. l. RS-MP*, št. 6/95 (14. 4. 1995).
- Zakon o ratifikaciji dogovora med MNZ RS in Zveznim ministrstvom za notranje zadeve Republike Avstrije o sodelovanju pri zatiranju mednarodno organiziranega kriminala, mednarodnega ilegalnega trgovanja z mamili in mednarodnega terorizma, *Ur. l. RS-MP*, št. 4/96 (29. 3. 1996).
- Zakon o ratifikaciji pogodbe o sodelovanju med Vlado RS in Vlado Republike Hrvaške v boju proti terorizmu, tihotapljenju in zlorabi mamil, kot tudi proti organiziranemu kriminalu, *Ur. l. RS-MP*, št. 3/94 (28. 2. 1994).
- Zakon o ratifikaciji sporazuma med Vlado RS in Vlado Republike Poljske o sodelovanju v boju proti terorizmu, organiziranemu kriminalu ter ilegalnemu prometu z mamili, psihotropnimi snovmi in prekursorji, *Ur. l. RS-MP*, št. 3/97 (21. 3. 1997).
- Zakon o ratifikaciji sporazuma med Vlado RS in Vlado Češke republike o sodelovanju pri zatiranju nedovoljenega prometa z mamili in psihotropnimi snovmi ter proti organiziranemu kriminalu in v boju proti terorizmu, *Ur. l. RS-MP*, št. 9/99 (16. 4. 1999).
- Zakon o ratifikaciji sporazuma med Vlado RS in Vlado Romunije o sodelovanju v boju proti organiziranemu kriminalu, nedovoljenemu prometu z mamili, psihotropnimi snovmi in prekursorji, terorizmu in drugim hujšim kaznivim dejanjem, *Ur. l. RS-MP*, št. 6/01 (16. 3. 2001).

- Zakon o ratifikaciji sporazuma med Vlado RS in Vlado Ruske federacije o sodelovanju v boju proti organizirani kriminaliteti, nedovoljenemu prometu z mamili, terorizmu in drugim oblikam kriminalitete, *Ur. l. RS-MP*, št. 26/01 (15. 11. 2001).
- Zakon o ratifikaciji sporazuma med Vlado RS in Vlado ZRJ o sodelovanju v boju proti organiziranemu kriminalu, nezakoniti trgovini z mamili, psihotropnimi snovmi in predhodnimi sestavinami, terorizmu in drugim hujšim kaznivim dejanjem, *Ur. l. RS-MP*, št. 17/01 (13. 7. 2001).
- Zakon o slovenski varnostno-obveščevalni agenciji, *Ur. l. RS*, št. 23/99 (8. 4. 1999).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah kazenskega zakonika Republike Slovenije, *Ur. l. RS*, št. 23/99 (8. 4. 1999).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o notranjih zadevah, *Ur. l. RS*, št. 19/91 (17. 10. 1991).
- Zakon o vladi Republike Slovenije, *Ur. l. RS*, št. 4/93 (16. 1. 1993).
- Zakon o zunanjih zadevah, *Ur. l. RS*, št. 45/01 (7. 6. 2001).

8.2. SEKUNDARNI VIRI

- Aćimović, Ljubivoje (1987) *Nauka o međunarodnim odnosima. Teorije i istraživački pravci*. Beograd: Naučna knjiga.
- Alatri, Paolo (1980) *Oris zgodovine moderne politične misli*. Ljubljana: Delavska enotnost.
- Aleksić, L. Živojin (1980) Kriminalistički osvrt na strategiju terorista. *Arhiv za pravne i društvene nauke* 66(1-2), 135-157.
- Andrassy, Juraj (1984) *Međunarodno pravo. 8. izdaja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Ankomah, Baffour (1998) Bombers hit Africa. *New African*, (367), 16-17. Prebrano na Pro Questu (6. 1. 2002).
- Anonymous (1999) Thailand's Way with Terrorists. *The Economist* 353(8140), 48. Prebrano na Pro Questu (3. 2. 2002).
- Anžič, Andrej (2001) Mednarodni terorizem - sistemski globalni in nacionalno-varnostni pristop. *Varstvoslovje* 3(4), 254-261.
- Arsić, Stanislav (2001) Balkanska cona somraka. *Revija Obramba* 33(11), 10-13.

- Badey, J. Thomas (1998) Defining International Terrorism: A Pragmatic Approach. *Terrorism and Political Violence* 10(1), 90-107.
- Benko, Vlado (1997) *Znanost o mednarodnih odnosih*. Ljubljana: FDV.
- Bezjak, Vili (1994) *Specialna enota MNZ: diplomatska naloga*. Višja šola za notranje zadeve, pridružena članica Univerze v Ljubljani.
- Bourrinet, Jacques (1997) The Economic Analysis of Terrorism. V Higgins, Rosalyn and Flory, Maurice (ur.) *Terrorism and International Law*, 4-12. Oxford: Oxford University Press.
- Brglez, Milan (1998) Kodifikacija sodobnega diplomatskega prava. V Milan Jazbec (ur.) *Diplomacija in Slovenci: zbornik tekstov o diplomaciji in o prispevku Slovencev v diplomatsko teorijo in prakso*, 59-88. Celovec: Drava.
- Bučar, Bojko; Šabič, Zlatko in Brglez, Milan (2000) *Navodila za pisanje seminarske naloge in diplomatskega dela*. Ljubljana: FDV.
- Canseco, Javier Diez (1997) The Peruvian Crucible: Reflections of a Hostage. *NACLA Report on the Americans* 31(2), 6-9. Prebrano na Pro questu (6. 1. 2002).
- Clutterbuck, Richard (1982) Terrorism and Urban Violence. *Proceedings of the Academy of Political Science in the City of NY* 34(4), 165-175. Prebrano na Pro questu (6. 1. 2002).
- Clutterbuck, Richard (1994) *Terrorism in an Unstable World*. London: Routledge.
- Degan, V. Đ. (2000) *Međunarodno pravo*. Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Denza Eileen (1998) *Diplomatic Law: A Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oxford: Clarendon Press.
- Der Derian, James (1992) *Antidiplomacy: spies, terror, speed and war*. Padstow: T. J. Press.
- Dimitrijević, Vojin (1985) *Strahovlada: Ogled o ljudskim pravima i državnom terorizmu*. Beograd: Radna Organizacija "Rad".
- Dimitrijević, Vojin (2000) *Terorizam. 2. izdaja*. Beograd: Samizdat.
- Dougherty, E. James in Pfaltzgraff, L. Robert (1990) *Contending Theories of International Relations: A Comprehensive Survey*. USA: Harper Collins Publishers, Inc.
- Dyhouse, Tim (1998) America Declares War on International Terrorism. *Veterans of Foreign Wars Magazine* 86(1), 7. Prebrano na Pro questu (24. 1. 2002).

- Fuselier, G. Dwayne (1999) Placing the Stockholm Syndrome in Perspective. *FBI Law Enforcement Bulletin* 68(7), 22-25. Prebrano na Pro questu (3. 2. 2002).
- Guelke, Adrian (1998) *The Age of Terrorism and the International Political System*. London: I. B. Tauris & Co. Ltd.
- Gurr, Nadine in Cole, Benjamin (2000) *The New Face of Terrorism-Threat from Weapons of Mass Destruction*. London: I. B. Tauris & Co. Ltd.
- Higgins, Rosalyn (1997) The General International Law of Terrorism. V Rosalyn Higgins in Maurice Flory (ur.) *Terrorism and International Law*, 13-29. London: LSE & Routledge.
- Hoffman, Bruce (1996) Holy Terror: an Act of Divine Duty. *The World Today* 52, 79-81. Prebrano na Pro questu (6. 1. 2002).
- Hoffman, Bruce in Claridge, David (1998) The RAND-St Andrews Chronology of International Terrorism and Noteworthy Domestic Incidents, 1996. *Terrorism and Political Violence* 10(2), 135-180.
- Hoffman, Bruce in Hoffman, Kim Donna (1995) The RAND-St Andrews Chronology of International Terrorism, 1994. *Terrorism and Political Violence* 7(4), 178-229.
- Holsti, K. J. (1995) *International Politics: a Framework for Analysis*. 7. izdaja. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Hoo, Soo Kevin, Goodman, Seymour in Greenberg, Laurence (1997) Information Technology and the Terrorist Threat. *Survival* 39(3), 135-155. Prebrano na Pro questu (3. 2. 2002).
- Hünemann, Christoph (1998) *Kronika 20. stoletja 1980-1989*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Janković, M. Branimir (1988) *Diplomatija: savremeni sistem*. Beograd: IRO Naučna knjiga.
- Jean, Patrice (1997) The Jurisprudence of the European Commission and Court of Human Rights with Regard to Terrorism. V Rosalyn Higgins in Maurice Flory (ur.) *Terrorism and International Law*, 217-250. London: LSE & Routledge.
- Jenkins, M. Brian (1998) Will Terrorists go Nuclear? A Reappraisal. V Harvey W. Kushner (ur.) *The Future of Terrorism: Violence in the new Millenium*, 226-244. USA: Sage Publications.

- Jeraj, Julij (1993) *Terorizem in mednarodna skupnost: diplomatska naloga*. FDV, Univerza v Ljubljani.
- K. D. (2002) Bombni preplah na ameriškem veleposlaništvu. *Delo*, 19. 1.: 2.
- Kassimeris, George (2001) Europe's last Red Terrorists: the Revolutionary Organization 17 November, 1975-2000. *Terrorism and Political Violence* 13(2), 67-84.
- Kodrič, Lidija in Vuk, Pavel (1999) Terorizem - grožnja mednarodni varnosti 1: Je možen spopad s terorizmom?. *Revija Obramba* 31(11), 8-9.
- Kovač, Matjaž (1999) *Vloga specialnih enot v boju zoper terorizem in organizirani kriminal v združenih Evropi: diplomatska naloga*. VPVŠ, pridružena članica Univerze v Ljubljani.
- Krunič, Zoran (1997) *Strategija posrednega nastopanja*. Ljubljana: Unigraf.
- Laqueur, Walter (1986) Reflections on Terrorism. *Foreign Affairs* 65(1), 86-100.
- Leader, H. Stefan (1997) The Rise of Terrorism. *Security Management* 41(4), 34-39. Prebrano na Pro questu (6. 1. 2002).
- Lee, T. Luke (1991) *Consular Law and Practice*. 2.izdaja. Oxford: Oxford University Press.
- Lokovšek, Dimitrij (1999) *Pregled terorizma (1996): diplomatska naloga*. VPVŠ, pridružena članica Univerze v Ljubljani.
- Maksimovič, Vlado (1988) *Reševanje situacij z zajetimi talci: diplomatska naloga*. Višja šola za notranje zadeve, Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani.
- Miller, Reuben (1986) Acts of International Terrorism: Government's Responses and Policies. *Comparative Political Studies: a quarterly journal* 19(3), 385-414.
- Milošević, Milan (1990) *Otmica - relikv prošliosti - zločin budućnosti*. Gornji Milanovac: Dečje Novine.
- Miyaoka, Taiji (1998) Terrorist Crisis Management in Japan: Historical Development and Changing Response (1970-1997). *Terrorism and Political Violence* 10(2), 23-52.
- Murty, B. S. (1989) *The International Law of Diplomacy (The diplomatic Instrument and World Public Order)*. New Haven: New Haven Press.
- Noesner, W. Gray (1999) Negotiation Concepts for Commanders. *FBI Law Enforcement Bulletin* 68(1), 6-14. Prebrano na Pro questu (6. 1. 2002).

- O'Hara, L. Deborah (2000) A Cure for Terrorism Blues. *Security* 37(10), 43-44. Prebrano na Pro questu (6. 1. 2002).
- Pašanski, Milan (1986) *Ugrožavanje bezbednosti diplomatsko-konzularnih predstavnika i dobara koje koriste, kao i sredstva transporta i veze, aktima međunarodnog političkog terorizma u periodu 1946-1984 godine: doktorska dizertacija*. Fakultet za sociologiju, političke nauke i novinarstvo, Univerzitet u Ljubljani.
- Pašanski, Milan (1987) *Savremene kamikaze: terorizam i diplomatija*. Beograd: Književne novine.
- Petrič, Ernest in Stanič, Gojko (1978) *Sodobni politični terorizem*. Ljubljana: Zveza delavskih univerz Slovenije in Dopisna delavska univerza Univerzum.
- Plant, Glen (1997) Legal Aspects of Terrorism at Sea. V Rosalyn Higgins in Maurice Flory (ur.) *Terrorism and International Law*, 68-96. London: LSE & Routledge.
- Purg, Adam (1997) *Boj proti mednarodnemu terorizmu*. Ljubljana: VPVŠ, pridružena Članica univerze v Ljubljani.
- Rošker, S. Jana (1998) O negaciji negativne utopije ali o čudežni preobrazbi volka v ovčje krzno: etika levičarskega terorizma. V Andrej A. Lukšič (ur.) *Časopis za kritiko znanosti: oborožene utopije*, 75-83. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze v Ljubljani - Študentska založba.
- Russet, Bruce in Starr, Harvey (1992) *Svetovna politika*. Ljubljana: FDV.
- Satow, Ernest (1979) *Satow's Guide to diplomatic Practice*. 5. izdaja, ki jo je uredil Lord Gore-Booth. London in New York: Longmans.
- Silke, Andrew (2001) When Sums go Bad: Mathematical Models and Hostage Situations. *Terrorism and Political Violence* 13(2), 49-66.
- Smith, Steve (1997) New Approaches to International Theory. V Baylis, John and Smith, Steve (ur.) *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, 165-190. Oxford: Oxford University Press.
- Stojanović, Radoslav (1982) *Sila i moć u međunarodnim odnosima*. Beograd: Niro "Radnička štampa".
- Tomaševski, Katarina (1983) *Izazov terorizma - problemi suzbijanja terorizma u međunarodnoj zajednici*. Beograd: Niro "Mladost".

- Umek, Peter in Areh, Igor (2001) Osebne značilnosti teroristov. *Varstvoslovje* 3(4), 247-253.
- Verbinc, France (1997) *Slovar tujk. 12. izdaja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Viltušnik, Rafael (1994) *Terorizem: diplomatska naloga*. Višja šola za notranje zadeve, pridružena članica Univerze v Ljubljani.
- Vir 1: Significant Terrorist Incidents, 1961-2001;
<http://www.state.gov/r/pa/ho/pubs/fs/5902.htm> (30. 1. 2002).
- Vir 2: The CDISS database: terrorist incidents 1945 to 1998;
<http://www.cdiss.org/terror-1990s.htm> (30. 1. 2002).
- Vir 3: Patterns of Global Terrorism: 1995 (april 1996);
<gopher://gopher.state.gov/ooftp:DOSFan:Gopher:03%20Publications%20-%20Major%20Reports:Patterns%20of%20Global%20Terrorism:1995%20PGT%20Report> (30. 1. 2002).
- Vir 4: Chronology of Significant Terrorist Incidents, 1996 (1997);
<http://www.usembassy-israel.org.il/publish/terrorism/appa.html> (30. 1. 2002).
- Vir 5: Patterns of Global Terrorism: 1997 (april 1998);
<http://www.state.gov/www/global/terrorism/1997Report/eurasia.html> (30. 1. 2002).
- Vir 6: Patterns of Global Terrorism: 1998 (april 1999);
<http://www.state.gov/www/global/terrorism/1998/Report/europe.html> (30. 1. 2002).
- Vir 7: Patterns of Global Terrorism: 1998 (april 1999);
<http://www.state.gov/www/global/terrorism/1998Report/africa.html> (30. 1. 2002).
- Vir 8: Patterns of Global Terrorism: 1999 (april 2000);
<http://www.state.gov/www/global/terrorism/1999report/appa.html> (30. 1. 2002).
- Vir 9: Patterns of Global Terrorism: 2000 (30. 4. 2001);
<http://www.state.gov/s/ct/rls/pgtrpt/2000.htm> (30. 1. 2002).
- Vir 10: Patterns of Global Terrorism: 2000 (30. 4. 2001);
<http://www.state.gov/s/ct/rls/pgtrpt/2000/2432.htm> (30. 1. 2002).
- Vir 29: Hostage to History;
<http://www.iranian.com/History/Nov97/444> (6. 6. 2002).
- Vukadinović, Radovan (1978) *Teorije u međunarodnim odnosima*. Zagreb: Centar društvenih djelatnosti saveza socijalističke omladine Hrvatske.
- Wilkinson, Paul (1984) State-sponsored International Terrorism: the Problems of Response. *World Today* 40(7), 292-297.

- White, Brian (1998) Diplomacy. V Baylis, John in Smith, Steve (ur.) *The Globalisation of World Politics: An Introduction to International Relations*, 249-262. Oxford: Oxford University Press.
- Wright, A. Stuart (1999) Anatomy of a Government Massacre: Abuses of Hostage-Barricade Protocols during the Waco Standoff. *Terrorism and Political Violence* 11(2), 39-68.

8.3. OPRAVLJENI INTERVJUJI

- Pogovor z uslužbencem A z UVZ, Ljubljana, 10. 4. 2002, 11. 4. 2002, 6. 5. 2002 in 14. 5. 2002.
- Pogovor z uslužbencem B z UVZ, Ljubljana, 15. 5. 2002.
- Pogovor z gospodom Zoranom Kofolom, uslužbencem Varnostno-tehnične službe MZZ RS, Ljubljana, 28. 5. 2002.
- Pogovor z gospodom Markom Kosinom, predavateljem na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani in nekdanjim veleposlanikom, Ljubljana, 24. 6. 2002.
- Pogovor z gospodom Milošem N. Milovićem, svetovalcem ministra in vodji Varnostno-tehnične službe MZZ RS, Ljubljana, 20. 3. 2002.
- Pogovor z gospodom Edvinom Skrtom, višjim svetovalcem na Diplomatskem protokolu MZZ RS, Ljubljana, 26. 4. 2002, 7. 5. 2002 in 19. 6. 2002.

9. PRILOGA

9.1. SEZNAM PRILOG

Priloga _____	Naziv priloge _____	Stran
PRILOGA A:	Pregled terorističnih napadov v obdobju po koncu hladne vojne - letni pregled	I
PRILOGA B:	Tabela 4: Število terorističnih napadov glede na državljanstvo žrtev	XVIII

PRILOGA A:

PREGLED TERORISTIČNIH NAPADOV V OBDOBJU PO KONCU HLADNE VOJNE - letni pregled

Pri zbiranju podatkov za svoj statistični pregled terorističnih napadov na diplomate, njihove prostore misij ter prevozna sredstva sem imela nemalo problemov. V skladu s številnimi definicijami mednarodnega terorizma so nastale številne opredelitve in določeni avtorji so nek napad opredeljevali kot terorističen, drugi pa ne. Ta problem sem rešila tako, da sem vse primere terorističnih napadov, ki sem jih našla, opredelila v skladu s svojo definicijo mednarodnega terorizma in presodila, ali ga lahko štejem za teroristični napad ali ne. Drugi, večji problem pa je bila nedostopnost podatkov. Agencije, uradi in inštituti, ki se ukvarjajo s preučevanjem problema mednarodnega terorizma, potrebujejo nekaj časa, da zbrane podatke analizirajo in objavijo. V tem obdobju, od analize do objave, ki traja v povprečju od dveh do treh let, ti podatki niso dostopni. Zato sem se odločila, da bom obravnavala le tiste teroristične napade, ki so se zgodili do konca leta 2000.

TERORISTIČNI NAPADI V LETU 1990

Datum: 15. 1.

Kraj: Lima, Peru

Dogodek: Pripadniki revolucionarnega gibanja *Tupac Amaru* so bombardirali ameriško diplomatsko predstavništvo. O žrtvah niso poročali (Vir 1⁷⁶).

Datum: september

Kraj: Kuvajt

Dogodek: Higgins (1997: 19) poroča o dejanjih nasilja zoper diplomatske misije in njihovo osebje v času prve zalivske vojne.

Datum: ni znan

Kraj: Mogadiš, Somalija

Dogodek: Nekemu oboroženemu Somalijcu se je uspelo prebiti v poslopje ameriške diplomatske misije in to kljub na novo zgrajenemu kompleksu. Zgrajen je bil leta 1990 in

⁷⁶ Vir 1: Significant Terrorist Incidents, 1961-2001 (31. 10. 2001); <http://www.state.gov/r/pa/ho/pubs/fs/5902.htm> (30. 1. 2002)

to v skladu z vsemi takrat predlaganimi varnostnimi standardi. Varnostniki so Somalijca aretirali, še preden je komu kaj naredil (Hempstone 1998: 54).

TERORISTIČNI NAPADI V LETU 1991

Datum: 18.-19. 1.

Kraj: Džakarta, Indonezija

Dogodek: Iraški agenti so podtaknili bombo v rezidenco ameriškega veleposlanika (Vir 1).

Datum: julij

Kraj: Grčija

Dogodek: Tik preden je na obisk v Grčijo prišel ameriški predsednik George Bush, je Organizacija 17. november napadla tri turške diplomate. To so izvedli kot protest proti Bushevemu prihodu, ker naj bi s seboj prinesel rešitev ciprskega vprašanja. Predlagal naj bi konfederacijo, kar pa je za 17. november, ki zahteva popoln umik Turkov s Cipra, nesprejemljivo (Kassimeris 2001: 77).

TERORISTIČNI NAPADI V LETU 1992

Datum: 17. 3.

Kraj: Buenos Aires, Argentina

Dogodek: Organizacija *Hezbollah* je prevzela odgovornost za napad na izraelsko diplomatsko predstavništvo. Eksplozija je ubila 29 ljudi, ranila pa 242 (Vir 1 in Vir 2⁷⁷).

Datum: ni znan

Kraj: Tripoli, Libija

Dogodek: Neznanci so izvedli napade na nekatera veleposlaništva držav članic VS OZN. Napad je bil maščevanje, ker je VS OZN pred tem izglasoval sankcije za Libijo. Država Libija se je za napade opravičila in ponudila odškodnino (Denza 1998: 140).

⁷⁷ Vir 2: The CDISS Database: terrorist incidents 1945 to 1998; <http://cdiss.org/terror-1990s.htm> (30. 1. 2002).

TERORISTIČNI NAPADI V LETU 1993

V tem letu nisem zabeležila nobenega terorističnega napada na diplomate, njihove prostore misij ter prevozna sredstva.

TERORISTIČNI NAPADI V LETU 1994

Datum: 9. 1.

Kraj: Teheran, Iran

Dogodek: Neznanci so streljali na britansko diplomatsko predstavništvo. Za dejanje so oblasti osumile organizacijo *Mojahedin-e-Khalq*, ki pa je vpletenost v napad zanikala in za to obtožila iransko vlado (Hoffman in Hoffman 1995: 186).

Datum: 10. 1.

Kraj: Bejrut, Libanon

Dogodek: Trije oboroženi moški so poskušali vdreti na jemensko diplomatsko predstavništvo. Pri tem so dva ustrelili pripadniki varnostnih sil, enega pa so aretirali (Hoffman in Hoffman 1995: 187).

Datum: 29. 1.

Kraj: Bejrut, Libanon

Dogodek: Na poti domov je bil ustreljen jordanski diplomat. Napadalec je nanj izstrelil sedem nabojev. Za napad sta bili osumljeni dve organizaciji: *Abu Nidal* in *Al-Awja* (Hoffman in Hoffman 1995: 189).

Datum: 13. 3.

Kraj: Bejrut, Libanon

Dogodek: Neznanci so odvrkli granato na kompleks zgradb britanskega diplomatskega predstavništva. Odgovornosti za napad ni prevzela nobena organizacija (Hoffman in Hoffman 1995: 196).

Datum: 28. 3.

Kraj: Alžir, Alžirija

Dogodek: Islamski fundamentalisti so osumljeni umora uslužbenca ruskega diplomatskega predstavništva. Njegovo truplo so našli v avtomobilu veleposlaništva (Hoffman in Hoffman 1995: 198).

Datum: 30. 3.

Kraj: Urugvaj

Dogodek: Iz mimo vozečega avtomobila so neznanci streljali na rezidenco ameriškega veleposlanika (Hoffman in Hoffman 1995: 198).

Datum: 17. 4.

Kraj: Atene, Grčija

Dogodek: Neznanci so podtaknili tri bombe v avtomobil francoskega diplomatskega predstavništva. Dve sta eksplodirali, eno pa so pravočasno našli in deaktivirali (Hoffman in Hoffman 1995: 202).

Datum: 19. 4.

Kraj: Somalija

Dogodek: Oboroženi pripadniki klana *Hawadle* so ugrabili sudanskega veleposlanika. Izpustili so ga čez osem dni (prav tam).

Datum: 20. 4.

Kraj: Ankara, Turčija

Dogodek: Tarča napada je bil avtomobil prvega sekretarja diplomatskega predstavništva ZRJ. Bombni napad se je zgodil pred njegovo rezidenco. Odgovornost za napad je prevzela Velika zahodna islamska osvajalna fronta (prav tam).

Datum: 20. 4.

Kraj: Atene, Grčija

Dogodek: Neznanci so izvedli bombni napad na avtomobil švedskega veleposlanika (prav tam).

Datum: 18. 5.

Kraj: Phnom Penh, Kambodža

Dogodek: Neznanci so odvrkli granato na malezijsko diplomatsko predstavništvo. Za napad so osumili Rdeče Kmere (Hoffman in Hoffman 1995: 204).

Datum: 4. 7.

Kraj: Atene, Grčija

Dogodek: Pripadniki teroristične Organizacije 17. november so iz zasede ustrelili višjega turškega diplomata. Trije pripadniki so vanj izstrelili šest nabojev, se pomešali v jutranji promet in pobegnili. Turški diplomat je med operacijo podlegel strelnim ranam (Hoffman in Hoffman 1995: 208; Kassimeris 2001: 78).

Datum: 5. 7.

Kraj: Atene, Grčija

Dogodek: Pripadniki Organizacije 17. november so streljali in ubili namestnika šefa misije turškega veleposlaništva. Napad se je zgodil zjutraj, ko je bil na poti v službo (Hoffman in Hoffman 1995: 208).

Datum: 15. 7.

Kraj: Alžir, Alžirija

Dogodek: Blizu prestolnice sta bila ugrabljeni omanski in jemenski veleposlanik. Njuna zažgana avtomobila je policija našla na območju, ki ga nadzoruje Oborožena islamska skupina (GIA). Nepoškodovana veleposlanika sta bila izpuščena po sedmih dneh (Hoffman in Hoffman 1995: 210).

Datum: 15. 7.

Kraj: Gvatemala City, Gvatemala

Dogodek: Trije uslužbenci mehiškega diplomatskega predstavništva in njihov gvatemalski šofer so bili ranjeni v oboroženem napadu na njihov avtomobil (prav tam).

Datum: 26. 7.

Kraj: London, Velika Britanija

Dogodek: V eksploziji avtomobila bombe, ki je bil parkiran na ulici zraven konzularnega oddelka izraelskega diplomatskega predstavništva, je bil uničen del poslopja misije. Eksplozija je poškodovala tudi okoliške zgradbe. Odgovornost za napad je prevzelo več skupin, in sicer: *Hamas*, Gibanje zatiranih in Palestinski odpor. V naslednjem letu je

britanska vlada aretirala pet osumljencev za ta napad (Hoffman in Hoffman 1995: 211-212).

Datum: 3. 8.

Kraj: Alžir, Alžirija

Dogodek: Pripadniki GIA so preoblečeni v policiste ubili pet francoskih državljanov (tri gardedame in dva konzularna uslužbenca), medtem ko so se poskušali z avtomobilom bombo zabiti v rezidenco francoskega diplomata. Rezidenca je bila sestavni del sklopa zgradb diplomatske misije. Avto je predril zid in pristal med stavbami poslopja misije, vendar so policaji še pravočasno deaktivirali bombo (prav tam).

Datum: 16. 8.

Kraj: Karakas, Venezuela

Dogodek: Sedemintrideset Venezuelcev je udrlo in zasedlo mehiško diplomatsko predstavništvo. Policija je protestnike povezala z levo usmerjenim Revolucionarnim bolivarskim gibanjem 200. Protestniki so že naslednji dan zapustili poslopje misije brez nadaljnjih incidentov (Hoffman in Hoffman 1995: 214).

Datum: 22. 8.

Kraj: Mogadiš, Somalija

Dogodek: Militantni somalijski skrajneži so streljali na konvoj ameriškega veleposlanika. Ameriški marinci, ki so konvoj spremljali, so ga obranili in varno pripeljali na letališče v Mogadišu (prav tam).

Datum: 22. 8.

Kraj: pokrajina Caqueta, Kolumbija

Dogodek: Gverilci so streljali na pet helikopterjev, ki so prevažali kolumbijskega obrambnega ministra, pomočnika ameriškega sekretarja za obrambo, ameriškega veleposlanika v Kolumbiji, vojaške poveljnike in novinarje. Eden od helikopterjev je bil zadet, vendar ni strmoglavil. Preostali so ostali nepoškodovani (Hoffman in Hoffman 1995: 216).

Datum: 8. 10.

Kraj: Alžir, Alžirija

Dogodek: Neznanci so poskušali nasilno vdreti v zasebno stanovanje drugega sekretarja na malijskem diplomatskem predstavništvu. Pri tem so z nožem do smrti zabodli sestro diplomatove žene. Sam sekretar in njegova žena pa takrat nista bila doma (Hoffman in Hoffman 1995: 218).

Datum: 21. 10.

Kraj: Haag, Nizozemska

Dogodek: V središču mesta, le 300 metrov od izraelskega diplomatskega predstavništva, je eksplodirala bomba, ki je ranila sedem ljudi (Hoffman in Hoffman 1995: 219).

Datum: 5. 11.

Kraj: Danska

Dogodek: Pripadniki organizacije *Mojahedeen el-Khalq* so izvedli atentat na iranskega diplomata. Napadli so ga, ko se je peljal v avtomobilu. Njegov avto je bil hudo poškodovan, njemu pa je uspelo pobegniti (Hoffman in Hoffman 1995: 221).

Datum 15. 11.

Kraj: Beograd, ZRJ

Dogodek: Avtomobil bomba s švicarskimi registrskimi oznakami je eksplodiral v bližini turškega diplomatskega predstavništva (Hoffman in Hoffman 1995: 222).

Datum: ni znan

Kraj: Buenos Aires, Argentina

Dogodek: Neznanci so napadli izraelsko diplomatsko predstavništvo in židovski družabni center (Leader 1997: 39).

TERORISTIČNI NAPADI V LETU 1995

Datum: 28. 2.

Kraj: Rabat, Maroko

Dogodek: Egipčanski državljani so sprožili bombo na konzularnem oddelku ruskega diplomatskega predstavništva. S tem so hoteli protestirati proti ruski politiki v Čečeniji (Vir 3⁷⁸).

⁷⁸ Vir 3: Patterns of Global Terrorism 1995 (april 1996);

Datum: februar

Kraj: Jordanija

Dogodek: Dva pripadnika Islamskega obnovitvenega gibanja sta ustrelila francoskega diplomata. Še isto leto so ju jordanske oblasti aretirale (prav tam).

Datum: 8. 3.

Kraj: Karači, Pakistan

Dogodek: Dva neznanca sta napadla tri ameriške diplomate. V napadu sta dva ranila, enega pa ubila (Vir 1).

Datum: 9. 4.

Kraj: Tbilisi, Gruzija

Dogodek: Šest oboroženih neznancev je sprožilo bombo pred rezidenco ruskega veleposlanika. V eksploziji so popokale šipe rezidence, na sosednjih zgradbah je nastala materialna škoda. Odgovornost za napad je prevzela organizacija *Algeti Wolves* (Vir 3).

Datum: maj

Kraj: Gvatemala

Dogodek: Neznanci so streljali na helikopter ameriškega diplomatskega predstavništva. Le-ta je bil takrat na vadbenem poletu v Palinu. Na helikopterju so nastale manjše poškodbe. Vlada je za napad osumila gverilce (prav tam).

Datum: 13. 9.

Kraj: Moskva, Rusija

Dogodek: Neznanci so izstrelili topovsko-raketni izstrelek na ameriško diplomatsko predstavništvo. Policija je domnevala, da je šlo za povračilni ukrep zaradi napadov na srbske položaje v Bosni in Hercegovini (BIH). Raketa je povzročila le materialno škodo in ni terjala človeških življenj (Vir 1 in Vir 3).

Datum: 9. 11.

Kraj: Alžirija

Dogodek: Alžirska oborožena islamska skupina je podtaknila ogenj v skladišču ameriškega diplomatskega predstavništva (Vir 3).

Datum: 13. 11.

Kraj: Ženeva, Švica

Dogodek: Mednarodna skupina pravice je prevzela odgovornost za umor egiptovskega diplomata (prav tam).

Datum: 19. 11.

Kraj: Islamabad, Pakistan

Dogodek: Samomorilski napadalec je z avtomobilom bombo zapeljal med kompleks zgradb egiptovske diplomatske misije. Pri tem je umrlo 16 ljudi, 60 je bilo ranjenih. Odgovornost za napad so prevzele tri islamske skupine, in sicer: Mednarodna skupina pravice, Skupina *Jihad* in *Al-Gama' at al-Islamiyya* (Vir 1, Vir 2, Vir 3; Hoffman 1996: 80).

Datum: ni znan

Kraj: Atene, Grčija

Dogodek: Organizacija 17. november je to leto praznovala 20 let svojega obstoja. Ta dogodek je želela proslaviti z napadom na prestižno tarčo. Na strogo varovano ameriško diplomatsko predstavništvo so izstrelili raketo. Napad se je "izjalovil", ker je raketa priletela v varnostni zid in eksplodirala 100 metrov pred sklopom zgradb diplomatske misije. Skupina je prevzela odgovornost za napad šele maja 1997 (Kassimeris 2001: 79).

Datum: ni znan

Kraj: Evropa

Dogodek: Številna diplomatska predstavništva po Evropi so prejela grožnje o napadu s plinom iperitom. Grožnje niso bile nikoli uresničene (Gurr in Cole 2000: 289).

TERORISTIČNI NAPADI V LETU 1996

Datum: 18. 1.

Kraj: Addis-Abeba, Etiopija

Dogodek: V eksploziji bombe, podtaknjene v hotelu, kjer so se zadrževali predvsem diplomati in tujci, so umrle štiri osebe, 20 je bilo ranjenih. Oblasti so za napad osumile protivladne skupine (Lokovšek 1999: 39).

Datum: 30. 1.

Kraj: Daka, Bangladeš

Dogodek: Neznanci so streljali na rezidenco britanskega namestnika visokega komisarja (Hoffman in Claridge 1998: 149).

Datum: 30. 1.

Kraj: Daka, Bangladeš

Dogodek: Neznanci so streljali na avto malezijskega visokega komisarja (Hoffman in Claridge 1998: 150).

Datum: 15. 2.

Kraj: Atene, Grčija

Dogodek: Neznanci so na ameriško diplomatsko predstavništvo izstrelili topovsko-granatni izstrelek. Ranjenih ni bilo, poškodovana pa so bila tri vozila. Odgovornost za napad je pozneje prevzelo več skupin, med njimi tudi Revolucionarni boj. Oblasti so sumile tudi na vpletenost Organizacije 17. november (Vir 1; Hoffman in Claridge 1998: 151).

Datum: april

Kraj: Italija

Dogodek: Neznanci so z zažigalnimi sredstvi napadli diplomatsko predstavništvo bivše SFRJ, takrat v lasti ZRJ. Pri tem je nastala materialna škoda. Oblasti so za napad osumile bosanske skrajneže (Lokovšek 1999: 38).

Datum: 26. 7.

Kraj: Berlin, Nemčija

Dogodek: Oboroženi azilant je vdrl v konzularno pisarno na turškem veleposlaništvu. Osebe je zvezal in stene prelepil z levičarskimi slogani. Za napad so oblasti osumile turško komunistično Stranko marksistov in leninistov (Vir 4⁷⁹).

⁷⁹ Vir 4: Significant Terrorist Incidents, 1996 (april 1997); <http://www.usembassy-israel.org.il/publish/terrorism/appa.html> (30. 1. 2002)

Datum: 20. 10.

Kraj: Sana, Jemen

Dogodek: Pripadniki plemena *Toaiman* so ugrabili francoskega diplomata. Ugrabitelji so v pogajanjih z oblastjo zahtevali le povračilo odškodnine, ki so jo povzročile poplave v začetku tega leta. Po končanih pogajanjih so se dogovorili za mesto, kjer bodo pustili diplomata. Na poti v to mesto pa so jih ugrabili pripadniki rivalskega plemena. Francoski diplomat je bil izpuščen 1. 11. (Hoffman in Claridge 1998: 174; Vir 4).

Datum: 15. 11.

Kraj: Atene, Grčija

Dogodek: Z zažigalno bombo so uničili avtomobil, ki je bil v lasti nizozemskega veleposlanika in je bil takrat parkiran pred zgradbo diplomatskega predstavništva. Ranjenih ni bilo. Odgovornost za napad je prevzela, do takrat še neznan organizacija Revolucionarna fronta (Hoffman in Claridge 1998: 176).

Datum: 17. 12.

Kraj: Lima, Peru

Dogodek: V rezidenco japonskega veleposlanika so vdrla pripadniki revolucionarnega gibanja *Tupac Amaru*, nekaj njihovih pripadnikov pa je že bilo med strežnim osebjem v rezidenci. Rezidenca je bila zajeta v akciji, ki je trajala slabo minuto, teroristi pa so zajeli več kot 500 ljudi. Teroristi so postavili svoje pogoje, vlada pa se je pričela z njimi pogajati oz. je dajala vtis, da se pogaja, dejansko pa je preučevala možnosti vojaškega posredovanja. Japonska vlada je ostala le nema opazovalka dogodkov. Zaradi 9. čl. svoje ustave niso smeli poslati svojih vojaških sil v Peru. Poleg tega pa niso imeli nobenih vojaških izkušenj že od druge svetovne vojne dalje. V procesu pogajanj so teroristi izpuščali talce, zadržali so le najpomembnejše ljudi. Vlada je pozneje prekinila pogajanja in 22. 4. 1997 je 140 komandosov po 125 dni trajajoči krizi vdrla v japonsko rezidenco skozi predor, ki so ga skopali pod kompleksom zgradb japonske diplomatske misije. Napad je trajal 15 minut. Pripadniki vojaških sil so ubili vseh 14 teroristov, v akciji sta umrla tudi dva vojaka in en talec. Japonska vlada o napadu predhodno sploh ni bila obveščena. Perujska vlada pa je požela pohvale številnih držav za tako dobro izpeljano akcijo (Miyaoaka 1998: 31-34, Silke 2001: 58-59, Consec 1997: 6-9; Hoffman in Claridge 1998: 179).

TERORISTIČNI NAPADI V LETU 1997

Datum: 20. 6.

Kraj: Bruselj, Belgija

Dogodek: Neznani napadalci so sprožili bombo na turškem diplomatskem predstavništvu. Odgovornost za napad je prevzela tajna Armenska vojska za osvoboditev Armenije. Oblasti je to zbegalo, ker ta organizacija ni delovala že več let in ni jasno, ali je ta organizacija dejansko pripravila napad ali pa so si drugi teroristi le sposodili njeno ime (Vir 5⁸⁰).

TERORISTIČNI NAPADI V LETU 1998

Datum: 5. 4.

Kraj: Riga, Latvija

Dogodek: V parku nasproti ruskega diplomatskega predstavništva je eksplodirala mina. V eksploziji so popokale šipe na oknih poslopja misije, poškodovani so bili tudi štirje avtomobili v lasti diplomatske misije. Ta incident, ki se je zgodil pozno ponoči, ni terjal človeških žrtev. Odgovornosti za napad ni prevzel nihče, oblasti pa so osumile rusko nacionalno-boljševistično Stranko Eduarda Limonova (Vir 6⁸¹).

Datum: 7. 8.

Kraj: Nairobi, Kenija in Dar-es-Salaam, Tanzanija

Dogodek: Skoraj simultano so ta dan eksplodirale bombe v bližini ameriških diplomatskih predstavništev. Prva eksplozija je pritegnila ljudi k oknom, druga je potem ubijala. Umrlo je 247 ljudi, ranjenih je bilo 4200 ljudi. Med mrtvimi je bilo 35 uslužbencev diplomatskih misij, ostalo so bili ljudje s ceste. Vse muslimanske države Bližnjega vzhoda so soglasno obsodile ta teroristični napad, niso pa se strinjale z ameriškimi povračilnimi ukrepi. Avgusta so Američani iz svojih vojaških ladij, ki so bile locirane v Rdečem in Arabskem morju, izstrelili približno 75 raket tipa *Tomahawk* na cilje v Sudanu in Afganistanu. V Sudanu so na farmacevtsko tovarno v Khartumu izstrelili sedem raket, šest jih je zadelo cilj, s preostalimi so raketirali kampe teroristov v Afganistanu. Za napad na diplomatski

⁸⁰ Vir 5: Patterns of Global Terrorism: 1997 (april 1998);
<http://www.state.gov/www/global/terrorism/1997Report/eurasia.html> (30. 1. 2002)

⁸¹ Vir 6: Patterns of Global Terrorism: 1998 (april 1999);
<http://www.state.gov/www/global/terrorism/1998/Report/europe.html> (30. 1. 2002).

predstavništvi so ZDA osumile Osamo Bin Ladna in za njegovo aretacijo ponudile 5 milijonov dolarjev (Gurr in Cole 2000: 27-28; Kodrič in Vuk 1999: 9; Ankomah 1998: 4; Dyhouse 1998: 7; Hempstone 1998: 53-55; Vir 1; Vir 7⁸²).

Datum: 19. 10.

Kraj: Riga, Latvija

Dogodek: Med rutinskim pregledom pošte so izraelski uslužbenci na diplomatskem predstavništvu našli pismo bombo. Latvijske oblasti so jo varno deaktivirale (Vir 6).

Datum: 27. 11.

Kraj: Centralno Afriška Republika

Dogodek: Majhna bomba je eksplodirala pred obzidjem francoske diplomatske misije. Povzročila je majhno materialno škodo (Vir 7).

TERORISTIČNI NAPADI V LETU 1999

Datum: 17. 1.

Kraj: Sana, Jemen

Dogodek: Oboroženi pripadniki nekega plemena so poskušali ugrabiti dva uslužbenca ameriškega diplomatskega predstavništva, ko sta se peljala na delo, vendar sta jim ušla (Vir 8⁸³).

Datum: 28. 2.

Kraj: Lusaka, Zambija

Dogodek: Znotraj angolskega diplomatskega predstavništva je eksplodirala bomba. Pri tem je umrla ena oseba, nastala je tudi velika materialna škoda (prav tam).

Datum: 21. 4.

Kraj: Voinjama, Liberija

⁸² Vir 7: Patterns of Global Terrorism: 1998 (april 1999); <http://www.state.gov/www/global/terrorism/1998report/appa.html> (30. 1. 2002).

⁸³ Vir 8: Patterns of Global Terrorism: 1999 (april 2000); <http://www.state.gov/www/global/terrorism/1999report/appa.html> (30. 1. 2002).

Dogodek: Neznanci so prestopili mejo z Gvinejo, napadli mesto Voinjama in vzeli za talce številne ljudi, med drugim tudi nizozemskega veleposlanika, ki je bil prav takrat na obisku. Talce so izpustili pozno v noč, še istega dne (prav tam).

Datum: maj

Kraj: Atene, Grčija

Dogodek: Pripadniki Organizacije 17. november so iz protesta proti bombardiranju zveze NATO v ZRJ izstrelili raketo na rezidenco nemškega veleposlanika. Raketa je prebila streho, padla v notranjost zgradbe, vendar ni eksplodirala. S tem napadom je želela Organizacija 17. november pritisniti na vlado, da poslej ne bi več iskala ravnotežja med obveznostjo do zveze NATO in javnim mnenjem, ki je bilo proti napadom na ZRJ in proti stopnjevanju pritiska na predsednika ZRJ Slobodana Miloševića (Kassimeris 2001: 79-80).

Datum: 7. 6.

Kraj: Burgos, Španija

Dogodek: Španske policijske enote so varno deaktivirale pismo bombo, ki je bilo naslovljeno na italijanskega diplomata. Za ta napad so oblasti osumile italijanske Rdeče brigade (Vir 8).

Datum: 22. 8.

Kraj: Marib, Jemen

Dogodek: Oboroženi pripadniki lokalnega plemena so ugrabili francoskega diplomata in njegovo ženo. Drugega septembra so oba, nepoškodovana, izpustili. Za ta incident ni nihče prevzel odgovornosti (prav tam).

Datum: 23. 8.

Kraj: Karakas, Venezuela

Dogodek: Policija je našla in varno deaktivirala bombo, ki so jo našli v prvem nadstropju zgradbe, v kateri je locirano kolumbijsko diplomatsko predstavništvo. Odgovornost za to dejanje je prevzelo revolucionarno gibanje *Tupac Amaru* (prav tam).

Datum: 1. 10.

Kraj: Bangkok, Tajska

Dogodek: Pet mladeničev je vkorakalo v konzularni oddelek burmanskega diplomatskega predstavništva. Iz kovčka so potegnili orožje, zasedli zgradbo in za talce vzeli 89 ljudi. Po 25 urah so se odločili, da bodo izpustili vse talce v zameno za lastno svobodo. Preden so naslednji dan zapustili poslopje misije, so poslali faks burmanski vojaški vladi, v katerem so zahtevali izpustitev vseh političnih zapornikov in sklic parlamenta (Anonymous 1999: 48; Vir 8).

TERORISTIČNI NAPADI V LETU 2000

Datum: 2. 3.

Kraj: Sana, Jemen

Dogodek: Oboroženi pripadniki plemena *Khawlan* so ugrabili poljskega veleposlanika. Izpustili so ga čez dva dni (Vir 9⁸⁴).

Datum: 8. 6.

Kraj: Atene, Grčija

Dogodek: Dva neidentificirana pripadnika Organizacije 17. november sta iz zasede ustrelila britanskega obrambnega atašerja Stephena Saundersa. Napad je bil izveden iz protesta proti posredovanju zveze NATO na Balkanu (Kassimeris 2001: 80; Vir 1; Vir 9).

Datum: 11. 6.

Kraj: Jemen

Dogodek: Štirje oboroženi neznanci so ugrabili norveškega diplomata in njegovega sina. Pozneje, istega dne, je prišlo do nasilnega obračuna med jemensko policijo in ugrabitelji. V napadu je bil ubit norveški diplomat in en ugrabitelj. Sinu norveškega diplomata je uspelo pobegniti, za preostalimi tremi ugrabitelji pa so se izgubile vse sledi (Vir 9).

Datum: 10. 7.

Kraj: Kabul, Afganistan

Dogodek: Tisk je poročal o eksploziji bombe na pakistanskem diplomatskem predstavništvu. Eksplozija je povzročila le materialno škodo. Za napad ni nihče prevzel odgovornosti (prav tam).

⁸⁴ Vir 9: Patterns of Global Terrorism: 2000 (30. 4. 2001); <http://www.state.gov/s/ct/rls/pgtrpt/2000> (30. 1. 2002).

Datum: 1. 8.

Kraj: Džakarta, Indonezija

Dogodek: Neznani napadalec je sprožil avtomobil bombo, ki je bil parkiran pred filipinskim diplomatskim predstavništvom, in to prav v trenutku, ko je filipinski veleposlanik vstopal v poslopje. V eksploziji sta umrla dva Indonezijca, trije drugi, vključno z veleposlanikom, so bili resno ranjeni. Osemnajst drugih je bilo lažje ranjenih (Vir 10⁸⁵).

Datum: 16. 8.

Kraj: Atene, Grčija

Dogodek: Skrajneži so podtaknili ogenj v avtomobil, ki je bil v lasti italijanskega diplomatskega predstavništva. Pri tem ni bil nihče ranjen. Organizacija Črna zvezda je v objavi lokalnega časopisa prevzela odgovornost za napad (Vir 9).

Datum: 27. 8.

Kraj: Džakarta, Indonezija

Dogodek: Neznani napadalec je z granato napadel poslopje malezijske diplomatske misije. V napadu ni bil nihče ranjen (Vir 10).

Datum: 13. 10.

Kraj: Sana, Jemen

Dogodek: Majhna bomba je eksplodirala v sklopu zgradb britanskega veleposlaništva. Eksplozija ni zahtevala človeških žrtev (Vir 9).

Datum: 27. 11.

Kraj: Santiago, Čile

Dogodek: V eksploziji bombe pred kolumbijskim diplomatskim predstavništvom ni bil nihče ranjen. Nastala je le materialna škoda. Odgovornosti za napad ni prevzel nihče (prav tam).

Datum: 5. 12.

Kraj: Amman, Jordanija

⁸⁵ Vir 10: Patterns of Global Terrorism: 2000 (30. 4. 2001); <http://www.state.gov/s/ct/rls/pgtrpt/2000/2432.htm> (30. 1. 2002).

Dogodek: Neznani napadalec je ranil izraelskega diplomata, ko je ta v spremstvu svoje žene in telesnega stražarja zapuščal trgovino. Odgovornost za napad je prevzelo gibanje Boj jordanskega islamskega odpora (prav tam).

Datum: 30. 12.

Kraj: Manila, Filipini

Dogodek: Na trgu nasproti ulice, kjer se nahaja ameriško diplomatsko predstavništvo, je eksplodirala bomba. Pri tem je bilo ranjenih devet ljudi. Za napad so osumili islamsko osvobodilno fronto *Moro* (Vir 1; Vir 9).

Datum: ni znan

Kraj: Šri Lanka

Dogodek: Šrilanški ekstremisti so napadli norveško diplomatsko predstavništvo (Vir 10).

PRILOGA B:

Tabela 4: Število terorističnih napadov glede na državljanstvo žrtev

Državljanstvo žrtev ⁸⁶	Število napadov	%
Angola	1	1
Burma	1	1
Egipt	3	3
Filipini	1	1
Francija	7	7
Iran	1	1
Italija	3	3
Izrael	7	7
Japonska	1	1
Jemen	3	3
Jordanija	1	1
Kitajska	1	1
Kolumbija	3	3
Malezija	4	4
Mali	1	1
Mehika	3	3
Nemčija	1	1
Nizozemska	1	3
Norveška	3	3
Oman	1	1
Pakistan	1	1
Poljska	1	1
Ruska federacija	4	4
Sudan	1	1
Švedska	1	1
Turčija	6	7
ZK	5	6
ZDA	14	19
ZRJ	2	3
Neidentificirani	4	5
Skupaj	76	100

⁸⁶ V treh primerih identifikacija žrtev ni bila možna, zato so ti primeri v tabeli pod oznako neidentificirani.